

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ
ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΘΝΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Θέμα:

**Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΕΠΙΕΙΚΙΑΣ ΣΕ ΑΠΑΓΟΡΕΥΜΕΝΕΣ
ΟΡΙΖΟΝΤΙΕΣ ΣΥΜΠΡΑΞΕΙΣ (ΚΑΡΤΕΛ)**

ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΑ
ΣΙΑΦΛΙΑΚΗ Παρασκευή
ΑΜ:7112Μ022

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ: ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ-ΔΕΝΔΙΑ Β. / Λέκτορας

ΜΕΛΗ: ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ Δ. / Καθηγητής

ΜΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ ΑΘ. / Επίκουρος Καθηγητής

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ	5
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	6
ABSTRACT	7
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΑΠΑΓΟΡΕΥΜΕΝΕΣ ΟΡΙΖΟΝΤΙΕΣ ΣΥΜΠΡΑΞΕΙΣ	11
1.1 Η έννοια του Καρτέλ.....	11
1.2 Νομοθετικό πλαίσιο προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού.....	13
α) Ευρωπαϊκό Δίκαιο.....	13
β) Ελληνικό Δίκαιο.....	15
1.3 Υποκείμενα απαγόρευσης.....	16
1.3.1. Επιχειρήσεις.....	16
1.3.2 Ενώσεις επιχειρήσεων.....	18
1.3.3 Τα κράτη μέλη	19
1.4. Αντικείμενο απαγόρευσης	19
1.4.1 Συμφωνίες επιχειρήσεων.....	19
1.4.2 Αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων	20
1.4.3 Εναρμονισμένη πρακτική επιχειρήσεων	21
1.5. Προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 101 παρ.1 στις συμφωνίες των επιχειρήσεων, αποφάσεις των ενώσεων επιχειρήσεων και εναρμονισμένες πρακτικές.....	26
1.5.1 Επηρεασμός του ενδοενωσιακού εμπορίου.....	26
1.5.2 Περιορισμός του ανταγωνισμού.....	30
1.5.3 Ενδεικτικός κατάλογος απαγορευμένων συμπράξεων.....	32
1.6 Συνέπειες της απαγόρευσης (άρθρο 101 παρ.2 ΣΛΕΕ).....	35
1.7 Απαλλαγές των περιοριστικών συμπράξεων.....	36

1.7. 1 Ομαδική απαλλαγή.....	37
1.7.2 Ατομική απαλλαγή.....	38
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 : Κυρώσεις για την παράβαση των κανόνων προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού- Το πρόγραμμα επιεικείας.....	41
2.1 Αρμόδια όργανα διαπίστωσης της παράβασης.....	41
2.1.1 Ευρωπαϊκό επίπεδο	41
2.1.2 Εθνικό επίπεδο.....	43
2.2 Επιβολή προστίμου.....	45
2.2.1 Βασικό Πρόστιμο	46
2.2.2 Αναπροσαρμογή του Προστίμου	47
2.2.2.1 Επιβαρυντικές περιστάσεις	47
2.2.2.2 Ελαφρυντικές περιστάσεις.....	48
2.2.2.3 Ειδικές προσαυξήσεις.....	50
2.2.3 Ο Χαρακτήρας των Προστίμων.....	50
2.3 Πρόγραμμα Επιεικείας.....	52
2.3.1 Δικαιολογητικός λόγος εισαγωγής του	52
2.3.2 Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα	53
2.3.3 ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΠΙΕΙΚΙΑΣ	54
2.3.3.1 Προϋποθέσεις για χορήγηση απαλλαγής.....	56
2.3.3.1.1 Ολική απαλλαγή τύπου 1Α.....	56
2.3.3.1.2 Ολική απαλλαγή τύπου 1Β.....	57
2.3.3.2 Πρόσθετες προϋποθέσεις απαλλαγής.	57
2.3.3.3 Εξαιρέσεις	59
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3° ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΥΠΑΓΩΓΗΣ ΣΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΠΙΕΙΚΕΙΑΣ.	59
3.1 Βασική Διαδικασία.....	59
3.1.1 Υποβολή αιτήσεων χορήγησης απαλλαγής	59
3.1.2 Συνοπτικές αιτήσεις σε υποθέσεις τύπου 1Α και 1Β	62

3.2 Μείωση ύψους προστίμου – Τύπος 2.....	64
3.2.1 Προϋποθέσεις μείωσης του ύψους του προστίμου.....	64
3.2.2 Διαδικασία μείωσης των προστίμων.....	66
3.3 Καινοτομίες του νέου προγράμματος.....	67
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο ΑΞΙΩΣΕΙΣ ΤΡΙΤΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ ΤΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ	68
4.1 Η πρόταση Οδηγίας.....	68
4.2 Προγράμματα επιείκειας και αγωγές αποζημίωσης τρίτων	76
ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	82
Βιβλιογραφία.....	85
Αρθρογραφία	86
ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ.....	88
Ευρωπαϊκή νομοθεσία- κείμενα τεκμηρίωσης.....	88
Εθνική Νομοθεσία - κείμενα τεκμηρίωσης.....	90
ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ	91
1.ΠΙΝΑΚΑΣ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΣ ΔΕΚ / ΔΕΕ.....	91
2. ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ.....	94
Πηγές από το διαδίκτυο	95

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΔΕΚ= Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

ΔΕΕ= Δικαστήριο Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΔΕΕ= Δίκαιο Επιχειρήσεων και Εταιρειών (νομικό περιοδικό)

Εδ =Εδάφιο

ΕΕμπΔ = Επιθεώρηση Εμπορικού Δικαίου(νομικό περιοδικό)

ΕΕ= Ευρωπαϊκή Ένωση

ΕΚΑΧ= Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα

ΕΟΚ = Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας

ΕΚΑΕ= Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας

ΕΑ=Επιτροπή Ανταγωνισμού

Ν.= Νόμος

οπ.π.= όπως προηγούμενα

παρ.= Παράγραφος

ΣυνθΕΕ= Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση

ΣυνθΛΕΕ= Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης

υπ.= Υπόθεση

υποπ= Υποπερίπτωση

Χρ.Ι.Δ= Χρονικά Ιδιωτικού Δικαίου(νομικό περιοδικό)

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία αποτελεί μια προσπάθεια προσέγγισης των Προγραμμάτων Επιείκειας τα οποία έχουν θεσπιστεί τόσο από την Επιτροπή όσο και από την εθνική αρχή Ανταγωνισμού, προκειμένου να ενισχυθεί η αποτελεσματικότητα του δικαίου του ελεύθερου ανταγωνισμού, ως προς την έγκαιρη εξιχνίαση των απαγορευμένων οριζόντιων (καρτελικών) συμπράξεων.

Στο πρώτο Κεφάλαιο οριοθετούνται οι οριζόντιες συμπράξεις (Καρτέλ), εντός του ισχύοντος νομοθετικού πλαισίου του δικαίου του Ανταγωνισμού (ενωσιακού και εθνικού), πραγματοποιείται μια εννοιολογική προσέγγιση των απαγορευμένων συμπράξεων, καθώς και μια συνοπτική αναφορά των προϋποθέσεων εφαρμογής των σχετικών κανόνων δικαίου στις εν λόγω απαγορευμένες πρακτικές των επιχειρήσεων.

Περαιτέρω, το δεύτερο Κεφάλαιο αρχικά αναφέρεται στην επιβολή προστίμων από τις αρμόδιες αρχές σε περιπτώσεις που οι επιχειρήσεις εκ προθέσεως ή εξ αμελείας, παραβιάζουν τους κανόνες προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού. Στη συνέχεια προσεγγίζονται τα Προγράμματα Επιείκειας, τα χρήσιμα μέσα που έχουν θεσπιστεί για την έγκαιρη εξιχνίαση των καρτελικών συμπράξεων, προκειμένου να ενισχυθεί η αποτελεσματικότητα του δικαίου του ελεύθερου ανταγωνισμού και να καταστεί δυνατή η αποτελεσματική αποκάλυψη και πάταξη των παραβάσεων των κανόνων του ανταγωνισμού. Επίσης αναλύεται διεξοδικά το θεσπισθέν, από την Επιτροπή Ανταγωνισμού, το 2011, εθνικό Πρόγραμμα Επιείκειας και ιδιαίτερα οι προϋποθέσεις χορήγησης απαλλαγής από το επαπειλούμενο πρόστιμο.

Στο τρίτο Κεφάλαιο αναλύεται η διαδικασία υπαγωγής στο Πρόγραμμα Επιείκειας και ειδικότερα η διαδικασία υποβολής αιτήσεων χορήγησης απαλλαγής αλλά και οι προϋποθέσεις και η διαδικασία μείωσης του ύψους του επαπειλούμενου προστίμου.

Τέλος, στο τέταρτο Κεφάλαιο παρουσιάζεται η Πρόταση Οδηγίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, σχετικά με τους κανόνες που διέπουν τις αγωγές αποζημίωσης βάσει του εθνικού δικαίου για παραβιάσεις των διατάξεων της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού των κρατών μελών και της Ευρωπαϊκής Ένωσης και γίνεται μια προσπάθεια προσέγγισης της σε συνδυασμό με τα Προγράμματα Επιείκειας.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: Ευρωπαϊκή Ένωση, δίκαιο του ανταγωνισμού, οριζόντιες συμπράξεις, καρτέλ, επιβολή προστίμου, πρόγραμμα επιείκειας, αγωγές αποζημίωσης ιδιωτών.

ABSTRACT

This essay is an attempt to approach Leniency Programs which have been enacted by both the Commission and the National Competition Authority in order to enhance free competition law effectiveness on the early detention of prohibited horizontal agreements (cartel).

In the first Chapter the horizontal agreements (cartel) are delimited within the current European Union and National Competition law framework, prohibited agreements conceptual approach is also effected as well as an overview of the rules of law conditions of application in these prohibited business practice.

Further the second chapter is originally referred to the imposition of fines by the competent authorities in cases where companies either intentionally or negligently violate the rules of free competition protection. Then we approach leniency Programs, useful instruments enacted for the early detention of cartels partnerships in order to enhance the effectiveness of free competition law so that efficient discovery and competition rules infringements prosecution is possible. It is also thoroughly analyzed the established, by the National Competition Commission, Leniency Program and in particular the conditions for an exemption from the fine incurred.

The third chapter deals with the procedure to join the Leniency Programs and in particular it is referred to both application process and discharge conditions as well to the process of reducing the amount of the fine incurred.

Finally the fourth chapter introduces European Commission Proposal for a Directive on rules governing actions for damages under national law for European Union member states violations of the competition laws provisions in conjunction with Leniency Program.

KEY WORDS

European Union , competition Law, horizontal agreements, cartel, fine imposition, Leniency Program, private actions for damages

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Κατά τη γλωσσολογική προσέγγιση της έννοιας, ανταγωνισμός είναι η προσπάθεια που περισσότεροι καταβάλουν για την κατά το δυνατό επικράτηση του καθενός¹. Είναι η προσπάθεια για την επίτευξη του καλύτερου δυνατού αποτελέσματος αναφορικά μ' ένα στόχο, την επιδίωξη του οποίου επιδιώκουν και άλλα νομικά ή φυσικά πρόσωπα².

Στην οικονομική θεωρία, ο ανταγωνισμός αρχικά θεωρήθηκε ως η φυσική έκφραση της ατομικιστικής συμπεριφοράς και στάσης του ανθρώπου, η οποία παίρνει τη μορφή της αντιπαλότητας ανάμεσα στους εμπλεκόμενους, στην προσπάθειά τους να ικανοποιήσουν τα συμφέροντά τους. Σήμερα, η έννοια του ανταγωνισμού, μετά από μια ποιοτική της μεταμόρφωση, ορίζεται ως η επιδίωξη μιας επιχείρησης να προτιμηθεί κατά τη διαδικασία της σύναψης συναλλακτικών σχέσεων έναντι άλλων επιχειρήσεων που δρουν στην ίδια αγορά³.

Η ελευθερία του ανταγωνισμού συνίσταται στη ανεμπόδιστη συμμετοχή σε μια οικονομική δραστηριότητα. Προσδιορίζεται από την ύπαρξη δύο τουλάχιστον ανεξάρτητων μεταξύ τους ανταγωνιστικών επιχειρήσεων, που έχουν ως σκοπό τη σύναψη συμβατικών σχέσεων με παράγοντες της αγοράς. Πρέπει όμως να δρουν χωρίς, προσυνεννοήσεις για την επιχειρηματική τους δράση, ή επιβάλλοντας την οικονομική τους ευρωστία ή εφαρμόζοντας μεθόδους αντίθετους με συγκεκριμένους νομικούς κανόνες ή και προς τα χρηστά ήθη⁴.

Ο τρόπος όμως λειτουργίας της αγοράς, οδηγεί σε πρακτικές που εφαρμόζουν οι επιχειρήσεις και έχουν ως αποτέλεσμα τη νόθευση του ανταγωνισμού και στη συγκέντρωση μεγάλης οικονομικής δύναμης, εις βάρος

¹ Δελούκα -Ιγγλέση Κ., "Εισαγωγή στο δίκαιο του ανταγωνισμού", εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 1994, σελ. 17

² Ζευγώλης Εμμ. Ν. «Το Καρτέλ στο Δίκαιο του Ανταγωνισμού», εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη 2008, σελ. 25

³ Τριανταφυλλάκης Γ., "Δίκαιο του ελεύθερου ανταγωνισμού", 2η έκδοση, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη 2012, σελ 6

⁴ Ζευγώλης Ν. οπ.π., σελ. 26

της αρμονικής λειτουργίας της αγοράς. Ως εκ τούτου θεσμοθετήθηκαν μηχανισμοί ώστε να καταστεί δυνατός ο έλεγχος της αγοράς και να αποκατασταθεί η αποτελεσματική λειτουργία της⁵.

Όσον αφορά στο δίκαιο του ελεύθερου ανταγωνισμού, έχει τις ρίζες του στις ΗΠΑ, όπου δημιουργήθηκε για τον έλεγχο των trusts με τη Sherman Act (1890), αργότερα δε συμπληρώθηκε με την Clayton Act (1914) και εξακολουθούν μέχρι σήμερα να ισχύουν.

Προκειμένου να αποτραπεί η επανασυγκέντρωση της μεγάλης προπολεμικής ανθρακωρυχίας και χαλυβουργίας της Γερμανίας, ο ελεύθερος ανταγωνισμός κατοχυρώθηκε στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα Χάλυβα (ΕΚΑΧ) και πέντε χρόνια αργότερα, με πρωτοβουλία της Γερμανίας θεμελιώθηκε ο νομικός προσανατολισμός της οικονομίας της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ), στην αρχή του ελεύθερου και ανόθευτου ανταγωνισμού⁶.

Από την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας η θέση του ελεύθερου ανταγωνισμού ήταν και είναι κυρίαρχική. Αυτό είναι εμφανές στη Συνθήκη της Ρώμης, όπου στις ρυθμίσεις για τη δράση της Κοινότητας, προβλεπόταν η εγκαθίδρυση ενός καθεστώτος που θα εξασφαλίζει ανόθευτο ανταγωνισμό εντός της κοινής αγοράς ή με τη συνθήκη του Μάαστριχτ, μέσα στην εσωτερική αγορά. Η βασική έννοια του ανταγωνισμού (οικονομία της αγοράς και ελεύθερος ανταγωνισμός) παρέμεινε αναλλοίωτη στην εξελικτική πορεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης και καταξιώθηκε από τη θεωρία και στην πράξη, αφού υπήρξε η κινητήρια δύναμη, το κύριο ενοποιητικό στοιχείο και η κατευθυντήρια αρχή πολιτικής της⁷.

Σήμερα, μετά τη Συνθήκη της Λισσαβόνας, στο ενωσιακό δίκαιο του ανταγωνισμού, όπου μεταξύ των στόχων της Ένωσης είναι και αυτός της εσωτερικής αγοράς, ελευθερίες που αποσκοπούν στη διασφάλιση ενός

⁵ Πλιακός Α., «Εισαγωγή στο Οικονομικό Δίκαιο», εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 277

⁶ Δάγτογλου Π., «Η ελευθερία ανταγωνισμού στο Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Δίκαιο», εκδόσεις Άντ. Σάκκουλα, σελ. 15

⁷ Τραγάκης, Γ., «Οι κανόνες του ανταγωνισμού στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα», εκδόσεις Άντ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 1993, σελ. 7 και επόμενες

κλίματος ανόθευτου ανταγωνισμού στην αγορά μαζί με τις λοιπές θεμελιώδεις ελευθερίες κυκλοφορίας αγαθών, υπηρεσιών, προσώπων κεφαλαίων συγκλίνουν στην επίτευξη αυτού του στόχου⁸, παρά το γεγονός ότι δεν υπάρχει ευθεία αναφορά στον ανταγωνισμό μεταξύ των στόχων της Ένωσης⁹.

Σύμφωνα με την παρ. 3 του άρθρου 3 της Συνθήκης η Ένωση εργάζεται για την αειφόρο ανάπτυξη της Ευρώπης με γνώμονα μεταξύ άλλων την κοινωνική οικονομία της αγοράς με υψηλό βαθμό ανταγωνιστικότητας. Στο δε Πρωτόκολλο 27 που επισυνάφθηκε στη Συνθήκη διευκρινίζεται ότι η εσωτερική αγορά, όπως ορίζεται στο άρθρο 3 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, περιλαμβάνει ένα σύστημα που εξασφαλίζει ότι δεν στρεβλώνεται ο ανταγωνισμός. Συναφώς στο άρθρο 3 παρ. 1 περ. γ της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (εφεξής ΣΛΕΕ), καθιερώνεται, η θέσπιση των, αναγκαίων για τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς, κανόνων του ανταγωνισμού ως αποκλειστικής αρμοδιότητα της Ένωσης¹⁰. Διατυπώνεται έτσι μια προσέγγιση σύμφωνα με την οποία ο ελεύθερος ανταγωνισμός παύει να είναι ένας αυτούσιος πολιτικός στόχος, αλλά αποτελεί ένα μέσο για την εξυπηρέτηση του κύριου στόχου της Ένωσης δηλαδή, την ολοκλήρωση και εμπέδωση της ενιαίας εσωτερικής αγοράς¹¹. Με τις παραπάνω ρυθμίσεις αντανakλάται η επιδίωξη μιας νέας ισορροπίας μεταξύ του στόχου του ελεύθερου ανταγωνισμού στο πλαίσιο της οικονομίας της αγοράς και της ανάγκης της κοινωνικής προστασίας¹², με τον τρόπο αυτό εισέρχεται στην ενωσιακή έννομη τάξη μια νέα οριζόντια κοινωνική ρήτρα, που διασφαλίζει τόσο τον κοινωνικό της χαρακτήρα παράλληλα προς την ανταγωνιστικής της υφή¹³.

⁸ Καρύδης, Γ, «Ευρωπαϊκό Δίκαιο συναλλαγών», εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, 2012 σελ 87

⁹ Παπαγιάννης Δ., "Ευρωπαϊκό Δίκαιο", τέταρτη έκδοση, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 2011, σελ. 533

¹⁰ Κοτσίρης Λ, «Δίκαιο Ανταγωνισμού. Αθέμιτου και Ελεύθερου», έκτη έκδοση, εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα-Θεσ/νικη, 2011, σελ. 387,

¹¹ Καλαβρός Γ-Ε –Γεωργόπουλος Θ «Το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης . Ουσιαστικό δίκαιο.» τόμος II, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, 2010, σελ. 134

¹² Καρύδης Γ., οπ.π., σελ. 87

¹³ Τριανταφυλλάκης, οπ.π., σελ. 18

Η πολιτική ανταγωνισμού, έχει θεωρηθεί ότι μπορεί να βοηθήσει την Ευρωπαϊκή Ένωση να ανορθώσει τις υποτονικές οικονομικές επιδόσεις και να τονώσει τη βιώσιμη ανάπτυξη. Επίσης βοηθάει στην προώθηση της καινοτομίας, εξασφαλίζοντας ότι κάθε οικονομικός παράγοντας τηρεί τους ίδιους κανόνες και διατηρεί τις αγορές ανοιχτές και διεκδικήσιμες. Συνεπώς ωφελεί τους καταναλωτές αλλά και εξασφαλίζει ισότιμους όρους ανταγωνισμού για κάθε εταιρεία δραστηριοποιείται εντός της Ένωσης¹⁴.

Όσον αφορά στην εθνική έννομη τάξη, ο ελεύθερος ανταγωνισμός αποτελεί μια συνταγματική αρχή, που προκύπτει από το κατοχυρωμένο δικαίωμα του κάθε πολίτη να συμμετέχει στην οικονομική ζωή της χώρας, σε συνδυασμό βέβαια με τις λοιπές συνταγματικές αρχές που πιθανόν υπό ορισμένες προϋποθέσεις να περιορίζουν το δικαίωμα αυτό (π.χ λόγοι εθνικής άμυνας, επείγοντες κοινωνικοί λόγοι κ.α)¹⁵. Άμεσος στόχος της εθνικής νομοθεσίας για την προστασία –διατήρηση του συστήματος του ελεύθερου ανταγωνισμού είναι η ευρωστία της αγοράς, Η απαγόρευση μέτρων που περιορίζουν αδικαιολόγητα των ελεύθερο ανταγωνισμό και όχι οι κοινωνικού δικαίου διατάξεις περί ενίσχυσης των οικονομικά ασθενέστερων, αποτελούν το σημείο εκκίνησης των εθνικών διατάξεων περί προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΑΠΑΓΟΡΕΥΜΕΝΕΣ ΟΡΙΖΟΝΤΙΕΣ ΣΥΜΠΡΑΞΕΙΣ

1.1 Η έννοια του Καρτέλ

Οι οριζόντιες συμπράξεις (καρτέλ) είναι συμφωνίες ή και εναρμονισμένες πρακτικές μεταξύ δύο ή περισσότερων νομικά αυτόνομων και οικονομικά ανεξάρτητων επιχειρήσεων που βρίσκονται στο ίδιο στάδιο της παραγωγικής διαδικασίας¹⁶, δηλ. ανταγωνιστών που αποσκοπούν στον

¹⁴ Γενική Έκθεση για τη Δραστηριότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης 2013

¹⁵ Ρόκας Ι. «Εμπορικό Δίκαιο. Γενικό Μέρος Έμποροι, Εμπορικές Συναλλαγές, Αξιόγραφα, Βιομηχανική Ιδιοκτησία, Ανταγωνισμός»⁴ 1^η έκδοση, Νομική Βιβλιοθήκη, 2011, σελ. 299 -300

¹⁶ Τριανταφυλλάκης, οπ.π., σελ. 57

συντονισμό της ανταγωνιστικής τους συμπεριφοράς στην αγορά ή/και στον επηρεασμό σχετικών παραμέτρων ανταγωνισμού, μέσω πρακτικών όπως, ο καθορισμός των τιμών αγοράς ή πώλησης ή άλλων όρων συναλλαγής, οι ποσοστώςσεις παραγωγής ή πωλήσεων, η κατανομή των αγορών, περιλαμβανομένης της νόθευσης διαγωνισμών, ο περιορισμός των εισαγωγών ή εξαγωγών ή/και αντιανταγωνιστικές ενέργειες σε βάρος άλλων ανταγωνιστών. Οι εν λόγω πρακτικές συγκαταλέγονται μεταξύ των σοβαρότερων παραβιάσεων του άρθρου 101¹⁷ της ΣΛΕΕ.

Από την άλλη πλευρά οι συμφωνίες οριζόντιας συνεργασίας μπορούν να αποφέρουν σημαντικά οικονομικά οφέλη, ιδίως εάν συνδυάζουν συμπληρωματικές δραστηριότητες, δεξιότητες ή περιουσιακά στοιχεία. Η οριζόντια συνεργασία μπορεί να αποτελέσει ένα μέσο για την κατανομή των κινδύνων, την εξοικονόμηση δαπανών, την αύξηση των επενδύσεων, την από κοινού εκμετάλλευση τεχνογνωσίας, τη βελτίωση της ποιότητας και της ποικιλίας των προϊόντων και την ταχύτερη προώθηση της καινοτομίας¹⁸.

Με τον τεχνητό περιορισμό του ανταγωνισμού, που θα έπρεπε κανονικά να υπάρχει μεταξύ τους, οι επιχειρήσεις αποφεύγουν αυτές ακριβώς τις πιέσεις που τις οδηγούν στην καινοτομία όσον αφορά τόσο την ανάπτυξη προϊόντων όσο και την καθιέρωση αποτελεσματικότερων μεθόδων παραγωγής. Οι πρακτικές αυτές συνεπάγονται επίσης ακριβότερες πρώτες ύλες και ενδιάμεσα προϊόντα για τις επιχειρήσεις που εφοδιάζονται από τους εν λόγω παραγωγούς, καταλήγοντας εν τέλει σε τεχνητή διαμόρφωση τιμών και περιορίζοντας τις επιλογές των καταναλωτών. Μακροπρόθεσμα δε, εξασθενίζουν την ανταγωνιστικότητα και έχουν αρνητικές επιπτώσεις στην απασχόληση. Περαιτέρω δε, η ύπαρξη καρτέλ θίγει τόσο την ευημερία των καταναλωτών όσο και των παραγωγών εκείνων που δεν συμμετέχουν σ' αυτό¹⁹.

¹⁷ Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τη μη επιβολή και τη μείωση των προστίμων σε περιπτώσεις συμπράξεων (καρτέλ), ΕΕ C298 (08-12-2006)

¹⁸ Κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή του άρθρου 101 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις συμφωνίες οριζόντιας συνεργασίας, 2011/c11/01

¹⁹ Ζευγώλης, οπ.π., σελ.28

Πρέπει να σημειωθεί ότι ακόμα και αν υπάρχουν κίνητρα για την δημιουργία του καρτέλ, δεν είναι εύκολη η μακροχρόνια διατήρησή του. Στην περίπτωση που μέλη του θελήσουν να παραβιάσουν κρυφά τους όρους που έχουν τεθεί για τη συνεργασία τους, και αποκαλυφθεί η παράβαση, ή υπάρξει η υπόνοια ότι το έπραξαν, το ίδιο θα πράξουν και τα υπόλοιπα μέλη με αποτέλεσμα το καρτέλ να διαλυθεί. Σχετικά με τη διατήρηση του καρτέλ έχει αναπτυχθεί το θεώρημα του "διλήμματος των φυλακισμένων», δηλαδή της επιλογής των συμμετεχόντων σ'ένα καρτέλ να τηρήσουν ή παραβιάσουν την μεταξύ τους συνεργασία. Αυτό θα εξαρτηθεί από τη στάθμιση μεταξύ των βραχυπρόθεσμων οφελών που θα αποκομίσουν από την παραβίαση και των μακροπρόθεσμων απωλειών που θα προκύψουν από την τυχόν διάλυση του καρτέλ.

Καθοριστικά στοιχεία ελέγχου τήρησης των όρων που διέπουν τη λειτουργία του καρτέλ και συνεπώς διατήρησής του, είναι ο αριθμός των συμμετεχόντων, η ομοιογένεια των παραγόμενων αγαθών, η δομή της επιχείρησης από άποψη κόστους, η ανθεκτικότητα του καρτέλ σε διακυμάνσεις της ζήτησης και τέλος, το μέγεθος και η συχνότητα των παραγγελιών. Ως εκ τούτου, όσο πιο ισχυροί και αποτελεσματικοί είναι οι μηχανισμοί που διαθέτει το καρτέλ για την ανακάλυψη του δράστη και την επιβολή κυρώσεων, τόσο αυξάνονται οι πιθανότητες επιβίωσής του.²⁰

1.2 Νομοθετικό πλαίσιο προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού

α) Ευρωπαϊκό Δίκαιο

Στο άρθρο 101 της ΣΛΕΕ (πρώην 81 ΣΕΚ) τίθενται οι κανόνες που εφαρμόζονται στη συμπεριφορά των επιχειρήσεων για την προστασία του ανόθευτου ανταγωνισμού στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής ένωσης. Συγκεκριμένα:

«1. Είναι ασυμβίβαστες με την εσωτερική αγορά και απαγορεύονται όλες οι συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων, όλες οι αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων

²⁰ Κοτσίρης Λ.,οπ.π.,σελ.449-450

και κάθε εναρμονισμένη πρακτική, που δύνανται να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών και που έχουν ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα την παρεμπόδιση, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού εντός της εσωτερικής αγοράς, και ιδίως εκείνες οι οποίες συνίστανται:

α) στον άμεσο ή έμμεσο καθορισμό των τιμών αγοράς ή πωλήσεως ή άλλων όρων συναλλαγής,

β) στον περιορισμό ή στον έλεγχο της παραγωγής, της διαθέσεως, της τεχνολογικής αναπτύξεως ή των επενδύσεων,

γ) στην κατανομή των αγορών ή των πηγών εφοδιασμού,

δ) στην εφαρμογή άνισων όρων επί ισοδυνάμων παροχών, έναντι των εμπορικώς συναλλασσομένων, με αποτέλεσμα να περιέρχονται αυτοί σε μειονεκτική θέση στον ανταγωνισμό,

ε) στην εξάρτηση της συνάψεως συμβάσεων από την αποδοχή, εκ μέρους των συναλλασσομένων, προσθέτων παροχών που εκ φύσεως ή σύμφωνα με τις εμπορικές συνήθειες δεν έχουν σχέση με το αντικείμενο των συμβάσεων αυτών.

2. Οι απαγορευόμενες δυνάμει του παρόντος άρθρου συμφωνίες ή αποφάσεις είναι αυτοδικαίως άκυρες.

3. Οι διατάξεις της παραγράφου 1 δύνανται να κηρυχθούν ανεφάρμοστες:

- σε κάθε συμφωνία ή κατηγορία συμφωνιών μεταξύ επιχειρήσεων,
- σε κάθε απόφαση ή κατηγορία αποφάσεων ενώσεων επιχειρήσεων, και
- σε κάθε εναρμονισμένη πρακτική ή κατηγορία εναρμονισμένων πρακτικών, η οποία συμβάλλει στη βελτίωση της παραγωγής ή της διανομής των προϊόντων ή στην προώθηση της τεχνικής ή οικονομικής προόδου, εξασφαλίζοντας συγχρόνως στους καταναλωτές δίκαιο τμήμα από το όφελος που προκύπτει, και η οποία:

α) δεν επιβάλλει στις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις περιορισμούς μη απαραίτητους για την επίτευξη των στόχων αυτών· και

β) δεν παρέχει στις επιχειρήσεις αυτές τη δυνατότητα καταργήσεως του ανταγωνισμού επί σημαντικού τμήματος των σχετικών προϊόντων.»

Σύμφωνα λοιπόν με τις εν λόγω διατάξεις τίθεται η βασική αρχή της απαγόρευσης όλων των συμφωνιών και εναρμονισμένων πρακτικών μεταξύ

επιχειρήσεων και όλων των αποφάσεων ενώσεων επιχειρήσεων, οι οποίες έχουν ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα την παρεμπόδιση, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού εντός της εσωτερικής αγοράς και της Ελληνικής Επικράτειας αντίστοιχα. Το άρθρο σκοπεύει, όπως και οι λοιποί κανόνες ανταγωνισμού της Συνθήκης, στην προστασία όχι αποκλειστικά των άμεσων συμφερόντων των ανταγωνιστών ή των καταναλωτών αλλά της δομής της αγοράς και με τον τρόπο αυτό του ίδιου του ανταγωνισμού²¹.

Στην πρώτη παράγραφο τίθεται η αρχή της απαγόρευσης των συμπράξεων και αναφέρονται ενδεικτικά πρακτικές, που αφορούν στον άμεσο ή έμμεσο καθορισμό των τιμών αγοράς ή πωλήσεως ή άλλων όρων συναλλαγής, στον περιορισμό ή στον έλεγχο της παραγωγής, της διαθέσεως, της τεχνολογικής αναπτύξεως ή των επενδύσεων, στην κατανομή των αγορών ή των πηγών εφοδιασμού, στην εφαρμογή άνισων όρων επί ισοδυνάμων παροχών, έναντι των εμπορικώς συναλλασσόμενων, με αποτέλεσμα να περιέρχονται αυτοί σε μειονεκτική θέση στον ανταγωνισμό, στην εξάρτηση της συνάψεως συμβάσεων από την αποδοχή, εκ μέρους των συναλλασσομένων, προσθέτων παροχών που εκ φύσεως ή σύμφωνα με τις εμπορικές συνήθειες δεν έχουν σχέση με το αντικείμενο των συμβάσεων αυτών.

β) Ελληνικό Δίκαιο

Σε εθνικό επίπεδο, τα άρθρα 85 και 86 της Συνθήκης της Ρώμης νομοθετήθηκαν, σχεδόν αυτολεξεί, με το νόμο 703 /1977 «περί ελέγχου μονοπωλίων και ολιγοπωλίων και προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού», ο οποίος προετοίμασε το θεσμικό πλαίσιο της Ελλάδας ενόψει της ένταξής της στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες ως δέκατο μέλος. Η επιλογή αυτή του νομοθέτη παρουσίαζε δύο βασικά πλεονεκτήματα : αφενός ευθυγράμμιζε ενόψει της τότε επικείμενης ένταξης της χώρας στην Κοινότητα, τη ρύθμιση της προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού με τις αντίστοιχες διατάξεις του κοινοτικού δικαίου και αφετέρου εξασφάλιζε ένα ερμηνευτικό βοήθημα για τα όργανα εφαρμογής του ν. 703/77²², τα οποία σε περίπτωση αμφιβολίας θα μπορούσαν να

²¹ ΔΕΕ υπ. C8/08(T-Mobile Netherland) σκ. 35

²² Ο νόμος αυτός στην πορεία του χρόνου τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε με τους . 1934/1991, 2000/1991, 2296/1995, 2323/1995, 2741/1999, 2837/2000, 2941, 3373/2005, 3784/2009

ανατρέχουν στην ερμηνεία των αντίστοιχων διατάξεων του κοινοτικού πρότυπου από την Επιτροπή και το Δικαστήριο²³.

Σήμερα το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο για την προστασία του ανταγωνισμού ρυθμίζεται από το Ν.3959/2011«Προστασία του ελεύθερου ανταγωνισμού» (ΦΕΚ 93 Α΄/2011),με τον οποίο συμμορφώνεται η ελληνική οικονομία στην περί οικονομικής ελευθερίας συνταγματική επιταγή, αλλά και προς την επιτασσόμενη απελευθέρωση της αγοράς και διατήρηση συνθηκών ελεύθερου ανταγωνισμού, ενωσιακή επιταγή²⁴.

Τόσο ο προγενέστερος νόμος όσο και ο ισχύων, ακολουθούν το σύστημα του κοινοτικού δικαίου, χρησιμοποιώντας αρχικά πανομοιότυπα τις διατάξεις των άρθρων 85 και 86 της Συνθήκης ΕΟΚ, σήμερα στα πρότυπα του άρθρου 101 ΣΛΕΕ, τίθενται πανομοιότυπες ρυθμίσεις στο εθνικό δίκαιο, ενσωματώνεται όπως φαίνεται και από την αιτιολογική έκθεση του νόμου, η ελληνική, ευρωπαϊκή και διεθνής εμπειρία αλλά και η επιστημονική εξέλιξη στον τομέα της προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού.

Μεταξύ των διατάξεων του ενωσιακού και του εθνικού δικαίου υφίστανται δύο διαφορές ουσιαστικού δικαίου. Η εσωτερική αγορά αποτελεί το χώρο εντός του οποίου προστατεύεται ο ελεύθερος ανταγωνισμός από το ενωσιακό δίκαιο, οι δε συμπράξεις επιχειρήσεων είναι απαγορευμένες, εφόσον μπορούν να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών. Όσον αφορά στο εθνικό νομοθέτημα²⁵, αυτό εφαρμόζεται *στους περιορισμούς του ανταγωνισμού που ενεργούν ή μπορούν να επενεργήσουν μέσα στη χώρα μας*.

1.3 Υποκείμενα απαγόρευσης

1.3.1. Επιχειρήσεις

Είναι εμφανές ότι η διάταξη του άρθρου 101 ΣΛΕΕ καθώς και του άρθρου 1 του Ν.3959/2011 έχει συγκεκριμένους αποδέκτες, απευθύνεται κατά κύριο λόγο στις επιχειρήσεις και στις ενώσεις επιχειρήσεων .

²³ Τζουγανάτος Δ. «Οι συμφωνίες αποκλειστικής και επιλεκτικής διανομής στο δίκαιο του ανταγωνισμού. (Ελεύθερου και Αθέμιτου)»,εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη,2001σελ. 177

²⁴ Ρόκας, Ι. οπ.π. ,σελ. 302

²⁵ Άρθρο 46 Ν.3959/2011

Η έννοια της επιχείρησης δεν ορίζεται ούτε από τον ενωσιακό, ούτε από τον ελληνικό νομοθέτη, δεν δίδεται κάποιος ορισμός ώστε να προσδιορίζεται το υποκείμενο της απαγορευτικής αυτής διάταξης²⁶, αντικείμενο επιστημονικών αμφισβητήσεων αποτέλεσε η ερμηνεία της, ως εκ τούτου αναπτύχθηκαν διάφορες απόψεις για τα κριτήρια χαρακτηρισμού της.²⁷

Όπως όμως, έχει διευκρινίσει το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (πρώην ΔΕΚ νυν ΔΕΕ), στο πλαίσιο του δικαίου του ανταγωνισμού, *"η έννοια της επιχειρήσεως καλύπτει κάθε φορέα ο οποίος ασκεί οικονομική δραστηριότητα, ανεξάρτητα από το νομικό καθεστώς που τον διέπει και τον τρόπο της χρηματοδότησεως του..."*²⁸, όπως έχει συμπληρώσει δε με νομολογία του δεν παίζει κανένα ρόλο ο δημόσιος ή ιδιωτικός χαρακτήρας της επιχείρησης ούτε και η επιδίωξη του κέρδους²⁹.

Η Επιτροπή Ανταγωνισμού έχει ορίσει πως *«επιχείρηση είναι κάθε φορέας που ασκεί οικονομική δραστηριότητα ανεξάρτητα από το νομικό καθεστώς του και από τον τρόπο χρηματοδότησής του. Ως οικονομική δραστηριότητα νοείται κάθε δραστηριότητα προσφοράς αγαθών ή υπηρεσιών σε δεδομένη αγορά. Η ύπαρξη επιχείρησης προϋποθέτει αυτονομία οικονομικής δράσης και συνακόλουθα πλήρη ανάληψη των οικονομικών κινδύνων που συνεπάγεται η εκάστοτε οικονομική δραστηριότητα»*³⁰.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η ύπαρξη υλικών ή άυλων στοιχείων που χρησιμοποιούνται για την υλοποίηση ενός οικονομικού σκοπού δεν αποτελούν απαραίτητα προσδιοριστικό στοιχείο της επιχείρησης, είναι όμως μια ένδειξη συμπληρωματική για την ύπαρξη μιας επιχείρησης³¹.

Σύμφωνα με το δίκαιο του ανταγωνισμού μπορούν να θεωρηθούν ως επιχειρήσεις όλες εκείνες οι οντότητες, φυσικών προσώπων είτε οικονομικών ενοτήτων, που ασκούν αυτόνομη δραστηριότητα στην αγορά, ανεξάρτητα από το νομικό τους καθεστώς και τον τρόπο χρηματοδότησής τους³².

²⁶ Δελούκα -Ιγγλέση Κ., οπ.π., σελ 29

²⁷ Ρόκας Ι., οπ.π. σελ. 309

²⁸ ΔΕΚυπ. C-41/90 (KlausHöfner και FritzEiser, κατά MacrotronGmbH,) Συλλ.1991

²⁹ ΔΕΚυπ. C-180/98 έως C-184/98 (PavelPavlov) Συλλ. 2000

³⁰ Απόφαση Επιτροπής Ανταγωνισμού αριθμ. 429/V/2009

³¹ Καρύδης Γ. «Ευρωπαϊκό δίκαιο επιχειρήσεων και ανταγωνισμού. Ι. Θεμελιώδεις ελευθερίες, ανταγωνισμός – κρατικές ενισχύσεις», εκδόσεις Αντ. Ν.Σάκκουλα Αθήνα-Κομοτηνή 2004, σελ.92

³² Τριανταφυλλάκης Γ., οπ.π., σελ 73

1.3.2 Ενώσεις επιχειρήσεων

Τόσο ο Ν.3959/2011, όσο και η Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν περιέχουν ορισμό της "ένωσης επιχειρήσεων". Είναι προφανές ότι προϋποθέτει τη συνεργασία δύο ή περισσότερων επιχειρήσεων, οι οποίες μπορούν να προσδιορίζουν την οικονομική πολιτική των μελών τους με βάση το καταστατικό τους.³³ Είναι δυνατόν να είναι περισσότερα φυσικά πρόσωπα, οργανισμοί, εταιρείες που έχουν την ιδιότητα της «επιχειρήσεως»³⁴. Δεν απαιτείται η «ένωση» να φέρει νομική προσωπικότητα³⁵, οι επιχειρήσεις αυτές δεν συνδέονται μόνιμα, παρά μόνο προκειμένου να επιτευχθεί συνεργασία στο χώρο του ανταγωνισμού, αρκεί το ότι υπάρχει δέσμευση ως προς τη συμπεριφορά τους, η οποία αποδεικνύεται απ' αυτή.³⁶

Στην έννοια της «ένωσης», περιλαμβάνονται γενικά ιδίου τύπου επιχειρήσεις, αυτή δε τις αντιπροσωπεύει και υπερασπίζεται τα συμφέροντα τους απέναντι σε άλλους οικονομικούς φορείς, αλλά και σε κυβερνητικά όργανα και γενικά το δημόσιο³⁷.

Περαιτέρω, στην έννοια των «ενώσεων επιχειρήσεων» εμπίπτουν και οι δευτεροβάθμιες επαγγελματικές οργανώσεις (ομοσπονδίες), ένας επαγγελματικός φορέας ενεργεί ως ένωση επιχειρήσεων, όταν θεσπίζει μία ρύθμιση που αφορά την επιχειρηματική (οικονομική) συμπεριφορά των μελών του. Δεν έχει σημασία εάν ο επαγγελματικός φορέας διέπεται από ρύθμιση δημοσίου δικαίου³⁸, ή αν τα μέλη του έχουν διοριστεί από κυβερνήσεις ή άλλες δημόσιες αρχές³⁹.

³³ Παπαγιάννης Δ., ο.π., σελ. 536

³⁴ Κοσίρης Λ., ο.π., σελ. 425

³⁵ Απόφαση αριθμ. 547/VII/2012 Επιτροπής Ανταγωνισμού

³⁶ Ρόκας, ο.π., σελ. 311

³⁷ Αυγερινός Β., «Εισαγωγή στο δίκαιο ανταγωνισμού της ΕΕ», εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, 2011, σελ. 67

³⁸ Απόφαση αριθμ. 292/IV/2005/26-05-2005 Επιτροπής Ανταγωνισμού

³⁹ ΔΕΕ, υπ. C-97/08 P. Akzo Nobel κ.λ.π κατά Επιτροπής

1.3.3 Τα κράτη μέλη

Όπως αναφέρθηκε ανωτέρω αποδέκτες της απαγόρευσης σύναψης συμφωνιών είναι οι επιχειρήσεις και οι ενώσεις επιχειρήσεων, χωρίς να υπάρχει αναφορά στα κράτη μέλη. Από νομολογία του Δικαστηρίου όμως έχει έμμεσα προκύψει ότι η απαγόρευση αφορά και τα κράτη μέλη τα οποία δεν επιτρέπεται να ευνοούν τη σύναψη συμφωνιών επιχειρήσεων που νοθεύουν τον ανταγωνισμό.⁴⁰

1.4. Αντικείμενο απαγόρευσης

Είναι εμφανές ότι τόσο κατά το εθνικό όσο και το ενωσιακό δίκαιο αντικείμενο της απαγόρευσης είναι οι συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων, οι αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων και οι εναρμονισμένες πρακτικές. Για τις ανάγκες της παρούσας εργασίας κρίνεται σκόπιμη μια εννοιολογική προσέγγιση των απαγορευμένων συμπτράξεων.

1.4.1 Συμφωνίες επιχειρήσεων

Η πλειοψηφία της θεωρίας συμφωνεί ότι η έννοια της συμφωνίας συμπίπτει με αυτή της σύμβασης στο αστικό δίκαιο.⁴¹ Ως εκ τούτου οι συμφωνίες μεταξύ των επιχειρήσεων, είναι διμερείς ή πολυμερείς συμβάσεις, που μπορεί να είναι γραπτές ή προφορικές, τυπικές ή άτυπες, ρητές ή σιωπηρές. Δεν έχει σημασία σε ποιο επίπεδο παραγωγής ανήκουν οι συμβαλλόμενες επιχειρήσεις δηλ. αν πρόκειται για κάθετη συμφωνία μεταξύ επιχειρήσεων που ασχολούνται με διαφορετικού επιπέδου κλάδους της παραγωγικής διαδικασίας ή για οριζόντια συμφωνία, δηλ. μεταξύ επιχειρήσεων που ασχολούνται με τον ίδιο παραγωγικό κλάδο.⁴²

Τέλος, οι λεγόμενες «συμφωνίες κυρίων»(gentlemen's agreement) συμπεριλαμβάνονται στην έννοια των συμφωνιών όπως έχει κρίνει και το

⁴⁰ ΔΕΚυπ.66/86(AhmedSaeedFlugreisen,)

⁴¹ Κοτσίρης Λ., «Δίκαιο Ανταγωνισμού» Τρίτη έκδοση, Εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσ/νικη, 2001,σελ.424,και Τριανταφυλλάκης Γ.,ο.π.,σελ.81

⁴² Δελούκα -Ιγγλέση Κ.,ο.π., σελ. 31

Δικαστήριο,⁴³ οι οποίες όμως δεν δημιουργούν αυστηρές νομικές δεσμεύσεις αλλά ηθικές, αφού η μη τήρησή τους εκθέτει την τιμή του μη συμμορφωθέντος με το λόγο που έδωσε. Η έννοια της συμφωνίας, επομένως, στηρίζεται στην ύπαρξη συμπτώσεως των βουλήσεων δύο τουλάχιστον μερών, της οποίας η μορφή εκδήλωσης δεν είναι σημαντική, εφόσον συνιστά πιστή έκφραση των βουλήσεων αυτών. Για την ύπαρξη συμφωνίας, σημασία έχει η σύμπτωση βούλησης των συμβαλλομένων φυσικών ή νομικών προσώπων, νομικώς ή οικονομικώς διακεκριμένων μεταξύ τους, και αρκεί ότι κάθε μέρος εκούσια αναλαμβάνει να περιορίσει την ελευθερία του προς δράση σε σχέση με το άλλο. Περαιτέρω, ο καθορισμός εκ μέρους των συμμετεχουσών σε μία συνάντηση επιχειρήσεων των «κανόνων παιχνιδιού» για τη συμπεριφορά τους στην αγορά συνιστά αναντίρρητα «συμφωνία» ακόμα και αν απλά εκφράστηκε η επιθυμία ή η ευχή να ακολουθηθεί η συγκεκριμένη συμπεριφορά⁴⁴.

1.4.2 Αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων

Μια ακόμη απαγορευμένη μορφή συμπράξεων μεταξύ εταιρειών είναι και η απόφαση ενώσεων επιχειρήσεων, την οποία συνιστά κάθε έκφραση της βούλησης της ένωσης με οποιαδήποτε μορφή όπως οδηγίες, εγκύκλιοι ή και απλές συστάσεις⁴⁵ επαγγελματικών οργανώσεων, εφόσον έχουν δεσμευτικό χαρακτήρα για τα μέλη τους.

Όπως έχει κρίνει το Δικαστήριο⁴⁶ για υπόθεση ασφαλιστικών εταιρειών, ανεξάρτητα από το νομικό χαρακτήρα της σύστασης, η οποία συνιστά μια ακριβή περιγραφή της πολιτικής της ένωσης και συντονίζει τις συναλλαγές των μελών της, αποτελεί απόφαση ένωσης επιχειρήσεων κατά το άρθρο 85 παρ.1 ΣυνθΕΟΚ. Αρκεί η διαπίστωση ότι μια πράξη γνωστοποίησης στοιχείων, μπορεί να χαρακτηριστεί απόφαση ενώσεως επιχειρήσεων χωρίς κατ' ανάγκη να έχει δεσμευτικό χαρακτήρα για τα ενδιαφερόμενα μέλη, τουλάχιστον στον βαθμό που τα μέλη τα οποία αφορά η απόφαση συμμορφώνονται προς αυτή⁴⁷,

⁴³ ΔΕΚυπ.41/69(chemiefarma)

⁴⁴ Απόφαση αριθμ. 547/VII/2012 Επιτροπής Ανταγωνισμού

⁴⁵ Απόφαση αριθμ. 292/IV/2005 Επιτροπής Ανταγωνισμού

⁴⁶ ΔΕΚ,υπ.45/85 (verband κατά Ευρωπαϊκής Επιτροπής)

⁴⁷ Γεν. Δικαστήριο, συνεκδ. υποθ. T-213/95 και T-18/96, Stichting κατά Επιτροπής, σκέψεις 157-164

δεν απαιτείται να έχει ληφθεί τυπική απόφαση των οργάνων της, εφόσον η εν λόγω συμφωνία κατ' ανάγκη επήλθε στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων της ενώσεως, η οποία αναλαμβάνει η ίδια την ευθύνη της συλλογής και της γνωστοποίησεως των επίδικων πληροφοριών, σύμφωνα με το καταστατικό της.

Ακόμη και οι «ενδεικτικές τιμές» που δεν δεσμεύουν τα μέλη της ενώσεως και οι οποίες αποτελούν στην πραγματικότητα βάση υπολογισμού που αφήνει σε μεγάλο βαθμό ανέπαφη την ελευθερία, για κάθε μέλος, να υπολογίζει τις τιμές του ακολουθώντας τα δεδομένα της κάθε συναλλαγής χωριστά, έκρινε το Δικαστήριο⁴⁸ ότι, επηρεάζει τον ανταγωνισμό, λόγω του ότι επιτρέπει σε όσους συμμετέχουν να προβλέπουν, με εύλογη βεβαιότητα, ποια πολιτική τιμών θα ακολουθήσουν οι ανταγωνιστές τους.

Περιστατικά όπως το ύφος και ο τρόπος διατύπωσης των κοινοποιούμενων στα μέλη συστάσεων, η σύνταξη προτύπων συμβάσεων με αναφορά στις ελάχιστες/κατώτατες τιμές, ο τυχόν σύνδεσμος με ρήτρα καταστατικού ή οποιουδήποτε άλλου δεσμευτικού κώδικα, η κατάρτιση και διανομή τιμοκαταλόγων με προτεινόμενες ή ενδεικτικές τιμές, μπορούν να αποδεικνύουν τη βούληση της εκάστοτε ένωσης επιχειρήσεων, να επηρεάσει την πολιτική των μελών της στην αγορά⁴⁹.

1.4.3 Εναρμονισμένη πρακτική επιχειρήσεων

Θεμελιώδης αρχή των κανόνων του ανταγωνισμού είναι ότι η εμπορική πολιτική που θα εφαρμοστεί στην αγορά από μια επιχείρηση διαμορφώνεται κατά ανεξάρτητο τρόπο.⁵⁰

Η έννοια της εναρμονισμένης πρακτικής, διαπλάστηκε αρχικά από τη νομολογία των ΗΠΑ κατά την εφαρμογή της αντιμονοπωλιακής πολιτικής Sherman Act, μεταφέρθηκε στο κοινοτικό δίκαιο και μεταγενέστερα στο εθνικό μας δίκαιο από τη μετάφραση του όρου *concerted practices* και σκοπό έχει την ενίσχυση του απαγορευτικού κανόνα για τις συμπράξεις των

⁴⁸ ΔΕΚ, υποθ. 8/72, *Vereeniging van Cementhandelaren* κατά Επιτροπής, σκ. 21,

⁴⁹ Απόφαση αριθμ.. 571/VII/2013 Επιτροπής Ανταγωνισμού.

⁵⁰ Πλιακός Α. οπ.π.,σελ.285

επιχειρήσεων⁵¹. Με την υιοθέτηση του όρου από τη Συνθήκη δημιουργείται ένα περιβάλλον προστασίας και ασφάλειας, διαφορετικών από τη μορφή των συμφωνιών, συμπράξεων με ανεπίσημη μορφή⁵².

Η απαγόρευση της εναρμονισμένης πρακτικής, αποβλέπει στη θεσμοθέτηση της δυνατότητας ελέγχου των ανταγωνιστικών συμπεριφορών, οι οποίες εκδηλώνονται με μορφή διάφορη των συμφωνιών ή αποφάσεων ενώσεων επιχειρήσεων. Επιδιώκει τη διαφύλαξη της επιχειρηματικής αυτονομίας των επιχειρήσεων κατά τη διαμόρφωση της οικονομικής πολιτικής που πρόκειται να ακολουθήσουν.⁵³

Έχει χαρακτηριστεί ως ο «σταυρός του μαρτυρίου»⁵⁴ για το δίκαιο του ανταγωνισμού, κυρίως όταν πραγματοποιείται χωρίς να υπάρχει ρητή επικοινωνία μεταξύ των συντονιζόμενων μερών, αφενός μεν διότι αυτή η μορφή συνεργασίας συναντάται κυρίως στην πράξη, αφετέρου επειδή είναι εξαιρετικά δύσκολο να στοιχειοθετηθεί στα δικαστήρια και στις αρμόδιες αρχές, δεδομένου ότι σπάνια βρίσκονται οι σχετικές «βασιλικές» αποδείξεις

Αποτελεί ένα τρόπο συμπεριφοράς μεταξύ των επιχειρήσεων που δεν βασίζεται σε μια τυπική συμφωνία και επιδιώκει ένα συγκεκριμένο αποτέλεσμα, το οποίο συνίσταται στο όφελος των επιχειρήσεων που συμμετέχουν σ' αυτή. Χαρακτηρίζεται από ένα αντικειμενικό κριτήριο⁵⁵ ή υλικό στοιχείο⁵⁶, και από ένα υποκειμενικό ή βουλευτικό, τα οποία συνίστανται στη συμπεριφορά που εναρμονίζεται και στη βούληση προς εναρμόνιση και κοινή δράση, αντίστοιχα. Για την ύπαρξη της εναρμονισμένης πρακτικής απαιτείται η ύπαρξη και των δύο ως άνω στοιχείων, τα οποία συνδέει αιτιώδης σχέση⁵⁷. Κατά το Δικαστήριο⁵⁸ η έννοια της «εναρμονισμένης πρακτικής» αφορά *«μορφή συντονισμού μεταξύ επιχειρήσεων, ο οποίος, χωρίς να έχει φτάσει στη σύναψη καθαυτό συμφωνίας, αντικαθιστά ηθελημένως τους κινδύνους ανταγωνισμού με πρακτική συνεργασία*

⁵¹ Τραγάκης Γ., ο.π., σελ. 47, Κοτσίρης Λ., ο.π. σελ. 433

⁵² Αυγερινός Γ., ο.π., σελ. 61

⁵³ Καρύδης Γ., ο.π., σελ. 123

⁵⁴ Τριανταφυλλάκης Γ., ο.π., σελ. 100

⁵⁵ Εμ. ΖΕΥΓΩΛΗΣ, «Εναρμονισμένες πρακτικές: Το ζήτημα της οικονομικής ανάλυσης και η ανάγκη συνδυασμού νομικής -οικονομικής σκέψης», ΔΕΕ1/2004, σελ. 27

⁵⁶ Καρύδης Γ., ο.π., σελ. 124

⁵⁷ Κοτσίρης Λ. «Δίκαιο Ανταγωνισμού. Αθέμιτου και Ελεύθερου», έκτη έκδοση, εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα-Θεσ/νικη, 2011, σελ. 441

⁵⁸ ΔΕΚυπ. 40-48/73, 50/73, 54-56/73, 111/73, 113 και 114/73 (Suiker Unie κατά Επιτροπής)

μεταξύ αυτών, η οποία καταλήγει σε όρους ανταγωνισμού που δεν ανταποκρίνονται στους συνήθεις όρους της αγοράς, λαμβανομένων υπόψη της φύσεως των προϊόντων, της σπουδαιότητας και του αριθμού των επιχειρήσεων, καθώς επίσης του μεγέθους και του χαρακτήρα της εν λόγω αγοράς. Τέτοια πρακτική συνεργασία συνιστά εναρμονισμένη πρακτική, ιδίως όταν επιτρέπει στους ενδιαφερομένους να αποκρυσταλλώνουν κεκτημένες καταστάσεις σε βάρος της αποτελεσματικής ελευθερίας κυκλοφορίας των προϊόντων μέσα στην κοινή αγορά και της ελευθερίας των καταναλωτών να επιλέγουν τους προμηθευτές τους.»

Αντίστοιχη ήταν και η ερμηνεία του όρου που δόθηκε από την Επιτροπή Ανταγωνισμού⁵⁹ σύμφωνα με την οποία επιγραμματικά τόνισε ότι, οποιαδήποτε συνεννόηση άμεση ή έμμεση, ικανή να επηρεάσει την αυτονομία βούλησης των επιχειρήσεων που δρουν στη σχετική αγορά, συνιστά εναρμονισμένη πρακτική.

Περαιτέρω το Δικαστήριο στην ως άνω απόφαση έκρινε ότι κατά τις διατάξεις της Συνθήκης για τον ανταγωνισμό, κάθε επιχειρηματίας πρέπει να καθορίζει κατά τρόπο αυτοτελή την πολιτική που σκέπτεται να ακολουθήσει στην κοινή αγορά, περιλαμβανομένης της επιλογής των αποδεκτών των προσφορών του και των πωλήσεών του. Αυτό όμως δεν αποκλείει το δικαίωμα των επιχειρηματιών να προσαρμόζονται ευφυώς στη διαπιστωθείσα ή αναμενόμενη συμπεριφορά των ανταγωνιστών τους, εμποδίζει όμως αυστηρά κάθε άμεση ή έμμεση επαφή μεταξύ των επιχειρηματιών, που έχει ως σκοπό ή ως αποτέλεσμα είτε να επηρεάσει τη συμπεριφορά στην αγορά ενός τωρινού ή δυνητικού ανταγωνιστού είτε να αποκαλύψει σ' έναν τέτοιο ανταγωνιστή τη συμπεριφορά που ένας επιχειρηματίας έχει αποφασίσει ή αντιμετωπίζει να τηρήσει ο ίδιος στην αγορά. Συναφώς προσδιόρισε ως εναρμονισμένη πρακτική, την αποδοχή από έναν επιχειρηματία των παραπόνων που του απευθύνει ένας άλλος για τον ανταγωνισμό που του κάνουν τα προϊόντα που διατέθηκαν από τον πρώτο επιχειρηματία.

⁵⁹ Απόφαση αριθμ. 277/IV/2005 Επιτροπής Ανταγωνισμού

Συνεπώς, η ανταλλαγή πληροφοριών μπορεί να αποτελεί εναρμονισμένη πρακτική εφόσον μειώνει τη στρατηγική αβεβαιότητα⁶⁰ στην αγορά και με τον τρόπο αυτό διευκολύνει την συμπαιγνία, δηλαδή εφόσον τα στοιχεία που ανταλλάσσονται είναι στρατηγικής σημασίας. Εναρμονισμένη πρακτική μπορεί επίσης να συνιστά μια κατάσταση κατά την οποία, μια μόνο εταιρεία γνωστοποιεί στρατηγικές πληροφορίες στους ανταγωνιστές της οι οποίοι τις αποδέχονται.⁶¹ Τέτοιου είδους πληροφορίες ενδέχεται να αφορούν τιμές, καταλόγους πελατών, κόστος παραγωγής, ποσότητες, κύκλο εργασιών, πωλήσεις, δυναμικότητα, ιδιότητες, σχέδια εμπορίας, κινδύνους, σχέδια, επενδύσεις, γενικότερα οι πληροφορίες που αφορούν τις τιμές και τις ποσότητες είναι οι πλέον στρατηγικές και ακολουθούν οι πληροφορίες για το κόστος και τη ζήτηση.

Οι γνωστοποιήσεις αυτές μπορούν να γίνουν στο πλαίσιο επαφών με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, τηλεφωνικές κλήσεις, συναντήσεις κ.λ.π. Στις περιπτώσεις αυτές κρίσιμο στοιχείο αποτελεί η αποκάλυψη και από μία μόνο επιχείρηση στους ανταγωνιστές της, στρατηγικής φύσεως πληροφορίες που αφορούν τη μελλοντική πολιτική της, αυτό μειώνει την αβεβαιότητα για όλους τους ανταγωνιστές της σχετικά με τη μελλοντική λειτουργία της αγοράς και αυξάνει τον κίνδυνο ελάττωσης του ανταγωνισμού⁶². Όπως κρίθηκε από το Δικαστήριο στην εν λόγω υπόθεση⁶³ είναι αρκετή μία μόνο επαφή ώστε οι επιχειρήσεις να εναρμονίζουν την συμπεριφορά τους στην αγορά και να καταλήγουν έτσι σε πρακτική συνεργασία που υποκαθιστά τον ανταγωνισμό και τους κινδύνους που αυτός συνεπάγεται. Κατά το Δικαστήριο⁶⁴, από τη συμμετοχή μιας επιχείρησης σε συνάντηση όπου έλαβε στρατηγικής φύσεως στοιχεία από ανταγωνιστή, τεκμαίρεται ότι λαμβάνει υπόψη τις πληροφορίες που αντήλλαξαν με τους ανταγωνιστές της για να καθορίσουν τη συμπεριφορά τους στην αγορά. Τούτο ισχύει κατά μείζονα λόγο όταν η διαβούλευση γίνεται σε τακτά διαστήματα.

⁶⁰ Κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή του άρθρου 101 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις συμφωνίες οριζόντιας συνεργασίας, 2011/c11/01

⁶¹ Γεν.ΔΕΚ συν. υπ.Τ-25/95Cimenteries CBR κατά Επιτροπής

⁶² Προτάσεις γενικής εισαγγελίας Kokkot, υπ.. C-8/08 T-Mobile Netherlands, σκέψη 54

⁶³ ΔΕΚ υπ. C-8/08 (T-Mobile Nederland)

⁶⁴ ΔΕΚ υπ. C-199/92 P, Hüls AG κατά Επιτροπής

Συνοψίζοντας, κατά το Δικαστήριο η εναρμονισμένη πρακτική έχει αντικείμενο που στρέφεται κατά του ανταγωνισμού, όσες φορές, λόγω του περιεχομένου της και του σκοπού της και λαμβανομένης υπόψη της νομικής και οικονομικής συγκυρίας στην οποία αυτή εντάσσεται, είναι συγκεκριμένα ικανή να παρεμποδίσει, να περιορίσει ή να νοθεύσει τον ανταγωνισμό εντός της κοινής αγοράς. *«Δεν απαιτείται η εν τοις πράγμασι παρεμπόδιση, ο περιορισμός ή η νόθευση του ανταγωνισμού ούτε το να υφίσταται άμεσος σύνδεσμος μεταξύ της οικείας εναρμονισμένης πρακτικής και των τιμών καταναλωτή. Η ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ ανταγωνιστών επιδιώκει στρεφόμενο κατά του ανταγωνισμού αντικείμενο οσάκις είναι ικανή να εξαλείψει τις αβεβαιότητες ως προς τη μελετώμενη από τις οικείες επιχειρήσεις συμπεριφορά.»*⁶⁵

Συνοπτικά και προς στοιχειοθέτηση της παράβασης θα μπορούσε να ακολουθηθεί η ομαδοποίηση των αποδεικτικών μέσων σε άμεσα δηλ, έγγραφα για τη συμφωνία, δηλώσεις (γραφπτές ή προφορικές) των μελών της σύμπραξης σχετικά με τη λειτουργία της και σε έμμεσα στοιχεία εκ των οποίων εμφανίζεται η ύπαρξη επικοινωνίας χωρίς να είναι όμως δυνατό να προσδιοριστεί η ουσία της όπως αρχεία τηλεφωνικών συνομιλιών, συμμετοχή σε συναντήσει κλ.π.⁶⁶ Όσον αφορά στην απόδειξη της εναρμονισμένης πρακτικής, η συντονισμένη δράση είναι το στοιχείο της που εύκολα εντοπίζεται, σε αντίθεση με το βουλευτικό στοιχείο η απόδειξη του οποίου θεμελιώνεται σε ενδείξεις, όπως συμμετοχή σε κοινές συσκέψεις, ανταλλαγή αλληλογραφίας κ.λ.π. Τεκμήριο της βούλησης συνεργασίας μπορεί να είναι και η παράλληλη ομοιόμορφη εμπορική δράση με αναμφίβολα αντιανταγωνιστικά αποτελέσματα σε μια αγορά.

Τέλος, πρέπει να σημειωθεί ότι, ο ακριβής χαρακτηρισμός μιας οριζόντιας σύμπραξης ως συμφωνίας ή εναρμονισμένης πρακτικής δεν είναι κρίσιμος για τη στοιχειοθέτηση μιας παράβασης. Ειδικότερα, η αρμόδια Αρχή δεν είναι υποχρεωμένη, ιδίως όταν πρόκειται για περίπλοκη παράβαση, να θεωρήσει, ότι ανταποκρίνεται σε μία εκ των δύο μορφών παράνομης

⁶⁵ ΔΕΚ υπ. C-8/08 (T-Mobile Nederland)

⁶⁶ Μικρουλέα Α. «Η διάκριση της εναρμονισμένης πρακτικής από την παράλληλη συμπεριφορά σε ολιγοπωλιακές αγορές» ΔΕΕ4/2008, σελ.472

συμπεριφοράς, διότι οι έννοιες της «συμφωνίας» και της «εναρμονισμένης πρακτικής» είναι ελαστικές και ενδέχεται να αλληλοκαλύπτονται.

Πράγματι ενδέχεται να μην είναι καν δυνατός ο διαχωρισμός των δύο εννοιών, καθόσον μία παράβαση μπορεί να παρουσιάζει συγχρόνως ή διαδοχικά τα χαρακτηριστικά και των δύο μορφών απαγορευμένης συμπεριφοράς, ενώ σε μεμονωμένη βάση ορισμένα στοιχεία θα μπορούσαν σαφώς να ενταχθούν στη μία ή στην άλλη εννοιολογική κατηγορία. Οστόσο, δεν θα ήταν σκόπιμο, μία διαρκής, ενιαία και κοινή πρακτική που έχει έναν και τον αυτό στόχο να υποδιαιρεθεί σε διακριτές μορφές παράβασης. Μια σύμπραξη μπορεί να αποτελεί ταυτόχρονα «συμφωνία» και «εναρμονισμένη πρακτική»⁶⁷

1.5. Προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 101 παρ.1 στις συμφωνίες των επιχειρήσεων, αποφάσεις των ενώσεων επιχειρήσεων και εναρμονισμένες πρακτικές

Κατά το άρθρο 101 παρ.1ΣΛΕΕ οι συμφωνίες των επιχειρήσεων, οι αποφάσεις των ενώσεων επιχειρήσεων, οι εναρμονισμένες πρακτικές μεταξύ επιχειρήσεων, είναι απαγορευτικές κάτω από δυο προϋποθέσεις: Αν επηρεάζουν το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών και εφόσον έχουν ως σκοπό ή ως αποτέλεσμα την παρεμπόδιση, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού εντός της εσωτερικής αγοράς.

1.5.1 Επηρεασμός του ενδοενωσιακού εμπορίου

Κατά τη θεωρία αλλά και τη νομολογία του ΔΕΕ, οι συμφωνίες, ή οι αποφάσεις, ή οι εναρμονισμένες πρακτικές μεταξύ επιχειρήσεων πρέπει να είναι ικανές να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών.⁶⁸

Η έννοια του «δύνανται να επηρεάσουν» ορίζει τη φύση της απαιτούμενης επίδρασης στο εμπόριο μεταξύ κρατών μελών. Αυτόνομο κριτήριο της ευρωπαϊκής νομοθεσίας, αποτελεί ο επηρεασμός του εμπορίου μεταξύ των κρατών μελών, το οποίο σε κάθε περίπτωση πρέπει να εκτιμάται

⁶⁷ Απόφαση αριθμ. 547/VII/2012 Επιτροπής Ανταγωνισμού

⁶⁸ Παπαγιάννης Δ.,οπ.π.,σελ.540

χωριστά⁶⁹. Σύμφωνα με το πάγιο κριτήριο που ανέπτυξε το Δικαστήριο, η έννοια του «δύνανται να επηρεάσουν» συνεπάγεται ότι είναι δυνατόν να πιθανολογηθεί σε επαρκή βαθμό, βάσει συνόλου νομικών και πραγματικών στοιχείων, ότι η συμφωνία ή πρακτική δύναται να ασκήσει έμμεση ή άμεση, πραγματική ή δυνητική, επίδραση στα εμπορικά ρεύματα μεταξύ κρατών μελών.⁷⁰ Όπως έχει προκύψει από την ερμηνεία της έννοιας της επίδρασης στα εμπορικά ρεύματα, αυτή αφορά τόσο στον περιορισμό ή στη μείωση του εμπορίου αλλά και σε οποιαδήποτε διαφοροποίηση των εμπορικών ρευμάτων ακόμα και αύξηση του εμπορίου μεταξύ των κρατών μελών. Ως εκ τούτου η επίδραση στα εμπορικά ρεύματα είναι έννοια ευρύτερη και δεν περιορίζεται στην στεγανοποίηση των εθνικών αγορών⁷¹.

Όπως γίνεται δεκτό, ορισμένες αντισταγωνιστικές πρακτικές, π.χ. οι διασυνοριακές συμπράξεις, δύνανται, από την ίδια τη φύση τους, να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών. Επίσης, κάποιες φορές η ίδια η φύση των προϊόντων διευκολύνει τις διασυνοριακές συναλλαγές ή τα καθιστά ιδιαίτερα σημαντικά για επιχειρήσεις που επιθυμούν να εγκατασταθούν ή να αναπτύξουν τις δραστηριότητές τους σε άλλα κράτη μέλη. Στις περιπτώσεις αυτές, το εφαρμοστέο του κοινοτικού δικαίου προσδιορίζεται ευκολότερα από ό,τι σε περιπτώσεις στις οποίες η ζήτηση για προϊόντα προμηθευτών από άλλα κράτη μέλη είναι, λόγω της φύσης τους, πιο περιορισμένη, ή στις οποίες τα προϊόντα παρουσιάζουν μικρότερο ενδιαφέρον από την άποψη της διασυνοριακής εγκατάστασης ή της επέκτασης της οικονομικής δραστηριότητας που ασκείται μέσω παρόμοιας εγκατάστασης. Η εγκατάσταση περιλαμβάνει τη σύσταση, από επιχείρηση εγκατεστημένη σε ένα κράτος μέλος, γραφείων, υποκαταστημάτων ή θυγατρικών σε άλλο κράτος μέλος.⁷²

Περαιτέρω το Δικαστήριο με μεταγενέστερη νομολογία⁷³ του συμπλήρωσε ότι η επίμαχη συμφωνία πρέπει να επηρεάζει *«αισθητά το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών και τον ανταγωνισμό. Για να κριθεί αν συμβαίνει*

⁶⁹ Αυγερινός Γ., ο.π.π.σελ. 72

⁷⁰ ΔΕΚυπ.5/69 (VÖLK κατά VERVAECKE)

⁷¹ Απόφαση αριθμ. 277/IV/2005 Επιτροπής Ανταγωνισμού

⁷² Ανακοίνωση της Ευρ. Επιτροπής, Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την έννοια του επηρεασμού του εμπορίου των άρθρων 81 και 82 της Συνθήκης, ΕΕ 2004 C101/81, παρ. 29-30.

⁷³ ΔΕΚυπ.22/71 Béguelin Import κατά G.L. Import Export

κάτι τέτοιο, τα στοιχεία αυτά πρέπει να τοποθετηθούν στο πραγματικό πλαίσιο όπου θα εμφανίζονταν χωρίς την επίδικη συμφωνία.»

Η εκτίμηση του αισθητού χαρακτήρα του επηρεασμού εξαρτάται από τις περιστάσεις κάθε μεμονωμένης περίπτωσης και ιδίως από τη φύση της συμφωνίας ή πρακτικής, από τη φύση των καλυπτομένων προϊόντων ή υπηρεσιών και από τη θέση των ενδιαφερομένων επιχειρήσεων στην αγορά. Εάν από την ίδια τη φύση της, η συμφωνία ή πρακτική δύναται να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών, το όριο του αισθητού επηρεασμού είναι χαμηλότερο από ό,τι στην περίπτωση συμφωνιών ή πρακτικών που δεν δύνανται, από τη φύση τους, να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών.⁷⁴

Συμφωνίες που συνάπτει μια επιχείρηση, οι οποίες αυτές καθ'αυτές δεν προκαλούν εμπόδια στο εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών, όμως αν συνεκτιμηθούν σωρευτικά με άλλες παρόμοιες συμφωνίες της ίδιας επιχείρησης, τότε είναι δυνατό να προκληθεί αισθητός επηρεασμός του ενδοενωσιακού εμπορίου⁷⁵, εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 101.

Τέλος, δεν εντάσσονται στις απαγορεύσεις συμφωνίες, οι οποίες επηρεάζουν *«την αγορά παρά μόνο κατά ασήμαντο τρόπο, λαμβανομένης υπόψη της ασθενούς θέσεως που κατέχουν οι ενδιαφερόμενοι στην αγορά των οικείων προϊόντων.»*⁷⁶, οι λεγόμενες συμφωνίες ήσσονος σημασίας.

Η Επιτροπή εξέδωσε το 1986 την πρώτη Ανακοίνωση σχετικά με τις συμφωνίες ήσσονος σημασίας, οι οποίες δεν περιορίζουν σημαντικά τον ανταγωνισμό. Η Ανακοίνωση αυτή αντικαταστάθηκε από άλλες στη συνέχεια, με την τελευταία να εκδίδεται στις 22/12/2001⁷⁷, η οποία ασχολείται μόνο με το εάν η συμφωνία περιορίζει σημαντικά τον ανταγωνισμό, παρέχονται ποσοτικές ενδείξεις⁷⁸ χωρίς να αναλύεται τι αποτελεί σημαντικός επηρεασμός για το εμπόριο⁷⁹.

⁷⁴ Ανακοίνωση της Ευρ. Επιτροπής, Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την έννοια του επηρεασμού του εμπορίου των άρθρων 81 και 82 της Συνθήκης, ΕΕ 2004 C101/81, παρ. 45.

⁷⁵ ΔΕΚ υπC-234/89 Δελιμίτης κατά Henninger

⁷⁶ ΔΕΚ υπ.5/69VÖLK κατά VERVAECKE

⁷⁷ C 368/- 22.12.2001

⁷⁸ Μούσης Ν., «Ευρωπαϊκή Ένωση Δίκαιο-Οικονομία-Πολιτική», 14^η ενημερωμένη έκδοση, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2013

⁷⁹ Αυγερινός Γ., οπ.π. σελ. 77.

Η Επιτροπή καθιστά σαφές ότι στις περιπτώσεις που εμπίπτουν στην Ανακοίνωση δεν πρόκειται να κινήσει διαδικασία, ούτε βάσει αιτήσεως ούτε αυτεπαγγέλτως. Η Ανακοίνωση, αν και δεν είναι δεσμευτική για τα δικαστήρια και τις αρχές των κρατών – μελών έχει ως σκοπό να αποτελέσει ένα βοήθημα για την εφαρμογή του άρθρου (τότε 81) χωρίς να θίγει ωστόσο την όποια ερμηνεία του σχετικού άρθρου έχει δοθεί από το Δικαστήριο.

Συγκεκριμένα κατά την Επιτροπή συμφωνία μεταξύ επιχειρήσεων η οποία επηρεάζει το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών δεν περιορίζει σημαντικά τον ανταγωνισμό κατά την έννοια του άρθρου 81 παράγραφος 1 στις ακόλουθες περιπτώσεις:

α) αν το συνολικό μερίδιο αγοράς που κατέχουν τα συμβαλλόμενα μέρη της συμφωνίας δεν υπερβαίνει το 10 % σε καμία από τις σχετικές αγορές που επηρεάζονται από τη συμφωνία, όταν η συμφωνία έχει συναφθεί μεταξύ επιχειρήσεων οι οποίες είναι πραγματικοί ή δυνητικοί ανταγωνιστές σε οποιαδήποτε από αυτές τις αγορές (συμφωνίες μεταξύ ανταγωνιστών)ή

β) αν το μερίδιο αγοράς που κατέχει το καθένα από τα συμβαλλόμενα μέρη της συμφωνίας δεν υπερβαίνει το 15 % σε καμία από τις σχετικές αγορές που επηρεάζονται από τη συμφωνία, όταν η συμφωνία έχει συναφθεί μεταξύ επιχειρήσεων οι οποίες δεν είναι πραγματικοί ή δυνητικοί ανταγωνιστές σε καμία από αυτές τις αγορές (συμφωνίες μεταξύ μη ανταγωνιστών). Σε περίπτωση που είναι δύσκολο να εξακριβωθεί εάν μια συμφωνία έχει συναφθεί μεταξύ ανταγωνιστών ή μη ανταγωνιστών, ισχύει ως όριο το 10 %.

Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθεί ότι έχει γίνει αποδεκτό από την Επιτροπή ότι συμφωνίες μεταξύ μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων σπανίως δύνανται να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών. Στην κατηγορία αυτή των επιχειρήσεων εντάσσονται επιχειρήσεις με λιγότερο από 250 εργαζομένους και με ετήσιο κύκλο εργασίας κάτω των 40 εκατομμυρίων ευρώ ή ισολογισμό κάτω των 27 εκατομμυρίων ευρώ.

Συναφώς αναφέρεται ότι και η Επιτροπή Ανταγωνισμού στις 02-03-2006 εξέδωσε αντίστοιχη ανακοίνωση⁸⁰ για τις επιχειρήσεις ήσσονος σημασίας η

⁸⁰ Ανακοίνωση σχετικά με τις συμφωνίες ήσσονος σημασίας οι οποίες δεν περιορίζουν σημαντικά τον ανταγωνισμό σύμφωνα με το άρθρο 1 παράγραφος 1 του ν. 703/1977 όπως ισχύει (de minimis) (02-03-2006),

οποία διαφοροποιείται από την ανακοίνωση της Επιτροπής ως προς τα όρια "de minimis" και καθορίζονται σε 5% μεριδίων αγοράς για συμφωνίες μεταξύ ανταγωνιστών και 10% για συμφωνίες μεταξύ μη ανταγωνιστών.

Η εφαρμογή του κριτηρίου του επηρεασμού του εμπορίου δεν εξαρτάται από τον ορισμό των γεωγραφικών αγορών αναφοράς. Το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών μπορεί να επηρεαστεί επίσης σε περιπτώσεις στις οποίες η οικεία αγορά είναι η εθνική αγορά ή και τμήμα της εθνικής αγοράς.

Κατά κανόνα, οι οριζόντιες συμπράξεις που καλύπτουν το σύνολο ενός κράτους μέλους δύνανται να επηρεάσουν το διακοινοτικό εμπόριο. Κατά νομολογία του Δικαστηρίου οι περιοριστικές του ανταγωνισμού πρακτικές που καλύπτουν το σύνολο του εδάφους ενός των κρατών μελών, έχουν εκ φύσεως ως αποτέλεσμα την παγίωση στεγανοποιήσεων της εθνικής αγοράς παρακωλύοντας έτσι την οικονομική διείσδυση που επιδιώκει η Συνθήκη και εξασφαλίζοντας προστασία στην εγχώρια παραγωγή⁸¹.

1.5.2 Περιορισμός του ανταγωνισμού.

Οι συμφωνίες των επιχειρήσεων, οι αποφάσεις των ενώσεων επιχειρήσεων, οι εναρμονισμένες πρακτικές μεταξύ επιχειρήσεων, εφόσον έχουν ως σκοπό- αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα την παρεμπόδιση, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού εντός της εσωτερικής αγοράς, είναι απαγορευμένες σύμφωνα με τη δεύτερη προϋπόθεση των άρθρων της εθνικής και ενωσιακής νομοθεσίας που προσεγγίζουμε με την παρούσα εργασία.

Με τον όρο αντικείμενο νοείται αυτό στο οποίο απέβλεψαν οι συμπράττουσες επιχειρήσεις, ο σκοπός, ενώ με τον όρο αποτέλεσμα νοείται η κατάσταση που δημιουργήθηκε από τη σύμπραξη ανεξάρτητα αν οι συμπράττουσες επιχειρήσεις απέβλεπαν σ' αυτή ή όχι, το αποτέλεσμα πρέπει να βρίσκεται σε αιτιώδη συνάφεια με μια μορφή συμπράξεως, ως αιτιατό της⁸². Ειδικότερα:

⁸¹ ΔΕΚ, υποθ. 8/72, Vereeniging van Cementhandelaren κατά Επιτροπής, σκ. 29

⁸² Κοτσίρης Λ. «Δίκαιο Ανταγωνισμού. Αθέμιτου και Ελεύθερου», έκτη έκδοση, εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα-Θεσ/νικη, 2011, σελ., 454

α) Παρακώλυση υπάρχει όταν με τη σύμπραξη δημιουργείται απόλυτο εμπόδιο στον ανταγωνισμό ως προς τα προϊόντα στα οποία αφορά η σύμπραξη, ως προς τις σχέσεις μεταξύ των επιχειρήσεων που συμπράττουν ή τα ως προς τις σχέσεις τους με τρίτους.

β) Περιορισμός υπάρχει όταν περιορίζεται η ελευθερία λήψης οικονομικών αποφάσεων των συμμετεχόντων επιχειρήσεων στην συμφωνία ή εναρμονισμένη πρακτική κατά τρόπο που να περιορίζονται οι δυνατότητες οικονομικής δράσης και επιλογής των ανταγωνιστών.

γ) Νόθευση, υπάρχει όταν μεταβάλλονται οι συνθήκες συναλλαγής που επικρατούν στην αγορά.

Συναφώς, οι συμφωνίες που έχουν ως αντικείμενο τον περιορισμό του ανταγωνισμού είναι εκείνες, οι οποίες είναι από τη φύση τους ικανές να περιορίσουν τον ανταγωνισμό. Πρόκειται για περιορισμούς οι οποίοι, ενόψει των στόχων που επιδιώκουν οι εθνικοί και κοινοτικοί κανόνες ανταγωνισμού, είναι τόσο πιθανό να επηρεάσουν δυσμενώς τον ανταγωνισμό ώστε δεν είναι ανάγκη, στο πλαίσιο της εφαρμογής της σχετικής νομοθεσίας, να αποδειχθούν οι συγκεκριμένες επιπτώσεις τους στην αγορά. Το τεκμήριο αυτό βασίζεται στο σοβαρό χαρακτήρα του περιορισμού καθώς και στην εμπειρία, από την οποία προκύπτει ότι οι συμφωνίες που έχουν ως αντικείμενο τον περιορισμό του ανταγωνισμού ενδέχεται να έχουν αρνητικές επιπτώσεις στην αγορά και να θέσουν σε κίνδυνο τους στόχους που επιδιώκουν οι σχετικοί κανόνες ανταγωνισμού. Οι περιορισμοί του ανταγωνισμού, ως αντικείμενο των εν λόγω συμφωνιών, όπως ο καθορισμός των τιμών και η κατανομή των αγορών, συνεπάγονται μείωση της παραγωγής και αύξηση των τιμών, πράγμα που οδηγεί σε κακή κατανομή των πόρων, λόγω της μη παραγωγής των προϊόντων και υπηρεσιών που ζητούν οι πελάτες. Οδηγούν επίσης σε μείωση της ευημερίας των καταναλωτών, οι οποίοι υποχρεώνονται να καταβάλλουν υψηλότερες τιμές για τα εν λόγω προϊόντα και υπηρεσίες⁸³.

Περαιτέρω, όπως έχει κρίνει το Δικαστήριο⁸⁴, οι τιθέμενες στο άρθρο προϋποθέσεις (σκοπός ή αποτέλεσμα) που τίθενται για να κριθεί αν

⁸³ Ανακοίνωση της Ευρ. Επιτροπής, Κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή του άρθρου 81 παρ. 3 της συνθήκης, ΕΕ 2004 C101/97, παρ. 21.

⁸⁴ ΔΕΚ υπ. 56/65, Société Technique Minière (LTM) και Maschinenbau Ulm GmbH (MBU)

παραβιάζεται το δίκαιο του ανταγωνισμού, έχουν εναλλακτικό χαρακτήρα και όχι σωρευτικό, αυτό επισημαίνεται με τον σύνδεσμο «ή». Ως εκ τούτου είναι αναγκαίο καταρχάς να εξεταστεί το ίδιο αντικείμενο της συμφωνίας, λαμβανομένου υπόψη του οικονομικού πλαισίου εντός του οποίου πρέπει να εφαρμοστεί. Αν από την ανάλυση του δεν προκύψει ότι είναι αρκούντως επιζήμια για τον ανταγωνισμό, πρέπει να εξεταστούν τα αποτελέσματά της και να διερευνηθεί αν συντρέχουν στοιχεία, που να αποδεικνύουν ότι πράγματι παρεμποδίστηκε, είτε περιορίστηκε, είτε νοθεύτηκε αισθητά ο ανταγωνισμός⁸⁵.

Η διάκριση μεταξύ "παραβάσεων λόγω του αντικειμένου" της συμφωνίας και "παραβάσεων λόγω των αποτελεσμάτων" αυτής εξηγείται από το ότι, ορισμένες μορφές συμπράξεως μεταξύ επιχειρήσεων μπορούν να θεωρηθούν, ως εκ της φύσεως του, ως παραβλάπτουσες την ορθή λειτουργία του ανταγωνισμού⁸⁶.

Ο χαρακτηρισμός ορισμένων συμφωνιών, ως βλαπτικών για τον ανταγωνισμό, λόγω του αντικειμένου τους, συμβάλει στην ασφάλεια δικαίου για τις επιχειρήσεις, διότι γνωρίζουν εκ των προτέρων ποια συμπεριφορά να υιοθετήσουν⁸⁷.

1.5.3 Ενδεικτικός κατάλογος απαγορευμένων συμπράξεων.

Στην πρώτη περίοδο των διατάξεων που προσεγγίζουμε στην παρούσα εργασία, τίθεται η γενική αρχή περί της απαγόρευσης των συμπράξεων και στη συνέχεια ακολουθεί ένας ενδεικτικός κατάλογος των περιπτώσεων που θεωρούνται σε κάθε περίπτωση απαγορευτικές.

ι)Άμεσος ή έμμεσος καθορισμός των τιμών αγοράς ή πωλήσεως ή άλλων όρων συναλλαγής.

Θεωρείται η κυριότερη περίπτωση νοθεύσεως ανταγωνισμού λόγω του περιορισμού της αυτονομίας ως προς την πολιτική των τιμών⁸⁸, με αντικείμενο

⁸⁵ Λιάσκος Ε., σχολιασμός της από 04-06-2009 απόφασης ΔΕΚ επ'της αριθμ. C-8/08 . Χρ.Ι.Δ ,Ι/2010, σελ. 138

⁸⁶ ΔΕΚ, υπ. C 8/08 T-Mobile Netherlands BV,

⁸⁷ Ε.Λιάσκος Ε, οπ.π, σελ.138

⁸⁸ Κοτσίρης Λ., οπ.π σελ.454

τον καθορισμό συγκεκριμένων τιμών, κλίμακας τιμών, τιμών στόχων, τιμών πλαισίων καθώς και ενδεικτικών τιμών. Επομένως, ο όρος «τιμές» λαμβάνεται υπό ευρεία έννοια περικλείοντας ακόμα και συστάσεις περί τιμών.

Ο καθορισμός μιας τιμής, ακόμη η προτεινόμενη ή ενδεικτική τιμή, επηρεάζει αρνητικά τον ανταγωνισμό, διότι παρέχει σε όλους τους συμβαλλόμενους μιας σύμπραξης τη δυνατότητα να προβλέψουν με εύλογη βεβαιότητα την πολιτική τιμών που θα ακολουθήσουν οι ανταγωνιστές τους. Με τον τρόπο αυτό εκδηλώνεται η κοινή πρόθεση να εφαρμόσουν ένα δεδομένο επίπεδο τιμών για τις υπηρεσίες τους, έτσι οι ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις δεν καθορίζουν αυτοτελώς την πολιτική που θα ακολουθήσουν στην αγορά⁸⁹.

Όπως έχει κρίνει όμως το Δικαστήριο «Το γεγονός ότι ο παραχωρητής γνωστοποιεί στον παραχωρησιούχο ενδεικτικές τιμές δεν συνιστά περιορισμό του ανταγωνισμού υπό την προϋπόθεση ότι δεν υφίσταται μεταξύ του παραχωρητή και των παραχωρησιούχων ή μεταξύ των παραχωρησιούχων εναρμονισμένη πρακτική για την πραγματική εφαρμογή αυτών των τιμών»⁹⁰.

Όσον αφορά τους άλλους όρους συναλλαγής η πρακτική που ακολουθείται στην αγορά είναι να επιβάλλονται από τους παραγωγούς στους διανομείς ή μεταπωλητές των προϊόντων τους κάποιες υποχρεώσεις, με σκοπό π.χ την εξασφάλιση της καταλληλότητας των χώρων πώλησης ή την παροχή ποιοτικών υπηρεσιών σε σχέση με το προϊόν μετά την πώληση.⁹¹

ii) Περιορισμός ή έλεγχος της παραγωγής, της διάθεσης, της τεχνολογικής ανάπτυξης ή των επενδύσεων.

Η διατύπωση της απαγόρευσης αυτής φαίνεται να είναι γενική δηλαδή αφορά σε όλα τα προϊόντα που κυκλοφορούν στην αγορά γίνεται δεκτό ότι αρκεί να αφορά και σε ένα μόνο προϊόν.⁹²

Επίσης σύμφωνα με απόφαση του Δικαστηρίου κρίθηκε ότι δεν νομιμοποιείται μία τέτοια συμφωνία ακόμα και αν οι επιχειρήσεις που

⁸⁹ Απόφαση αριθμ. 571/VII/2013 Επιτροπής Ανταγωνισμού

⁹⁰ ΔΕΚυπ.161/84 (Pronuptia)

⁹¹ Καλαβρός Γ-Ε, « Ευρωπαϊκό κοινοτικό δίκαιο του ανταγωνισμού», Εκδ.Αντ.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 2003,σελ.52

⁹² Δελούκα -Ιγγλέση Κ.,οπ.π., σελ. 34

λαμβάνουν τη σχετική απόφαση δεν μπορούν πραγματικά να παράγουν ένα προϊόν⁹³.

Συνήθως τέτοιου είδους συμφωνίες είναι οριζόντιες αφορούν δηλαδή σε μία μόνο βαθμίδα παραγωγής και μπορεί να απαγορεύουν σε μια ή περισσότερες από τις συμπράττουσες επιχειρήσεις το να παράγουν ένα ορισμένο προϊόν, ή να αποβλέπουν στον περιορισμό της παραγωγής με τον καθορισμό ενός ποσοστού στην παραγωγή ενός προϊόντος.

Στις κάθετες συμπράξεις μπορεί να επιβάλλεται η προμήθεια ορισμένου προϊόντος από ορισμένο προμηθευτή, ή να περιορίζεται η ελευθερία μιας ή περισσότερων από τις συμπράττουσες εταιρείες να διαθέτουν προϊόντα σε τρίτους.

iii) Κατανομή των αγορών ή των πηγών εφοδιασμού.

Μια τέτοιου είδους απαγορευμένη σύμπραξη μπορεί να είναι εδαφική όταν σε κάθε συμπράττουσα επιχείρηση παραχωρείται το αποκλειστικό δικαίωμα να πουλάει σε εδαφικό καθορισμένο τμήμα της αγοράς, είτε συμφωνίες κατανομής των πηγών εφοδιασμού να προμηθεύεται πρώτες ύλες ή έτοιμα προϊόντα από τυπικά προσδιορισμένες πηγές (οριζόντιες συμπράξεις), είτε κατανομή των πελατών βάσει κάποιων χαρακτηριστικών ή με κατανομή σε κάθε μια από τις συμπράττουσες των παραγγελιών που αναλαμβάνονται συνολικά απ' όλες τις συμπράττουσες.

iv) Εφαρμογή άνισων όρων επί ισοδύναμων παροχών, έναντι των εμπορικώς συναλλασσόμενων, με αποτέλεσμα να περιέρχονται αυτοί σε μειονεκτική θέση στον ανταγωνισμό.

Αφορά συμφωνίες επιχειρήσεων για την εφαρμογή πρακτικών διακριτικής μεταχείρισης και πρέπει να συντρέχουν τα εξής στοιχεία:

α) Να πρόκειται για ισοδύναμες παροχές των επιχειρήσεων προς τους πελάτες τους, οι οποίοι δεν είναι οι τελικοί καταναλωτές των προϊόντων ή των υπηρεσιών της, αλλά μεσολαβούνται πρόσωπα. β) Στις παροχές αυτές να εφαρμόζονται άνισοι όροι, να γίνεται δηλαδή διακριτική μεταχείρισή τους (π.χ

⁹³ ΔΕΕ, υποθ. C-41/69, Chemiefarma κατά Επιτροπής, σκ. 156.

στις τιμές, στις εκπτώσεις) γ) Η παροχή άνισων όρων πρέπει να είναι αδικαιολόγητη.

ν) Εξάρτηση της συνάψεως συμβάσεων από την αποδοχή, εκ μέρους των συναλλασσομένων, προσθέτων παροχών που εκ φύσεως ή σύμφωνα με τις εμπορικές συνήθειες δεν έχουν σχέση με το αντικείμενο των συμβάσεων αυτών.

Αυτού του είδους οι συμπράξεις συνίστανται σε άρνηση πώλησης κάποιου προϊόντος ή κάποιας υπηρεσίας σε περίπτωση ο αγοραστής δεν προβεί συγχρόνως στην αγορά και άλλων προϊόντων ή υπηρεσιών. Καλύπτει τις λεγόμενες συζευγμένες συμβάσεις⁹⁴.

1.6 Συνέπειες της απαγόρευσης (άρθρο 101 παρ.2 ΣΛΕΕ)

Σύμφωνα με την παρ. 2 οι συμφωνίες, ή οι αποφάσεις του παρόντος άρθρου είναι άκυρες, δηλαδή δεν απαιτείται δικαστική απόφαση για την κήρυξη της ακυρότητας, ούτε να εκδοθεί ειδικό μέτρο για τη άρση της απαγόρευσης, όπως έχει νομολογηθεί από το Δικαστήριο⁹⁵. Η ακυρότητα είναι απόλυτη και μπορούν να την επικαλεστούν τόσο τα συμβαλλόμενα μέρη όσο και τρίτοι. Δεδομένου ότι το άρθρο 101 της Συνθήκης συνθέτει τη δημόσια οικονομική τάξης της Ένωσης λαμβάνεται αυτεπάγγελα υπόψη⁹⁶.

Είναι δε αυτονόητο ότι η ακυρότητα της συμφωνίας ή της απόφασης περιλαμβάνει μόνο εκείνα τα μέρη τα οποία δεν συμβιβάζονται με το άρθρο 101 παρ.1 της Συνθήκης ή τη συμφωνία στο σύνολό της, αν τα στοιχεία αυτά δεν φαίνονται να μπορούν να αποχωριστούν από το σύνολο της συμφωνίας.⁹⁷

Η τύχη των υπολοίπων μερών της συμφωνίας δεν αφορά το κοινοτικό δίκαιο αλλά κρίνεται κατά το εθνικό δίκαιο που εφαρμόζεται στη συγκεκριμένη συμφωνία. Έτσι η ακυρότητα μέρους συνεπιφέρει την ακυρότητα ολόκληρης

⁹⁴ Καρύδης Γ., οπ.π.σελ 132

⁹⁵ ΔΕΚυπ.127/73 (BRT κατά SABAM Κ Α Ι FONIOR)

⁹⁶ Πλιακός Α., σελ. 312

⁹⁷ ΔΕΚυπ.56&58/64 (CONSTEN Κ Α Ι GRUNDIG κατά Ε Π Ι Τ Ρ Ο Π Η Σ)

της δικαιοπραξίας , αν συνάγεται ότι αυτή δεν θα είχε επιχειρηθεί χωρίς το άκυρο μέρος⁹⁸.

Η συμφωνία είναι άκυρη και δεν παράγει κανένα έννομο αποτέλεσμα ούτε μεταξύ των συμβαλλομένων ούτε έναντι τρίτων⁹⁹ και η έκδοση της δικαστικής απόφασης έχει καθαρά διαπιστωτικό χαρακτήρα.

1.7 Απαλλαγές των περιοριστικών συμπράξεων

Οι συμφωνίες οριζόντιας συνεργασίας, εκτός από αρνητικές συνέπειες, μπορούν να αποφέρουν σημαντικά οικονομικά οφέλη τόσο στις επιχειρήσεις όσο και στους καταναλωτές , ιδίως εάν συνδυάζουν συμπληρωματικές δραστηριότητες, δεξιότητες ή περιουσιακά στοιχεία. Η οριζόντια συνεργασία μπορεί να αποτελέσει ένα μέσο για την κατανομή των κινδύνων, την εξοικονόμηση δαπανών, την αύξηση των επενδύσεων, την από κοινού εκμετάλλευση τεχνογνωσίας, τη βελτίωση της ποιότητας και της ποικιλίας των προϊόντων και την ταχύτερη προώθηση της καινοτομίας. Ιδιαίτερα όταν πρόκειται για μικρομεσαίες επιχειρήσεις , όπου το οικονομικό κόστος για τη βελτίωση της παραγωγής ή την ανάπτυξη νέων μεθόδων, δεν μπορεί να αναληφθεί από μια επιχείρηση¹⁰⁰.

Εφόσον τα θετικά αποτελέσματα για τον ανταγωνισμό και την κοινωνική ευημερία υπερτερούν των αρνητικών, μπορεί μια σύμπραξη να κριθεί ως επιτρεπτή¹⁰¹, αρκεί να συντρέχουν σωρευτικά οι τέσσερις (δύο θετικές και δύο αρνητικές) προϋποθέσεις που τίθενται στην παρ. 3 του άρθρου 101. Συγκεκριμένα :

- i) η συμφωνία συμβάλλει στη βελτίωση της παραγωγής ή της διανομής των προϊόντων ή στην προώθηση της τεχνικής ή οικονομικής προόδου.
- ii) εξασφαλίζει συγχρόνως στους καταναλωτές δίκαιο τμήμα από το όφελος που προκύπτει, και
- iii) δεν επιβάλλει στις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις περιορισμούς μη απαραίτητους για την επίτευξη των στόχων αυτών και

⁹⁸ Άρθρο 181 Α.Κ

⁹⁹ ΔΕΚυπ.22/71 Béguelin Import κατά G.L. Import Export

¹⁰⁰ Παπαγιάννης Δ, οπ.π.,σελ.544

¹⁰¹ Τριανταφυλλάκης Γ., οπ.π., σελ.136

iv) η συμφωνία δεν παρέχει στις επιχειρήσεις αυτές τη δυνατότητα καταργήσεως του ανταγωνισμού επί σημαντικού τμήματος των σχετικών προϊόντων.

Η ως άνω εξαίρεση μπορεί να εφαρμοσθεί είτε σε μεμονωμένες περιπτώσεις συμφωνιών, είτε σε κατηγορίες συμφωνιών.

Σύμφωνα με το άρθρο 1 παράγραφος 1 του κανονισμού 1/2003 οι συμφωνίες που υπάγονται στο άρθρο 81 παράγραφος 1 (ήδη άρθρο 101 παρ.1 ΣΛΕΕ) και δεν πληρούν τις προϋποθέσεις του άρθρου 81 παράγραφος 3 απαγορεύονται χωρίς να είναι αναγκαία η προηγούμενη έκδοση σχετικής απόφασης. Σύμφωνα με το άρθρο 1 παράγραφος 2 του ίδιου κανονισμού οι συμφωνίες που υπάγονται στο άρθρο 81 παράγραφος 1, αλλά πληρούν τις προϋποθέσεις του άρθρου 81 παράγραφος 3 δεν απαγορεύονται, χωρίς να είναι αναγκαία η προηγούμενη έκδοση σχετικής απόφασης. Οι εν λόγω συμφωνίες είναι έγκυρες και εκτελεστές, αφ' ης στιγμής πληρούνται οι προϋποθέσεις 81 παράγραφος 3 και εφόσον εξακολουθούν να πληρούνται¹⁰².

1.7. 1 Ομαδική απαλλαγή

Οι περιπτώσεις ομαδικής απαλλαγής προκύπτουν από κανονιστικές διατάξεις που εκδίδει η Επιτροπή, και με τις οποίες ορίζονται τα χαρακτηριστικά που πρέπει να έχει μια σύμπραξη για να θεωρηθεί ότι ανταποκρίνεται στις προϋποθέσεις της παρ.3¹⁰³. Τα μέλη της σύμπραξης απαλλάσσονται από το βάρος της απόδειξης ότι, η συμφωνία τους πληροί τις ως άνω προϋποθέσεις της παρ. 3, υποχρεούνται όμως να αποδείξουν ότι η επίμαχη συμφωνία υπάγεται σε κανονισμό απαλλαγής.

Μέχρι σήμερα έχουν εκδοθεί κανονισμοί ομαδικής απαλλαγής για τις συμφωνίες μεταφοράς τεχνολογίας, για τις συμφωνίες διανομής, για τις κάθετες συμφωνίες στον τομέα της αυτοκινητοβιομηχανίας, συμφωνίες εξειδίκευσης, έρευνας και ανάπτυξης καθώς επίσης και ειδικούς τομείς όπως ο τομέας των ασφαλειών, των ναυτιλιακών εταιρειών τακτικών γραμμών.

¹⁰² Κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή του άρθρου 81 παράγραφος 3 της συνθήκης (2004/C 101/08)

¹⁰³ Καρύδης Γ.,οπ.π.,, σελ 137

Η υπαγωγή μιας συμφωνίας σε ένα κανονισμό ομαδικής απαλλαγής αποτελεί αφενός μεν, αμάχητο τεκμήριο της εγκυρότητας της για τα δικαστήρια των κρατών μελών δηλαδή δεν μπορεί να απαγορευθεί ούτε κατ'εφαρμογή του άρθρου 101 παρ.1 ούτε κατ'εφαρμογή της εθνικής νομοθεσίας περί ανταγωνισμού. Από τη στιγμή που μια συμφωνία πληροί τις προϋποθέσεις ομαδικής απαλλαγής, ισχύει και δεσμεύει ως συμβατή με το δίκαιο του ανταγωνισμού τόσο τις εθνικές αρχές όσο και τα εθνικά δικαστήρια¹⁰⁴. Αφετέρου για την Επιτροπή και τις εθνικές αρχές ανταγωνισμού αποτελεί μαχητό τεκμήριο εγκυρότητας, διότι σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 29 του Κανονισμού 1/2003 η Επιτροπή έχει το δικαίωμα ανάκλησης του ευεργετήματος απαλλαγής στην περίπτωση που διαπιστώσει ή κατόπιν καταγγελίας ότι δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις της παρ. 3. Αντίστοιχη δυνατότητα παρέχεται και στις εθνικές αρχές ανταγωνισμού στο έδαφος του συγκεκριμένου κράτους ή σε τμήμα του εδάφους αυτού¹⁰⁵.

1.7.2 Ατομική απαλλαγή

Για τη χορήγηση ατομικής απαλλαγής απαιτείται η σωρευτική συνδρομή των τεσσάρων προϋποθέσεων της παρ. 3 του άρθρου 101 ΣΛΛΕ, εφόσον διαπιστωθεί ότι δεν πληρούνται μια από τις προϋποθέσεις, είναι περιττό να εξετασθούν οι υπόλοιπες τρεις¹⁰⁶.

Πρώτη προϋπόθεση :βελτίωση της αποτελεσματικότητας

Σύμφωνα με την πρώτη προϋπόθεση του άρθρου 81 παράγραφος 2, η περιοριστική συμφωνία πρέπει να συμβάλλει στη βελτίωση της παραγωγής ή της διανομής των προϊόντων ή στην προώθηση της τεχνικής ή οικονομικής προόδου. Σκοπός της προϋπόθεσης αυτής είναι να καθορισθεί το είδος της βελτίωσης της αποτελεσματικότητας που μπορεί να ληφθεί υπόψη και να εξετασθεί περαιτέρω με βάση τα κριτήρια της δεύτερης, τρίτης και τέταρτης

¹⁰⁴ Αποστολόπουλος Χ. "Ο Κανονισμός 772/2004/ΕΚ σχετικά με τις συμβάσεις μεταφοράς τεχνολογίας στο πλαίσιο των νέων κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού», ΔΕΕ 2/2010,σελ. 141

¹⁰⁵ Καρύδης, οπ.π, σελ 139

¹⁰⁶ Κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή του άρθρου 81 παράγραφος 3 της συνθήκης (2004/C 101/08)

προϋπόθεσης του άρθρου 81 παράγραφος 3. Από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι λαμβάνονται υπόψη μόνο τα αντικειμενικά πλεονεκτήματα¹⁰⁷, πράγμα που σημαίνει ότι η βελτίωση της αποτελεσματικότητας δεν εκτιμάται από την υποκειμενική άποψη των μερών .

Κατά τη στάθμιση των θετικών προς τα αρνητικά αποτελέσματα πρέπει αναγκαία να διαπιστώνεται , θεμελιωμένα άμεσος αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ της συμφωνίας και των επικαλούμενων βελτιώσεων της αποτελεσματικότητας και ποια είναι η αξία αυτής της βελτίωσης.

Δεύτερη προϋπόθεση :δίκαιο τμήμα από το όφελος που προκύπτει για τους καταναλωτές.

Η έννοια των «καταναλωτών» περιλαμβάνει όλους τους άμεσους και έμμεσους χρήστες των προϊόντων που αφορά η συμφωνία, περιλαμβανομένων των παραγωγών που χρησιμοποιούν τα προϊόντα ως πρώτη ύλη, των χονδρεμπόρων, των λιανοπωλητών και των τελικών καταναλωτών. π.χ. των φυσικών προσώπων που ενεργούν για λόγους που δεν έχουν σχέση με την εμπορική ή επαγγελματική τους δραστηριότητα. Αυτό σημαίνει ότι καταναλωτές, είναι οι πελάτες των μερών της συμφωνίας και οι επόμενοι αγοραστές. Οι πελάτες αυτοί μπορεί να είναι επιχειρήσεις, όπως αγοραστές βιομηχανικών μηχανημάτων ή προϊόντων για περαιτέρω επεξεργασία ή τελικοί καταναλωτές, όπως για παράδειγμα αγοραστές παγωτού άμεσης κατανάλωσης ή ποδηλάτων.

Η έννοια του «δίκαιου τμήματος» προϋποθέτει ότι η μετακύλιση οφέλους στους καταναλωτές πρέπει τουλάχιστον να αντισταθμίζει τις πραγματικές ή πιθανές αρνητικές επιπτώσεις τις οποίες υφίστανται από τον περιορισμό του ανταγωνισμού .Σύμφωνα με τον γενικότερο στόχο του άρθρου για απαγόρευση των αντιανταγωνιστικών συμφωνιών, το καθαρό αποτέλεσμα της συμφωνίας πρέπει να είναι τουλάχιστον ουδέτερο από την άποψη των καταναλωτών. Αν η θέση των καταναλωτών αυτών επιδεινώνεται αρκετά μετά τη συμφωνία, η δεύτερη προϋπόθεση δεν πληρούται. Οι θετικές επιπτώσεις

¹⁰⁷ ΔΕΚυπ. 56/66 και 58/66, Consten and Grundig

μιας συμφωνίας πρέπει να αντισταθμίζουν τις αρνητικές της επιπτώσεις στους καταναλωτές έτσι, η συμφωνία δεν είναι επιζήμια για τους καταναλωτές. Επιπλέον, επωφελείται το κοινωνικό σύνολο όταν η βελτίωση της αποτελεσματικότητας έχει ως αποτέλεσμα τη χρησιμοποίηση λιγότερων πόρων για την παραγωγή των προϊόντων που καταναλώνονται ή την παραγωγή προϊόντων υψηλότερης αξίας και κατά συνέπεια μια αποτελεσματικότερη κατανομή των πόρων

Τρίτη προϋπόθεση : απαραίτητος χαρακτήρας των περιορισμών

Η περιοριστική συμφωνία δεν πρέπει να επιβάλλει περιορισμούς οι οποίοι δεν είναι απαραίτητοι για την επίτευξη της βελτίωσης της αποτελεσματικότητας που προκύπτει από την εν λόγω συμφωνία. Η προϋπόθεση αυτή συνεπάγεται την εφαρμογή ενός διττού κριτηρίου. Πρώτον, η περιοριστική συμφωνία αυτή καθεαυτή πρέπει να είναι ευλόγως αναγκαία για την επίτευξη της βελτίωσης της αποτελεσματικότητας. Δεύτερον, οι μεμονωμένοι περιορισμοί του ανταγωνισμού που απορρέουν από τη συμφωνία πρέπει επίσης να είναι ευλόγως αναγκαίοι για την επίτευξη της βελτίωσης της αποτελεσματικότητας.

Σημαντικό στοιχείο είναι κατά πόσον η περιοριστική συμφωνία και οι μεμονωμένοι περιορισμοί καθιστούν την άσκηση της σχετικής δραστηριότητας αποτελεσματικότερη απ' ότι θα αναμενόταν σε περίπτωση απουσίας τους. Το ζήτημα δεν είναι κατά πόσον ελλείψει του περιορισμού δεν θα είχε συναφθεί η συμφωνία, αλλά κατά πόσον από τη συμφωνία ή τον περιορισμό προκύπτει μεγαλύτερη βελτίωση της αποτελεσματικότητας απ' ότι ελλείψει αυτών.

Τέταρτη προϋπόθεση: μη κατάργηση του ανταγωνισμού

Σύμφωνα με την τέταρτη προϋπόθεση, η συμφωνία δεν πρέπει να παρέχει στις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις τη δυνατότητα καταργήσεως του ανταγωνισμού σε σημαντικό τμήμα των σχετικών προϊόντων. Στην τελευταία προϋπόθεση αναγνωρίζεται το γεγονός ότι ο συναγωνισμός μεταξύ των επιχειρήσεων είναι η βασική κινητήρια δύναμη της οικονομικής

αποτελεσματικότητας, η οποία περιλαμβάνει και δυναμικές βελτιώσεις με τη μορφή της καινοτομίας. Αυτό σημαίνει ότι απώτερος στόχος του άρθρου 101 είναι η προστασία της ανταγωνιστικής διαδικασίας. Η κατάργηση του ανταγωνισμού σημαίνει το τέλος της λειτουργίας αυτής και η βραχυπρόθεσμη βελτίωση της αποτελεσματικότητας εξουδετερώνεται από τις μακροπρόθεσμες ζημίες, που προκύπτουν, μεταξύ άλλων, από τις δαπάνες στις οποίες υποβάλλονται οι ήδη υφιστάμενες επιχειρήσεις για να διατηρήσουν τις θέσεις τους, την κακή κατανομή των πόρων, την περιορισμένη καινοτομία και τις υψηλότερες τιμές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 : Κυρώσεις για την παράβαση των κανόνων προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού- Το πρόγραμμα επιεικείας

2.1 Αρμόδια όργανα διαπίστωσης της παράβασης

2.1.1 Ευρωπαϊκό επίπεδο

Προκειμένου διασφαλιστεί η ομοιόμορφη και ενιαία εφαρμογή των ενωσιακών κανόνων για τον ανταγωνισμό είχε ανατεθεί με τον Κανονισμό 17/1962¹⁰⁸ στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή το σύνολο των προβλημάτων ελέγχου, απαλλαγών, επιβολής κυρώσεων¹⁰⁹. Μετά την παρέλευση 40 ετών και την κτηθείσα εμπειρία κρίθηκε σκόπιμη η αντικατάστασή του, με τον Κανονισμό 1/2003¹¹⁰ ώστε να προβλεφθούν ρυθμίσεις, οι οποίες να είναι προσαρμοσμένες στις προκλήσεις της ενοποιημένης πλέον αγοράς και της διευρυμένης Ένωσης, συμβάλλοντας έτσι στην αποτελεσματική εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού, καθώς επιτρέπει στην Επιτροπή να επικεντρώσει το έργο της στην χάραξη της πολιτικής ανταγωνισμού αλλά και στην καταστολή των πλέον σοβαρών παραβάσεων¹¹¹.

¹⁰⁸ ΕΕ 13/21-02-1962

¹⁰⁹ Παπαγιάννης Δ., οπ.π. σελ. 549

¹¹⁰ Κανονισμός του Συμβουλίου της 16ης Δεκεμβρίου 2002, για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα 81 και 82 της Συνθήκης, ΕΕ L 1 της 4.1.2003

¹¹¹ Καρύδης Γ. (2012), οπ.π., σελ. 267

Έτσι από το κεντρικό σύστημα χορήγησης άδειας από την Επιτροπή με προηγούμενη κοινοποίηση, μεταφερθήκαμε σε ένα σύστημα νόμιμης εξαίρεσης¹¹², που βασίζεται στην ενίσχυση της αποκεντρωμένης εφαρμογής των κανόνων ανταγωνισμού αλλά και του εκ των υστέρων ελέγχου και σκοπό έχει την ελάφρυνση των εργασιών της Επιτροπής αλλά και την ενίσχυση του ρόλου των εθνικών αρχών και δικαστηρίων κατά την εφαρμογή του ενωσιακού δικαίου του ανταγωνισμού, υιοθετείται ένα δίκτυο συνεννόησης, συνεργασίας και αλληλοβοήθειας με τις Εθνικές Αρχές.

Η Επιτροπή για να παρακολουθεί την εφαρμογή των κανόνων του ανταγωνισμού διαθέτει διάφορες εξουσίες, τις οποίες ασκεί κατόπιν καταγγελίας ή αυτεπαγγέλτως, όταν θεωρεί, κατά περίπτωση, ότι υπήρξε παραβίαση των άρθρων 101 και 102 της ΣΛΕΕ.

Συγκεκριμένα, δύναται να διαπιστώσει βάσει των στοιχείων που έχει στην κατοχή της, ότι δεν μπορεί να εφαρμοστεί το άρθρο 101 της συνθήκης σε μια συμφωνία, μια απόφαση ένωσης επιχειρήσεων ή εναρμονισμένη πρακτική, είτε διότι δεν πληρούνται οι όροι του άρθρου 101 παράγραφος 1, είτε διότι πληρούνται οι όροι εξαίρεσης του άρθρου 101 παράγραφος 3¹¹³.

Επίσης, διαθέτει παράλληλες αρμοδιότητες¹¹⁴ με τις εθνικές αρχές ανταγωνισμού για έκδοση ατομικών αποφάσεων εφαρμογής των διατάξεων του ανταγωνισμού, διαπίστωσης και παύσης παράβασης, λήψης προσωρινών μέτρων, αποδοχής ανάληψης δεσμεύσεων. Σημειώνεται όμως ότι, σύμφωνα με το άρθρο 16 του Κανονισμού, όταν έχει εκδώσει η Επιτροπή απόφαση για μια υπόθεση, οι εθνικές αρχές και τα δικαστήρια δεσμεύονται και δεν μπορούν να λαμβάνουν αποφάσεις που συγκρούονται με αυτή της Επιτροπής.

Περαιτέρω, η Επιτροπή διαθέτει και ερευνητικές εξουσίες, όπως να διεξάγει έρευνες ανά κλάδο της οικονομίας ή σε τύπους συμφωνιών όταν η

¹¹² Καθιστώντας υπεύθυνες τις επιχειρήσεις οι οποίες, δεν είναι πλέον υποχρεωμένες να προβούν σε προηγούμενη κοινοποίηση προς την Επιτροπή, θα πρέπει να εξασφαλίσουν ότι οι σχετικές συμφωνίες δεν επηρεάζουν τον ελεύθερο ανταγωνισμό.

¹¹³ Άρθρο 10 Κανονισμού 1/2003

¹¹⁴ Πλιακός Α., «Πολιτική Ανταγωνισμού Ι :Ο έλεγχος της συμπεριφοράς των επιχειρήσεων» στο «Εισαγωγή στις Ευρωπαϊκές Σπουδές, οικονομική ολοκλήρωση και πολιτικές το ρυθμιστικό πλαίσιο, τόμος Γ΄, εκδ. Ελληνική Πανεπιστημιακή Ένωση Ευρωπαϊκών Σπουδών(ΕΠΕΕΣ) Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2006 σελ.87

πορεία των εμπορικών συναλλαγών μεταξύ κρατών μελών, η δυσκαμψία των τιμών ή άλλες περιστάσεις δημιουργούν υπόνοιες για πιθανό περιορισμό ή στρέβλωση του ανταγωνισμού στο εσωτερικό της κοινής αγοράς¹¹⁵, να ζητήσει, με απλή αίτηση ή με απόφαση, τις αναγκαίες πληροφορίες στις επιχειρήσεις και ενώσεις επιχειρήσεων για να εκπληρώσει τα καθήκοντα που της ανατίθενται από τον κανονισμό¹¹⁶, να διενεργεί κάθε αναγκαίο έλεγχο σε επιχειρήσεις και ενώσεις επιχειρήσεων, στον οποίο αυτές υποχρεούνται να υποβληθούν¹¹⁷.

Τέλος, η Επιτροπή μπορεί να επιβάλει στις επιχειρήσεις και ενώσεις επιχειρήσεων τις ακόλουθες κυρώσεις: πρόστιμα (ως αναλύεται κατωτέρω παρ. 2.2 της παρούσης), αλλά και χρηματικές ποινές ανά ημέρα υπερημερίας από την ημερομηνία που καθορίζεται στην απόφαση η οποία τις υποχρεώνει να θέσουν τέρμα στην παράβαση, να τηρήσουν την απόφαση λήψης προσωρινών μέσων, να τηρήσουν υποχρέωση που καθίσταται εκτελεστή, να παράσχουν πλήρως και επακριβώς τα αιτηθέντα στοιχεία, να υποβληθούν στον επιβαλλόμενο έλεγχο.

2.1.2 Εθνικό επίπεδο

Αρμόδιο όργανο για την τήρηση τόσο των εθνικών όσο και ενωσιακών διατάξεων προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού¹¹⁸ είναι η Επιτροπή Ανταγωνισμού. Σύμφωνα με το άρθρο 12 του Ν. 3959/2011, ως ισχύει¹¹⁹, λειτουργεί ως ανεξάρτητη αρχή, η οποία εποπτεύεται από τον Υπουργό Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας (νυν Ανάπτυξης), διαθέτει νομική προσωπικότητα, διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια και παρίσταται αυτοτελώς σε κάθε είδους δίκες. *Τα δε μέλη της απολαμβάνουν προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας και κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους δεσμεύονται μόνο από το νόμο και τη συνείδησή τους.*

¹¹⁵ Άρθρο 17

¹¹⁶ Άρθρο 18

¹¹⁷ Άρθρο 20

¹¹⁸ Άρθρα 1 και 2 του Ν.3959/2011 και άρθρα 101 και 102 της ΣΛΕΕ

¹¹⁹ Με την παρ. 2^α του άρθρου 19 του Ν. 4013/11, (ΦΕΚ-204 Α/15-9-11) αντικαταστάθηκε το τρίτο εδάφιο της παρ. 1 της παρ. 1 του άρθρου 12.

Μεταξύ άλλων , είναι αρμόδια για τη διαπίστωση τυχόν παραβάσεων των κανόνων (εθνικών και ενωσιακών) προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού και τη λήψη των προβλεπόμενων στο άρθρο 25 του νόμου αποφάσεων. Εγκρίνει ή απαγορεύει, την πραγματοποίηση συγκέντρωσης επιχειρήσεων που γνωστοποιείται σε αυτή, απειλεί ή και επιβάλλει πρόστιμα και άλλες κυρώσεις, όπως ορίζεται στις ειδικότερες διατάξεις. Μέσα στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων της, μπορεί , με απόφαση της Ολομέλειας, να επιτρέπει την εξαίρεση κατά κατηγορίες, συμπράξεων οι οποίες μπορούν να αποφέρουν σημαντικά οικονομικά οφέλη τόσο στις επιχειρήσεις όσο και στους καταναλωτές. Επίσης, απειλεί ή και επιβάλλει πρόστιμα και άλλες κυρώσεις , προς εμπέδωση στις επιχειρήσεις του αισθήματος ασφάλειας δικαίου και σύμφωνα με τα πρότυπα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, διαθέτει τη δυνατότητα να εκδίδει ανακοινώσεις και κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την εφαρμογή του νόμου.

Η Επιτροπή Ανταγωνισμού διαθέτει ενισχυμένες εξουσίες επιβολής κυρώσεων, προκειμένου να αυξηθεί η αποτελεσματικότητα της παρέμβασής της στην αγορά¹²⁰. Συγκεκριμένα¹²¹, αν μετά από έρευνα που διεξάγεται, είτε αυτεπαγγέλτως, είτε κατόπιν καταγγελίας ή αίτησης του Υπουργού Ανάπτυξης, διαπιστώσει παράβαση των άρθρων 1, 2 του Ν.3959/2011 ή των άρθρων 101 και 102 της ΣΛΕΕ, μπορεί με απόφασή της, διαζευκτικά ή σωρευτικά, να απευθύνει συστάσεις , να υποχρεώσει τις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις ή τις ενώσεις επιχειρήσεων να παύσουν την παράβαση και να παραλείπουν αυτή στο μέλλον, να επιβάλει τα αναγκαία και πρόσφορα μέτρα συμπεριφοράς ή διαρθρωτικού χαρακτήρα, για την παύση της παράβασης, να επιβάλει πρόστιμο στις επιχειρήσεις ή ενώσεις επιχειρήσεων που υπέπεσαν σε παράβαση ή που δεν εκπλήρωσαν αναληφθείσα από τις ίδιες δέσμευση η οποία έχει καταστεί υποχρεωτική, σύμφωνα με απόφαση της Επιτροπής Ανταγωνισμού, τέλος να απειλήσει με πρόστιμο ή να επιβάλει το επαπειλούμενο πρόστιμο.

¹²⁰ Κοτσίρης Λ.,οπ.π., έκτη έκδοση 2011 σελ. 609

¹²¹ Άρθρο 25 Ν.3959/2011.

2.2 Επιβολή προστίμου

Βασικός στόχος του ευρωπαϊκού δικαίου του ελεύθερου ανταγωνισμού, είναι η αποτελεσματική αντιμετώπιση των περιορισμών του ανταγωνισμού που απειλούν ή εμποδίζουν τη δημιουργία της εσωτερικής αγοράς¹²². Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή σύμφωνα με τη δυνατότητα που της παρέχει το άρθρο 23 παράγραφος 2 σημείο α του Κανονισμού αριθ. 1/2003¹²³, μπορεί με απόφασή της, να επιβάλει πρόστιμα σε επιχειρήσεις και ενώσεις επιχειρήσεων, σε περίπτωση που αυτές, εκ προθέσεως ή εξ αμελείας, παραβιάζουν τις διατάξεις του άρθρου 81 ή του άρθρου 82 της Συνθήκης. Αντίστοιχη δυνατότητα παρείχε στην Ελληνική Επιτροπή Ανταγωνισμού τόσο ο ν.703/1977, όσο και ο 3959/2011.¹²⁴

Τόσο η Ευρωπαϊκή Επιτροπή όσο και η εθνική Αρχή Ανταγωνισμού έχουν εκδώσει κατευθυντήριες γραμμές για τον υπολογισμό των προστίμων, οι οποίες όπως έχει κρίνει το Δικαστήριο¹²⁵, μολονότι δεν συνιστούν τη νομική βάση των αποφάσεων που λαμβάνουν στον οικείο τομέα, εντούτοις κατοχυρώνουν την ασφάλεια δικαίου των επιχειρήσεων, δεδομένου ότι καθορίζουν τη μεθοδολογία που επιβάλουν στον εαυτό τους για τον καθορισμό του ύψους των προστίμων. Μετά την αποκτηθείσα εμπειρία στον τομέα των προστίμων και προκειμένου πάντα να διασφαλισθεί η διαφάνεια και ο αντικειμενικός χαρακτήρας των αποφάσεών της, στις 01 Σεπτεμβρίου 2006¹²⁶, η Επιτροπή δημοσίευσε νέες κατευθυντήριες γραμμές για τον υπολογισμό των προστίμων, οι οποίες αντικατέστησαν αυτές του 1998¹²⁷. Η δε Ελληνική

¹²² Πιλάφας Χ., «Η προστασία του απόρρητου της επικοινωνίας με έμμισθους δικηγόρους και η αποτελεσματική αντιμετώπιση παραβάσεων του δικαίου ανταγωνισμού» ΔΕΕ 10/2011, σελ 1012

¹²³ Κανονισμός του Συμβουλίου της 16ης Δεκεμβρίου 2002, για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα 81 και 82 της Συνθήκης, ΕΕ L 1 της 4.1.2003

¹²⁴ Άρθρο 14 παρ. Δ του ν.3959/2011 «Απειλεί ή και επιβάλλει τα πρόστιμα και τις άλλες κυρώσεις, όπως ορίζεται στις ειδικότερες διατάξεις»

¹²⁵ ΔΕΚ υπ. C-3/06 P, GROUPE DANONE κατά ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ, σκέψη 23

¹²⁶ Κατευθυντήριες γραμμές για τη μέθοδο υπολογισμού των προστίμων που επιβάλλονται κατ' εφαρμογή του άρθρου 23 παράγραφος 2 σημείο α) του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1/2003 (2006/C 210/02)

¹²⁷ Κατευθυντήριες γραμμές για τον υπολογισμό των προστίμων που επιβάλλονται δυνάμει του άρθρου 15 παράγραφος 2 του κανονισμού αριθ. 17, και του άρθρου 65 παράγραφος 5 της Συνθήκης ΕΚΑΧ(ΕΕ C 9 της 14.1.1998, σ. 3)

Επιτροπή Ανταγωνισμού από το Μάιο του 2006 είχε εκδώσει τις νέες Κατευθυντήριες Γραμμές¹²⁸ για την επιβολή προστίμου.

Η μεθοδολογία καθορισμού του προστίμου περιλαμβάνει δύο στάδια :

α) καθορίζει ένα βασικό ποσό προστίμου για κάθε επιχείρηση ή ένωση επιχειρήσεων σε συνάρτηση με τη σοβαρότητα και τη διάρκεια της παράβασης.

β) το ποσό αυτό, εφόσον κριθεί, μπορεί να προσαυξηθεί ή να μειωθεί, ανάλογα με το εάν συντρέχουν αντίστοιχα επιβαρυντικές ή ελαφρυντικές περιστάσεις.

2.2.1 Βασικό Πρόστιμο

Σύμφωνα με τις ως άνω Κατευθυντήριες Γραμμές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τον καθορισμό του προστίμου, θα λαμβάνεται υπόψη ορισμένο ποσοστό της αξίας των πωλήσεων¹²⁹ των προϊόντων ή υπηρεσιών που σχετίζονται άμεσα ή έμμεσα ή παράβαση, το οποίο μπορεί να ανέλθει έως το 30 % αυτών. Καθοριστικό ρόλο στον υπολογισμό του τελικού ποσού, το οποίο σε καμία περίπτωση δεν θα υπερβαίνει το 10%¹³⁰ του συνολικού κύκλου εργασιών του προηγούμενου οικονομικού έτους, διαδραματίζει ο βαθμός σοβαρότητας της παράβασης, πολλαπλασιαζόμενος με τον αριθμό των ετών της παράβασης.

Ειδικότερα για τον καθορισμό του ποσοστού της αξίας των πωλήσεων από την Επιτροπή θα συνεκτιμώνται διάφοροι παράγοντες, όπως το είδος της παράβασης, το συνολικό μερίδιο αγοράς όλων των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων, τη γεωγραφική έκταση της παράβασης και το εάν η παράνομη συμπεριφορά έχει εκδηλωθεί στην πράξη ή όχι. Ιδιαίτερα δε στις οριζόντιες συμφωνίες καθορισμού τιμών, κατανομής αγορών και περιορισμού της

¹²⁸ Ανακοίνωση «Κατευθυντήριες γραμμές για τον υπολογισμό των προστίμων που επιβάλλονται δυνάμει του άρθρου 9 του ν. 703/1977, όπως ισχύει», δημοσιευμένη στην ηλεκτρονική δ/ση www.epant.gr/img/x2/categories/ctg253_3_1193315361.pdf

¹²⁹¹²⁹ (30%) επί των ετήσιων ακαθάριστων εσόδων της επιχείρησης από προϊόντα ή υπηρεσίες που αφορούν στην παράβαση, κατά την Ανακοίνωση της Επιτροπής Ανταγωνισμού, παρ.8

¹³⁰ Το τελικό ποσό του προστίμου δεν μπορεί να υπερβαίνει το 15% των ακαθάριστων εσόδων της επιχείρησης της τρέχουσας ή της προηγούμενης της παράβασης χρήσης, παρ. 20. Ανακοίνωση της Επιτροπής Ανταγωνισμού

παραγωγής, οι οποίες είναι οι πλέον επιζήμιοι περιορισμοί του ανταγωνισμού, θα επιβάλλονται βαριά πρόστιμα. Ως εκ τούτου, το ποσοστό της αξίας των πωλήσεων που θα λαμβάνεται υπόψη για τέτοιου είδους παραβάσεις κατά κανόνα θα ορίζεται στα υψηλότερα όρια .

2.2.2 Αναπροσαρμογή του Προστίμου

Το βασικό ποσό του επιβαλλόμενου προστίμου μπορεί να προσ αυξάνεται ή να μειώνεται , βάσει μιας συνολικής εκτίμησης της Επιτροπής,εφόσον συντρέχουν ορισμένες περιστάσεις.

2.2.2.1 Επιβαρυντικές περιστάσεις

Το βασικό ποσό του προστίμου θα μπορεί να αυξηθεί, όταν η Επιτροπή θα διαπιστώνει την ύπαρξη επιβαρυντικών περιστάσεων, όπως η συνέχιση ή επανάληψη μιας παράβασης των κανόνων του ανταγωνισμού, από μια επιχείρηση, η οποία έχει ήδη διαπιστωθεί από την Επιτροπή ή από εθνική αρχή ανταγωνισμού. Στην περίπτωση δε που πρόκειται για την ίδια διαπιστωμένη παράβαση, το επιβαλλόμενο βασικό ποσό του προστίμου θα προσ αυξάνεται έως 100 % .

Η Επιτροπή μπορεί επίσης να αυξήσει το πρόστιμο στην περίπτωση που επιχείρηση αρνήθηκε να συνεργαστεί ή παρεμπόδισε την Επιτροπή κατά τη διενέργεια της έρευνάς της.

Τέλος, όταν διαπιστωθεί ότι, επιχείρηση είχε ηγετικό¹³¹ ρόλο ή ρόλο υποκινητή¹³² της παράβασης θα λαμβάνονται ιδιαίτερα υπόψη οι πρακτικές

¹³¹ «Το γεγονός ότι μία ή περισσότερες επιχειρήσεις ενεργούσαν ως επικεφαλής της συμπράξεως πρέπει να λαμβάνεται υπόψη για τον υπολογισμό του ύψους του προστίμου, καθόσον οι επιχειρήσεις αυτές υπέχουν ιδιαίτερη ευθύνη σε σχέση με τις λοιπές επιχειρήσεις. Για να χαρακτηριστεί ως πρωτοστατούσα, η επιχείρηση πρέπει να αποτελεί σημαντική κινητήρια δύναμη για τη σύμπραξη και να έχει ειδική και συγκεκριμένη ευθύνη ως προς τη λειτουργία της. Θεωρείται ότι πρωτοστατεί στην παράβαση η επιχείρηση που ασκεί καθήκοντα «γραμματέα της ευρωπαϊκής ομάδας» της συμπράξεως, δηλαδή ενεργεί ως επικεφαλής για τον συντονισμό της συμπράξεως και, εν πάση περιπτώσει, για τη λειτουργία της, και, συγκεκριμένα, ενεργεί ως ενδιάμεσος για τις επαφές μεταξύ των μετεχόντων στη σύμπραξη και έχει καθοριστικό ρόλο για τη λειτουργία αυτής, διευκολύνοντας την ανταλλαγή πληροφοριακών στοιχείων εντός της συμπράξεως, συγκεντρώνοντας και διαβιβάζοντας ουσιώδη για τη λειτουργία της συμπράξεως στοιχεία στους μετέχοντες σε αυτήν, ιδίως δε στοιχεία σχετικά με έργα μεγάλης σημασίας, διοργανώνοντας συναντήσεις εργασίας και

της εμπλεκόμενης επιχείρησης προκειμένου να υποχρεώσει άλλες επιχειρήσεις να συμμετάσχουν στην παράβαση ή/και τα τυχόν αντίποινα που λήφθηκαν έναντι άλλων επιχειρήσεων, προκειμένου να εξασφαλίσουν την εφαρμογή των πρακτικών που συνιστούν την παράβαση.

2.2.2.2 Ελαφρυντικές περιστάσεις.

Όπως προαναφέραμε το βασικό ποσό του επιβαλλόμενου προστίμου μπορεί να μειωθεί εφόσον συντρέχουν ελαφρυντικές περιστάσεις, τις οποίες βαρύνεται να αποδείξει η εμπλεκόμενη επιχείρηση. Τέτοιες συντρέχουν όταν αποδειχθεί ότι έπαυσε η παράβαση αμέσως μετά την πρώτη παρέμβαση της Επιτροπής, το οποίο δεν εφαρμόζεται στις μυστικές συμφωνίες ή πρακτικές και ιδίως στην περίπτωση καρτέλ.

Επίσης, στις περιπτώσεις που η επιχείρηση αποδεικνύει ότι η παράβαση διαπράχθηκε από αμέλεια, καθώς και όταν η επιχείρηση αποδεικνύει ότι η συμμετοχή της στην παράβαση είναι ιδιαίτερα περιορισμένη¹³³ και, κατά συνέπεια ότι, κατά τη διάρκεια της περιόδου κατά την οποία συμμετείχε στην παράνομη συμφωνία, απείχε κατ' ουσία από την εφαρμογή αυτής, ακολουθώντας ανταγωνιστική συμπεριφορά στην αγορά.

Τέλος, ελαφρυντική περίσταση θεωρείται όταν η εμπλεκόμενη επιχείρηση συνεργάστηκε αποτελεσματικά με την Επιτροπή, πέραν του πεδίου εφαρμογής της Ανακοίνωσης περί Επιείκειας και πέραν των νόμιμων υποχρεώσεών της να συνεργαστεί, όπως επίσης και όταν η αντισταγωνιστική συμπεριφορά επιτράπη ή ενθαρρύνθηκε από τις δημόσιες αρχές ή με νομοθετικά μέτρα.

εξασφαλίζοντας την απαραίτητη γραμματειακή υποστήριξη, καθώς και τροποποιώντας κατά καιρούς τους κωδικούς που χρησιμοποιούνταν για την απόκρυψη των συναντήσεων ή των επαφών.»ΔΕΕ υπ. Τ-117/07 και Τ-121/07 Areva κ.λπ. κατά Ευρωπαϊκής Επιτροπής

¹³² « Για να χαρακτηριστεί ως υποκινητής μιας συμπράξεως, μια επιχείρηση πρέπει να έχει εξωθήσει ή ενθαρρύνει άλλες επιχειρήσεις να θεσπίσουν τη σύμπραξη ή να προσχωρήσουν σε αυτή. Ο χαρακτηρισμός αυτός πρέπει να επιφυλάσσεται για την επιχείρηση η οποία, ενδεχομένως, ανέλαβε την πρωτοβουλία, π.χ προτείνοντας στην άλλη επιχείρηση τη δυνατότητα διαπράξεως συμπαιγνίας ή επιχειρώντας να πείσει την άλλη επιχείρηση να προσχωρήσει στην εν λόγω συμπαιγνία» ΠΕΚ υπ.Τ15/02 BASF AG,κατά Επιτροπής

¹³³ Το γεγονός ότι μια επιχείρηση συμμετείχε σε παράβαση για μικρότερη διάρκεια από τις λοιπές επιχειρήσεις δεν θα θεωρείται ελαφρυντική περίσταση, καθώς η περίσταση αυτή ήδη θα έχει ληφθεί υπόψη κατά τον καθορισμό του βασικού ποσού.

Συναφώς όπως έχει προκύψει από νομολογία του Δικαστηρίου¹³⁴, οι ελαφρυντικές περιστάσεις θεμελιώνονται στο σύνολο τους στη συμπεριφορά κάθε επιχειρήσεως. Προκειμένου να αξιολογηθούν αυτές πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η ατομική συμπεριφορά κάθε επιχειρήσεως στα πλαίσια της εξετάσεως της σοβαρότητας της συμμετοχής αυτής στην παράβαση και όχι τα απορρέοντα από το σύνολο της παραβάσεως αποτελέσματα, τα οποία πρέπει να συνυπολογίζονται κατά την εκτίμηση του πραγματικού αντίκτυπου μιας παραβάσεως επί της αγοράς για την εκτίμηση της σοβαρότητάς της. Συνεπώς, οι επιχειρήσεις οφείλουν να επικαλεστούν επιχειρήματα ικανά να στοιχειοθετήσουν ότι, για τη χρονική περίοδο κατά την οποία προσχώρησαν στις παραβατικές συμφωνίες, απέφυγαν στην πράξη την εφαρμογή τους τηρώντας ανταγωνιστική συμπεριφορά στην αγορά ή, τουλάχιστον, ότι παρέβησαν σαφώς και σε σημαντικό βαθμό τις σκοπούσες στην εφαρμογή της συγκεκριμένης συμπράξεως υποχρεώσεις μέχρι σημείου να διαταραχθεί η ίδια η λειτουργία της.

Εκτός των ανωτέρω ελαφρυντικών περιστάσεων για τη μείωση του προστίμου, θα πρέπει να σημειώσουμε ένα ειδικό παράγοντα μείωσής του, που αναφέρεται στην παρ. 35 των κατευθυντήριων γραμμών για τη μέθοδο υπολογισμού των προστίμων. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις, η Επιτροπή δύναται, εφόσον αυτό της ζητηθεί, να συνεκτιμήσει την αδυναμία της επιχείρησης να πληρώσει το πρόστιμο σε ένα συγκεκριμένο κοινωνικό και οικονομικό πλαίσιο. Η μείωση του προστίμου δεν θα βασίζεται στην απλή διαπίστωση μιας προβληματικής ή ελλειμματικής οικονομικής κατάστασης. Μία τέτοια μείωση θα μπορεί να χορηγείται μόνο βάσει αντικειμενικών αποδείξεων ότι η επιβολή του προστίμου, θα έθετε ανεπανόρθωτα σε κίνδυνο την οικονομική βιωσιμότητα της εμπλεκόμενης επιχείρησης και θα οδηγούσε στην απώλεια της αξίας στοιχείων του ενεργητικού της.

¹³⁴ ΔΕΚ Συνεκδικασθείσες υποθέσεις T-456/05 και T-457/05 Gütermann AG και Zwicky & Co. AG κατά Ευρωπαϊκής Επιτροπής

2.2.2.3 Ειδικές προσαύξεις

Η Επιτροπή προκειμένου να εξασφαλίσει ότι τα πρόστιμα θα λειτουργούν και με αποτρεπτικό χαρακτήρα προέβλεψε ότι, το ύψος των επιβαλλόμενων προστίμων μπορεί να προσαυξηθεί στις επιχειρήσεις εκείνες, που έχουν ένα ιδιαίτερα μεγάλο κύκλο εργασιών, πέραν των πωλήσεων των προϊόντων και υπηρεσιών με τα οποία σχετίζεται η παράβαση. Επίσης, στην περίπτωση που απαιτείται αύξηση του προστίμου, ώστε αυτό να υπερβεί το ποσό των παράνομων κερδών που οι επιχειρήσεις αποκόμισαν συνεπεία της παράβασης, όποτε είναι δυνατόν να υπολογιστεί το εν λόγω ποσό.

Δεδομένου ότι οριζόντιες συμφωνίες καθορισμού των τιμών, κατανομής της αγοράς και περιορισμού της παραγωγής (καρτέλ)¹³⁵ αποτελούν την σοβαρότερη μορφή επηρεασμού αλλά και νόθευσης του ανταγωνισμού εντός της εσωτερικής αγοράς και προκειμένου να αποτρέπονται οι επιχειρήσεις και από το να εισέρχονται απλώς σ αυτές, έχει προβλεφθεί¹³⁶ ότι, η Επιτροπή θα περιλαμβάνει στο βασικό ποσό ένα ποσό που θα κυμαίνεται μεταξύ 15 % και 25 % της αξίας των πωλήσεων.

2.2.3 Ο Χαρακτήρας των Προστίμων

Όπως προκύπτει από την ανωτέρω ανάλυση για την επιβολή των προστίμων, αλλά κυρίως μέσα από τη νομολογία του Δικαστηρίου, η επιβολή αυτών αποτελεί ένα από τα μέσα που έχει στην διάθεσή της η Επιτροπή, για να εκπληρώσει την αποστολή της, ήτοι την επίβλεψη εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου¹³⁷.

Η αποστολή που της έχει ανατεθεί από το κοινοτικό δίκαιο, περιλαμβάνει τόσο το έργο της διώξεως και καταστολής των ατομικών παραβάσεων αλλά και της άσκησης μιας γενικής πολιτικής, με στόχο την

¹³⁵ «ο καρκίνος» της ελεύθερης αγοράς και της οικονομίας γενικότερα, χαρακτηρίστηκαν από τον Mario Monti το 2000 στην εισήγηση του «Fightiting Cartels Why and How?» στο 3rd Nordic Competition Policy Conference (Στοκχόλμη, 11-12 Σεπτεμβρίου 2000) διαθέσιμο στην ιστοσελίδα europa.eu.int/comm/competition/speeches

¹³⁶ Παράγραφος 25 της Ανακοίνωσης

¹³⁷ Γι αυτό άλλωστε έχει χαρακτηριστεί ως ο «ΦΥΛΑΚΑΣ ΤΩΝ ΣΥΝΘΗΚΩΝ»

εφαρμογή στον τομέα του ανταγωνισμού των αρχών που καθορίζονται στη συνθήκη και τον προσανατολισμό της συμπεριφοράς των επιχειρήσεων προς αυτή την κατεύθυνση. Επομένως, πρέπει μεταξύ άλλων να μεριμνά ώστε οι ενέργειες της να έχουν αποτρεπτικό αποτέλεσμα, κυρίως για τις μορφές παραβάσεων που είναι ιδιαίτερα επιβλαβείς για την πραγμάτωση των στόχων της Κοινότητας¹³⁸.

Συναφώς και τα επιβαλλόμενα από την Επιτροπή πρόστιμα, έχουν διπλό χαρακτήρα¹³⁹. Αφενός μεν, κυρωτικό – κατασταλτικό χαρακτήρα για τις επιχειρήσεις που παραβιάζουν του κανόνες του ανταγωνισμού, αφετέρου αποτρεπτικό χαρακτήρα για τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται εντός της εσωτερικής αγοράς. Σύμφωνα και με τα οριζόμενα στην παρ.4 του προοιμίου της Ανακοίνωσης, τα πρόστιμα πρέπει να έχουν ένα επαρκώς αποτρεπτικό αποτέλεσμα, όχι μόνο ως κύρωση που επιβάλλεται στις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις (ειδικό αποτρεπτικό αποτέλεσμα), αλλά επίσης για την αποτροπή άλλων επιχειρήσεων να υιοθετήσουν συμπεριφορές που αντίκεινται προς τις διατάξεις των άρθρων 81 και 82 της Συνθήκης ή να συνεχίσουν τέτοιου είδους συμπεριφορές (γενικό αποτρεπτικό αποτέλεσμα). Τέλος, η επιβολή προστίμου δεν θα πρέπει να θέτει σε κίνδυνο την βιωσιμότητα της εμπλεκόμενης επιχείρησης, δεν θα πρέπει να έχει εξοντωτικό χαρακτήρα γι' αυτή¹⁴⁰. Σκοπός του επιβαλλόμενου προστίμου είναι η συμμόρφωση των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων και όχι η εξόντωσή τους. Σε πολλές περιπτώσεις έχει παρατηρηθεί ότι, δημιουργούνται ιδιαίτερος σημαντικά, οικονομικής φύσεως προβλήματα στις επιχειρήσεις, όπως ματαίωση καταβολής ληξιπρόθεσμων οφειλών απαραίτητων για τη λειτουργία τους, δεδουλευμένων μισθών, τα οποία τους στερούν αφενός την ανάπτυξη, μπορούν δε να οδηγήσουν στην οικονομική κατάρρευση αυτών¹⁴¹.

¹³⁸ ΔΕΚ υπ.100 ως 103/80 Musique Diffusion française e.a. κατά Επιτροπής

¹³⁹ Ζευγώλης Ν., οπ.π.,σελ 123

¹⁴⁰ Ζευγώλης Ν., οπ.π.,σελ 124

¹⁴¹ Γκίνη Ε. «,Η μέθοδος υπολογισμού και το ύψος του επιβαλλόμενου προστίμου στο κοινοτικό και εθνικό δίκαιο του ανταγωνισμού», ΕΕΕυρΔ 3/2007, σελ.529

2.3 Πρόγραμμα Επιείκειας

2.3.1 Δικαιολογητικός λόγος εισαγωγής του

Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στην παρ. 3 του προοιμίου της από 08-12-2006 Ανακοίνωσης¹⁴² της Επιτροπής σχετικά με τη μη επιβολή και τη μείωση των προστίμων σε υποθέσεις συμπράξεων (καρτέλ), οι μυστικές συμπράξεις είναι συνήθως δύσκολο να ανιχνευθούν και να διεξαχθούν οι σχετικές έρευνες χωρίς τη συνεργασία των επιχειρήσεων ή των ιδιωτών που εμπλέκονται σ' αυτές. Ως εκ τούτου, κρίθηκε ότι το κοινοτικό συμφέρον επιβάλλει την ανταμοιβή των επιχειρήσεων που εμπλέκονται σ' αυτή τη μορφή παράνομων πρακτικών και οι οποίες είναι πρόθυμες να θέσουν τέλος στη συμμετοχή τους και να συνεργασθούν στην έρευνα της Επιτροπής, ανεξάρτητα από τις υπόλοιπες επιχειρήσεις που εμπλέκονται στο καρτέλ. Περαιτέρω δε τα συμφέροντα των καταναλωτών και των πολιτών για ανίχνευση και τιμωρία των μυστικών συμπράξεων υπερτερούν έναντι του συμφέροντος της επιβολής προστίμων στις επιχειρήσεις εκείνες που επιτρέπουν στην Επιτροπή να εντοπίσει για να απαγορεύσει τις εν λόγω πρακτικές.

Προκειμένου λοιπόν, ενισχυθεί η αποτελεσματικότητα του δικαίου του ελεύθερου ανταγωνισμού, ως προς την έγκαιρη εξιχνίαση των καρτελικών συμπράξεων θεσπίστηκαν τα Προγράμματα Επιείκειας¹⁴³, τα οποία αποτελούν χρήσιμα μέσα για την αποτελεσματική αποκάλυψη και πάταξη των παραβάσεων των κανόνων του ανταγωνισμού¹⁴⁴. Περαιτέρω, η ύπαρξη ενός τέτοιου προγράμματος λειτουργεί αποτρεπτικά «σπέρνοντας την υποψία» ανάμεσα στα μέλη ενός καρτέλ, ενώ ο φόβος για μεγάλα πρόστιμα ή και για ποινικές κυρώσεις δημιουργούν τις προϋποθέσεις ενός αγώνα δρόμου για «εξομολόγηση» στην αρμόδια αρχή και εξασφάλιση ακόμη και της πλήρους απαλλαγής. Επιπροσθέτως, ένα αποτελεσματικό Πρόγραμμα Επιείκειας μπορεί να εξοικονομεί σημαντικούς ανθρώπινους αλλά και οικονομικούς πόρους για τις Αρχές Ανταγωνισμού, στο βαθμό που διευκολύνεται η συλλογή αποδεικτικού

¹⁴² 2006/C 298/11

¹⁴³ Καλαφάτης –Τζάκας «Το ελληνικό πρόγραμμα επιείκειας υπό το πρίσμα της προσφάτως θεσπιθείσας κοινοτικής ανακοίνωσης και της αμερικάνικης πρακτικής», Δ ΕΕ 2/2007, σελ.165

¹⁴⁴ Καρύδης Γ., οπ.π., σελ.313

υλικού και αποφεύγονται ή τουλάχιστον περιορίζονται επίπονα και χρονοβόρα μέτρα έρευνας, όπως επιτόπιοι έλεγχοι, ερωτηματολόγια κτλ¹⁴⁵.

2.3.2 Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα

Το Πρόγραμμα Επιείκειας υιοθετήθηκε αρχικά στις ΗΠΑ το 1978 (Antitrust Division), επηρέασε το ευρωπαϊκό νομικό οικοδόμημα¹⁴⁶ και αποτέλεσε τον προπάτορά του. Η πρώτη Ανακοίνωση¹⁴⁷ της Επιτροπής σχετικά με τη μη επιβολή ή μείωση προστίμων σε περιπτώσεις μυστικών συμπράξεων, εκδόθηκε το 1996 αποσκοπώντας στην αντιμετώπιση τους, προκειμένου καταστεί δυνατή η επίτευξη των στόχων που είχαν τεθεί για την ανάπτυξη, την ανταγωνιστικότητα και την απασχόληση. Το αρχικό αυτό Πρόγραμμα δεν θεωρήθηκε ιδιαίτερος επιτυχημένο κυρίως λόγω της αδυναμίας του να οδηγήσει τις επιχειρήσεις σε καταγγελία συμπράξεων, η ανωτέρω Ανακοίνωση αντικαταστάθηκε το 2002¹⁴⁸ και μετά από διαδικασίες για την συμπλήρωση αυτής, τέθηκε σε ισχύ από την 08-12-2006¹⁴⁹, η ισχύουσα Ανακοίνωση, περί της μη επιβολής και μείωσης των προστίμων σε υποθέσεις συμπράξεων (καρτέλ).

Όπως είναι εμφανές και από τον τίτλο της Ανακοίνωσης, πεδίο εφαρμογής αυτής, είναι οι μυστικές συμπράξεις (καρτέλ) που συγκαταλέγονται μεταξύ των σοβαρότερων παραβιάσεων του άρθρου 81 ΕΚ. (ήδη 101 συνθ.ΣΛΕΕ).

Προβλέπεται χορήγηση απαλλαγής από το πρόστιμο στην πρώτη επιχείρηση που θα υποβάλει πληροφορίες και αποδεικτικά στοιχεία τα οποία θα επιτρέψουν στην Επιτροπή

¹⁴⁵ Δρακακάκης Στ. «Νέο Πρόγραμμα Επιείκειας από την Επιτροπή Ανταγωνισμού» όπως δημοσιεύτηκε 1/12/2011, <http://www.naftemporiki.gr/printStory/312460>,

¹⁴⁶ Καλαφάτης –Τζακας, οπ.π. σελ.167 και επόμενες

¹⁴⁷ ΕΕ C207 18-07-1996

¹⁴⁸ Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τη μη επιβολή και τη μείωση των προστίμων σε περιπτώσεις συμπράξεων (καρτέλ), ΕΕ C 45 (19-02-2002)

¹⁴⁹ Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τη μη επιβολή και τη μείωση των προστίμων σε περιπτώσεις συμπράξεων (καρτέλ), ΕΕ C298 (08-12-2006)

α) να πραγματοποιήσει *στοχευμένο*¹⁵⁰ έλεγχο σχετικά με την πιθανολογούμενη σύμπραξη ή

β) να διαπιστώσει παράβαση του άρθρου 101 ΣΛΛΕ.

Η απαλλαγή σύμφωνα με το στοιχείο (α) δεν θα χορηγείται εάν, κατά τον χρόνο υποβολής, η Επιτροπή διέθετε ήδη επαρκείς αποδείξεις ώστε να εκδώσει απόφαση για διεξαγωγή ελέγχου σχετικά με την πιθανολογούμενη σύμπραξη ή είχε ήδη πραγματοποιήσει σχετικό έλεγχο. Η απαλλαγή σύμφωνα με το στοιχείο (β) θα χορηγείται μόνον εάν, κατά τον χρόνο υποβολής της αίτησης, η Επιτροπή δεν διέθετε επαρκείς αποδείξεις για να διαπιστώσει παράβαση του άρθρου 81 της συνθήκης ΕΚ σχετικά με την πιθανολογούμενη σύμπραξη (καρτέλ). Περαιτέρω τίθενται πρόσθετες προϋποθέσεις περί, ειλικρινούς συνεργασίας των επιχειρήσεων, παύσης ανάμιξης της στην πιθανολογούμενη παράβαση, μη καταστροφής αποδεικτικών στοιχείων.

Στην περίπτωση επιχειρήσεων που δεν πληρούν τις ως άνω προϋποθέσεις για απαλλαγή από το πρόστιμο μπορεί να μειωθεί το πρόστιμο εφόσον, τα στοιχεία που προσκομίσει έχουν σημαντική προστιθέμενη αξία σε σχέση με τα στοιχεία που είχε στην κατοχή της η Επιτροπή και ταυτόχρονα πληροί τις ως άνω πρόσθετες προϋποθέσεις.

Οι βασικές αλλαγές της νέας Ανακοίνωσης σε σχέση με το προηγούμενο καθεστώς, *αφορούν στη διασαφήνιση της ποιότητας και του περιεχομένου των πληροφοριών που προσκομίζουν οι επιχειρήσεις, διευκρινίζονται οι όροι απαλλαγής και μείωσης των προστίμων, εισάγεται το σύστημα προτεραιότητας και τέλος προστατεύονται οι εταιρικές δηλώσεις και πληροφορίες των αιτούντων.*¹⁵¹

2.3.3 ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΠΙΕΙΚΙΑΣ

Στις 30 Αυγούστου 2011 εκδόθηκε από την Ελληνική Επιτροπή Ανταγωνισμού η αριθμ. 526/VI/2011 απόφασή, η οποία αντικατέστησε την αριθμ.299/V/2006 προηγούμενη απόφασή της και αποτελεί πλέον το εθνικό

¹⁵⁰ Ο όρος αυτός αντικατέστησε την προηγούμενη διατύπωση « διαδικασία ελέγχου»

¹⁵¹ Καλαφάτης –Τζακας, οπ.π. σελ.171

πρόγραμμα επιείκειας. Εκδόθηκε δυνάμει του άρθρου 14 παρ.2 περ. Ιδ, υποπ. ββ και κυρίως της παρ. 8 του άρθρου 25, του νόμου 3959/2011¹⁵² περί Προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού, σύμφωνα με το οποίο «Με απόφαση της Επιτροπής Ανταγωνισμού που λαμβάνεται σε Ολομέλεια, καθορίζονται οι όροι και οι προϋποθέσεις απαλλαγής ή μείωσης των προστίμων που επιβάλλονται σε βάρος επιχειρήσεων και φυσικών προσώπων που συμβάλλουν στη διερεύνηση οριζόντιων συμπράξεων του άρθρου 1 ή του άρθρου 101 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (πρόγραμμα επιείκειας). Σε περίπτωση υπαγωγής επιχείρησης ή φυσικού προσώπου στο πρόγραμμα επιείκειας, εφαρμόζονται αντίστοιχα οι παράγραφοι 3 και 4 του άρθρου 44.»

Η Απόφαση συνιστά κανονιστική πράξη, η οποία θεσπίζει απρόσωπους κανόνες δικαίου, δεσμεύοντας σύμφωνα με την αρχή της νομιμότητας και τη δράση της Δημόσιας Διοίκησης. Ως εκ τούτου κατά την έκδοση ατομικών διοικητικών πράξεων, με τι οποίες επιβάλλονται πρόστιμα, να ασκεί τη διακριτική της ευχέρεια σύμφωνα με την αρχή της χρηστής διοίκησης επιμετρώντας το ύψος του προστίμου μέσα στα οριζόμενα από την απόφαση ανώτατα και κατώτατα όρια¹⁵³.

Σύμφωνα με την παρ.ΙΙ υποπ.3 της Απόφασης¹⁵⁴ το πρόγραμμα επιείκειας «αφορά στις οριζόντιες συμπράξεις καρτελικής φύσεως που απαγορεύονται από το άρθρο 1 του ν. 3959/2011 ή και το άρθρο 101 ΣυνθΛΕΕ (εφεξής «καρτέλ»). Ειδικότερα, στο πεδίο εφαρμογής του προγράμματος Επιείκειας εμπίπτουν ιδίως συμπράξεις οι οποίες, είτε άμεσα, είτε έμμεσα, επηρεάζουν τις τιμές, τις ποσότητες, τα μερίδια αγορά ή άλλες σχετικές παραμέτρους του ανταγωνισμού ή βάσει των οποίων λαμβάνει χώρα προσδιορισμός ποσοστρώσεων παραγωγής ή πώλησης, κατανομή των αγορών, περιορισμός των εισαγωγών ή εξαγωγών, νόθευση των διαγωνισμών, συλλογικής εμπορικός αποκλεισμός». Παρά το γεγονός ότι το εδάφιο αυτό παραπέμπει στην παρ. 1 της Εισαγωγής του Ευρωπαϊκού Προγράμματος

¹⁵² ΦΕΚ 93 Α/20-4-2011

¹⁵³ Καλαφάτης Α- Τζάκας Δ., οπ.π., σελ.173

¹⁵⁴ Απόφαση Ολομ. Επιτροπής Ανταγωνισμού αριθμ. 526/VI/2011(ΦΕΚ 2473 Β΄/4-11-2011)

Επιείκειας, εξακολουθεί να διατηρείται¹⁵⁵ η ουσιαστική διαφοροποίηση απ' αυτό, η Απόφαση περιορίζεται μόνο στις οριζόντιες συμπράξεις αποκλείοντας από το πεδίο εφαρμογής τις τυχόν μυστικές κάθετες συμφωνίες στην αγορά¹⁵⁶.

2.3.3.1 Προϋποθέσεις για χορήγηση απαλλαγής

Το νέο πρόγραμμα περιλαμβάνει δύο (02) τύπους απαλλαγών¹⁵⁷ ολικής ή μερικής απαλλαγής, ανάλογα με τη βαρύτητα της συνεισφοράς της επιχείρησης ή του φυσικού προσώπου στην αποκάλυψη του καρτέλ:

2.3.3.1.1 Ολική απαλλαγή τύπου 1Α

Προϋπόθεση απαλλαγής τύπου 1Α από επαπειλούμενο πρόστιμο, είναι η επιχείρηση ή το φυσικό πρόσωπο να υποβάλλει πρώτη/ο αποδεικτικά στοιχεία τα οποία κατά το χρόνο εκτίμησης της αίτησης για επιείκεια παρέχουν την δυνατότητα στην Επιτροπή Ανταγωνισμού (εφεξής ΕΑ) να πραγματοποιήσει στοχευμένο έλεγχο σε σχέση με πιθανολογούμενο καρτέλ, (δηλαδή τέτοια στοιχεία που δεν είχε νωρίτερα στη διάθεση της η ΕΑ και γι' αυτό δεν είχε διενεργήσει σχετικό επιτόπιο έλεγχο ή άλλο μέτρο έρευνας). Είναι προφανές ότι υπάρχει μόνο μία θέση για πλήρη απαλλαγή τύπου 1 Α, καθώς η επιχείρηση ή το φυσικό πρόσωπο που θα παρουσιάσει πρώτη-ο αποδεικτικά στοιχεία μπορεί να απαλλαχθεί πλήρως.

Στην περίπτωση αυτή οι παρεχόμενες πληροφορίες θα αποτελέσουν την αφορμή εκκίνησης μιας στοχευμένης διαδικασίας έρευνας. Η απαλλαγή θα χορηγηθεί εάν η ΕΑ κατά το χρόνο υποβολής της αίτησης δεν διέθετε επαρκή αποδεικτικά στοιχεία. Η επιχείρηση ή το φυσικό πρόσωπο με την αίτησή του ουσιαστικά «ρίχνει φως» σε μια άγνωστη, για την ΕΑ, υπόθεση καρτέλ¹⁵⁸.

¹⁵⁵ Όπως και στην προηγούμενη σχετική απόφαση της Επιτροπής 299/V/2006

¹⁵⁶ Γκολφινόπουλος Χ. «Το Πρόγραμμα της Επιτροπής Ανταγωνισμού για την απαλλαγή ή μείωση των προστίμων και οι αδυναμίες του» ΔΕΕ10/2006 σελ.994

¹⁵⁷ Απόφαση υπ' αριθμ. 526/VI/2011 Επιτροπής Ανταγωνισμού, κεφ. ΙΙΙ Απαλλαγή από τα πρόστιμα, σελ.4

¹⁵⁸ Ζευγώλης Ν., οπ.π., , σελ.107

2.3.3.1.2 Ολική απαλλαγή τύπου 1B

Στην περίπτωση αυτή, προϋπόθεση ολικής απαλλαγής από πρόστιμο, αποτελεί η επιχείρηση ή το φυσικό πρόσωπο να υποβάλλει αποδεικτικά στοιχεία τέτοια που να επιτρέπουν στην Επιτροπή Ανταγωνισμού τη διαπίστωση παράβασης του Ν. 3959/2011 ή και του άρθρου 101 ΣυνθΛΕΕ, η οποία αποτελεί απόρροια οριζόντιας σύμπραξης καρτελικής φύσεως. Κρίσιμο στοιχείο και σ' αυτή την περίπτωση απαλλαγής, αποτελεί ο όρος «κατά το χρόνο υποβολής της αίτησης» η ΕΑ να μην έχει στη διάθεσή της επαρκή αποδεικτικά στοιχεία που θα της επιτρέπουν τη διαπίστωση της εν λόγω παράβασης. Επισημαίνεται ότι επιχείρηση ή φυσικό πρόσωπο μπορεί να υπαχθεί στην απαλλαγή τύπου 1B εφόσον δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις χορήγησης τύπου 1A¹⁵⁹.

2.3.3.2 Πρόσθετες προϋποθέσεις απαλλαγής.

Εφόσον συντρέχουν οι ανωτέρω βασικές προϋποθέσεις, προκειμένου να χορηγηθεί απαλλαγή (τύπου 1Α ή τύπου 1 Β) από την επιβολή προστίμου, πρέπει να πληρούνται σωρευτικά και οι εξής προϋποθέσεις¹⁶⁰:

1) Η επιχείρηση ή το φυσικό πρόσωπο να συνεργάζεται πλήρως, ειλικρινά και σε διαρκή βάση με την ΕΑ μέχρι την ολοκλήρωση της διοικητικής διαδικασίας εξέτασης της υπόθεσης. Συγκεκριμένα οφείλει:

αα) Να παρέχει χωρίς καθυστέρηση όλες τις πληροφορίες και όλα τα αποδεικτικά στοιχεία που έχει ή περιέρχονται μεταγενέστερα στην κατοχή ή στη διάθεσή της/-ου σχετικά με την πιθανολογούμενη παράβαση.

ββ) Να παραμένει στη διάθεση της ΕΑ για να απαντήσει, χωρίς καθυστέρηση, σε οποιοδήποτε ερώτημα ή αίτημα που μπορεί να συμβάλει στην απόδειξη των σχετικών πραγματικών περιστατικών.

¹⁵⁹ Σημείο 9 της υπ' αριθμ. 526/VI/2011 Απόφασης Επιτροπής Ανταγωνισμού

¹⁶⁰ Σημείο 19 της υπ' αριθμ. 526/VI/2011 Απόφασης Επιτροπής Ανταγωνισμού

γγ) Να μην καταστρέφει, αλλοιώνει/παραποιεί ή αποκρύπτει οποιαδήποτε πληροφορία ή αποδεικτικό στοιχείο που μπορεί να συμβάλει στη στοιχειοθέτηση της πιθανολογούμενης παράβασης.

δδ) Να τηρήσει εμπιστευτικό έναντι παντός τρίτου το γεγονός ότι υπέβαλε αίτηση υπαγωγής στο Πρόγραμμα Επιείκειας καθώς και το περιεχόμενο αυτής μέχρι την κοινοποίηση στα μέρη της εισήγησης επί της υπόθεσης, εκτός εάν άλλως συμφωνηθεί με την ΕΑ. Η εν λόγω υποχρέωση εμπιστευτικότητας δεν ισχύει αναφορικά με άλλες Αρχές Ανταγωνισμού εντός ή εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

εε) Ειδικά για την αιτούσα επιχείρηση, να διαθέτει, στο βαθμό που αυτό είναι εφικτό, τους νυν ή/και πρώην υπαλλήλους ή διευθυντικά της στελέχη για παροχή καταθέσεων στο πλαίσιο της σχετικής υπόθεσης.

2) Η επιχείρηση οφείλει να τερματίσει την ανάμιξή της στην πιθανολογούμενη παράβαση το αργότερο κατά τη χρονική στιγμή, κατά την οποία υποβάλλει την επίσημη αίτηση υπαγωγής στο Πρόγραμμα Επιείκειας, εκτός εάν κρίνεται αναγκαία¹⁶¹ η συνέχιση της συμμετοχής της από την ΕΑ, προκειμένου να διευκολυνθεί η έρευνα αναφορικά με την πιθανολογούμενη παράβαση.

3) Σύμφωνα με την τρίτη σωρευτική προϋπόθεση, η επιχείρηση ή το φυσικό πρόσωπο οφείλει, πριν την κατάθεση αίτησης επιείκειας στην ΕΑ, να μην έχει καταστρέψει αποδεικτικά στοιχεία, τα οποία θα μπορούσαν να εμπίπτουν στο πεδίο της αίτησης επιείκειας και να τηρήσει εμπιστευτικό, τόσο άμεσα όσο και έμμεσα, έναντι παντός τρίτου το γεγονός ότι σκοπεύει να υποβάλει αίτηση καθώς και το περιεχόμενο της. Η εν λόγω υποχρέωση εμπιστευτικότητας δεν ισχύει αναφορικά με άλλες αρχές ανταγωνισμού εντός ή εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

¹⁶¹ Με την εν λόγω προσθήκη, αντιμετωπίζονται αντιφάσεις- αδυναμίες της προηγούμενης Απόφασης (299/V/2006) της ΕΕΑ οι οποίες είχαν εντοπιστεί από τους θεωρητικούς (αντί άλλων βλέπε Ζευγώλη ο.π.π σελ 109)

2.3.3.3 Εξαιρέσεις

Στο Σημείο 11 της απόφασης της ΕΑ ορίζεται ρητά ότι δεν μπορεί, βάσει του Προγράμματος Επιείκειας, να επωφεληθεί από το ευεργέτημα της απαλλαγής από τα πρόστιμα επιχείρηση, η οποία προέβη σε ενέργειες για να εξαναγκάσει άλλη επιχείρηση να λάβει μέρος στο καρτέλ. Η εξαίρεση αυτή δεν ισχύει για τα φυσικά πρόσωπα που ενήργησαν για λογαριασμό της πρώτης επιχείρησης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΥΠΑΓΩΓΗΣ ΣΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΠΙΕΙΚΕΙΑΣ.

Όσον αφορά στη διαδικασία απαλλαγής από τα πρόστιμα, αυτή περιγράφεται στο VI μέρος της απόφασης της Επιτροπής Ανταγωνισμού.

3.1 Βασική Διαδικασία

3.1.1 Υποβολή αιτήσεων χορήγησης απαλλαγής

Προκειμένου να χορηγηθεί στην αιτούσα επιχείρηση ή το φυσικό πρόσωπο απαλλαγή ΤΥΠΟΥ 1 Α ή 1 Β, η αίτηση για ένταξη στο Πρόγραμμα Επιείκειας πρέπει να συνοδεύεται με αναλυτική περιγραφή του πιθανολογούμενου καρτέλ, με πληροφορίες και στοιχεία όπως :

Α) Δήλωση¹⁶² της επιχείρησης ή του φυσικού προσώπου με τα στοιχεία του, την ταυτότητα (ιδίως επωνυμία και διεύθυνση) των υπολοίπων μελών του πιθανολογούμενου καρτέλ, καθώς και λεπτομερή περιγραφή¹⁶³ του πιθανολογούμενου καρτέλ και ιδίως :

¹⁶² Ο όρος «δήλωση» αναφέρεται τόσο στις εταιρικές δηλώσεις που υποβάλλονται από νομικά εξουσιοδοτημένους εκπροσώπους για λογαριασμό των πελατών τους όσο και στις καταθέσεις υπαλλήλων ή διευθυντικών στελεχών των επιχειρήσεων, που προσκομίζονται μαζί με τη δήλωση. Ο όρος «δήλωση» καταλαμβάνει τις δηλώσεις των φυσικών προσώπων που υποβάλλουν αίτημα επιείκειας.

¹⁶³ Σύμφωνα με τα Σημεία 44&45 της υπ' αριθμ. 526/VI/2011 Απόφασης Επιτροπής Ανταγωνισμού, μετά από σχετικό αίτημα της ενδιαφερόμενης επιχείρησης ή του φυσικού προσώπου, η ΕΑ δύναται να επιτρέψει την προφορική υποβολή των προβλεπόμενων δηλώσεων. Οι δηλώσεις αυτές καταγράφονται με οποιοδήποτε μέσο θεωρείται κατάλληλο από την ΕΑ. Η/ Ο αιτούσα/ αιτών εξακολουθεί να έχει την υποχρέωση να προσκομίσει στην ΕΑ αντίγραφα όλων των προϋπαρχόντων αποδεικτικών στοιχείων του πιθανολογούμενου καρτέλ. Πρόσβαση σε οποιαδήποτε καταγραφή των προφορικών δηλώσεων της/-ου αιτούσας/ αιτούντος δεν παρέχεται στα μέρη της υπόθεσης πριν την

- των στόχων, της φύσης, των δραστηριοτήτων και της λειτουργίας του,
- των προϊόντων / των υπηρεσιών που αφορά,
- της γεωγραφικής περιοχής (ή των περιοχών) που αυτό καταλαμβάνει,
- της χρονικής του διάρκειας,
- της έκτασης της αγοράς που εκτιμάται ότι επηρεάζει,
- συγκεκριμένων ημερομηνιών, τρόπων περιεχομένου και συμμετεχόντων στις επαφές σχετικά με το πιθανολογούμενο καρτέλ.

Β) Αποδεικτικά στοιχεία (ιδίως σύγχρονα της παράβασης) για το πιθανολογούμενο καρτέλ που έχει στη διάθεσή του, κατά το χρόνο υποβολής της αίτησης, ο αιτών.

Γ) Τυχόν πληροφορίες σχετικά με ήδη υποβληθείσες ή πιθανές αιτήσεις επιείκειας σε άλλες αρχές ανταγωνισμού, εντός ή εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης, σε σχέση με το πιθανολογούμενο καρτέλ.

Επίσης, παρέχεται η δυνατότητα διερεύνησης από τον ενδιαφερόμενο¹⁶⁴, αποκρύπτοντας την ταυτότητα του και των λοιπών εμπλεκομένων, πριν υποβάλει την ανωτέρω αίτηση να παρουσιάσει στην ΕΑ τις απαιτούμενες πληροφορίες και αποδεικτικά στοιχεία σε υποθετική βάση και να ζητήσει διευκρινήσεις σχετικά με την δυνατότητα εφαρμογής του Προγράμματος Επιείκειας.

Συναφώς σημειώνεται ότι, δεν είναι γίνονται αποδεκτές από κοινού αιτήσεις για απαλλαγή από την επιβολή προστίμου ή μείωση του προστίμου από περισσότερες της μίας επιχειρήσεις ή από ενώσεις επιχειρήσεων¹⁶⁵. Στην

επίδοση της Έκθεσης επί της υποθέσεως σε αυτά. Το εν λόγω δικαίωμα ασκείται με μελέτη της καταγραφής στα γραφεία της Επιτροπής Ανταγωνισμού.

¹⁶⁴ Σημείο 21 της υπ' αριθμ. 526/VI/2011 Απόφασης Επιτροπής Ανταγωνισμού

¹⁶⁵ Με την εξαίρεση περιπτώσεων διαδοχής ή συνδεδεμένων επιχειρήσεων, εφόσον τούτο κριθεί ενδεδειγμένο.

περίπτωση δε υποβολής από κοινού αιτήσεων από περισσότερα του ενός φυσικά πρόσωπα, αυτές γίνονται δεκτές, μόνο εφόσον τα εν λόγω φυσικά πρόσωπα συμμετείχαν στην πιθανολογούμενη παράβαση της ίδιας επιχείρησης.

Περαιτέρω προβλέπεται η χορήγηση αριθμού προτεραιότητας¹⁶⁶ (marker system) για αιτούντες την απαλλαγή από τα πρόστιμα. Η χορήγηση αριθμού προτεραιότητας προστατεύει τη θέση του αιτούντος στη σειρά προτεραιότητας για μια δεδομένη χρονική περίοδο και του επιτρέπει έτσι να συλλέξει μέσα σε αυτό το διάστημα τις πληροφορίες και τα αποδεικτικά στοιχεία που είναι απαραίτητα προκειμένου να ανταποκριθεί στους όρους και στις σχετικές ελάχιστες απαιτήσεις απαλλαγής από τα πρόστιμα. Οι αιτούντες με την ανωτέρω αίτηση πρέπει να παράσχουν και ορισμένες ελάχιστες πληροφορίες σχετικά με τα μέλη του πιθανολογούμενου καρτέλ, το/τα επηρεαζόμενο/α προϊόν/τα, την επηρεαζόμενη περιοχή, την διάρκεια του καρτέλ, την φύση και λειτουργία του, καθώς επίσης και τυχόν πληροφορίες για άλλες σχετικές αιτήσεις επιείκειας σε άλλες αρχές ανταγωνισμού. Η υιοθέτηση του αριθμού προτεραιότητας αποτελεί ένα ακόμα βήμα σύγκλισης με το Πρόγραμμα/μοντέλο της ΕΕ¹⁶⁷.

Στο Σημείο 28 της Απόφασης προβλέπεται η χορήγηση από τον Πρόεδρο της ΕΑ, προσωρινής απαλλαγής από την επιβολή προστίμου, αφού εξακριβωθεί ότι τα αποδεικτικά στοιχεία και οι πληροφορίες που υποβλήθηκαν είναι επαρκή και ανταποκρίνονται στους όρους και στις σχετικές ελάχιστες απαιτήσεις παροχής στοιχείων για τη χορήγηση απαλλαγής από τα πρόστιμα. Σε περίπτωση όμως που διαπιστωθεί ότι δεν εκπληρώνονται οι όροι και οι ελάχιστες απαιτήσεις παροχής στοιχείων ή οι προϋποθέσεις περί χορήγησης απαλλαγής, ο αιτών ενημερώνεται εγγράφως από τον Πρόεδρο της ΕΑ περί απόρριψης της αίτησής της/ -ου για απαλλαγή από τα πρόστιμα¹⁶⁸. Τα δε

¹⁶⁶ Σημείο 25 της υπ' αριθμ. 526/VI/2011 Απόφασης Επιτροπής Ανταγωνισμού

¹⁶⁷ Από Άρθρο του Σ.ΔΡΑΚΑΚΗ στη ΝΑΥΤΕΜΠΟΡΙΚΗ, <http://www.naftemporiki.gr/story/312460/neo-programma-epieikeias-apo-tin-epitropi-antagonismou>

¹⁶⁸ Σε αυτήν την περίπτωση, η επιχείρηση ή το φυσικό πρόσωπο μπορεί είτε να ζητήσει να εξεταστεί η αίτησή της/-ου σύμφωνα με τις διατάξεις για μείωση των προστίμων είτε να ανακαλέσει την αίτησή της/-ου.

προσκομισθέντα στοιχεία δεν χρησιμοποιούνται από την ΕΑ ως προς τη θεμελίωση της παράβασης στο πρόσωπό της/-ου, εκτός εάν τα στοιχεία αυτά υπήρχαν ήδη στην κατοχή ή διάθεση της ΕΑ. Επίσης προβλέπεται δυνατότητα ανάκλησης της αίτησης μέχρι την κατάθεση της εισήγησης στην Ολομέλεια ή στο αντίστοιχο τμήμα και δεν εμποδίζει την ΕΑ να χρησιμοποιήσει τις συνήθεις εξουσίες έρευνάς της για να συγκεντρώσει τα στοιχεία αυτά.

Η χορήγηση προσωρινής απαλλαγής δεν καθιστά βέβαιη την οριστική χορήγηση απαλλαγής από την επιβολή προστίμου, δεδομένου ότι μπορεί να απωλεσθεί, με πράξη του Προέδρου της ΕΑ, το εν λόγω ευεργέτημα, αν διαπιστωθεί ότι η αιτούσα ή ο αιτών την απαλλαγή δεν εκπλήρωσε όλες τις προϋποθέσεις που συνδέονται με το καθεστώς επιεικούς μεταχείρισης ή, εφόσον πρόκειται για επιχείρηση, η οποία ενήργησε για τον εξαναγκασμό άλλης επιχείρησης σε συμμετοχή στο καρτέλ, ο Πρόεδρος της ΕΑ ενημερώνει την/-ον αιτούσα/ αιτούντα αμέσως. Επίσης την απώλεια του ευεργετήματος της απαλλαγής από την επιβολή προστίμου, με όμοια Πράξη, μπορεί να έχει ως συνέπεια η τυχόν ψευδής, ανακριβής ή παραπλανητική δήλωση από μέρους της επιχείρησης ή του φυσικού προσώπου, σε οποιοδήποτε στάδιο της διαδικασίας. Η τυχόν οριστική απαλλαγή από τα πρόστιμα χορηγείται με την απόφαση της ΕΑ επί της υπόθεσης.

3.1.2 Συνοπτικές αιτήσεις σε υποθέσεις τύπου 1Α και 1Β

Στην περίπτωση που μια επιχείρηση έχει ήδη υποβάλει αίτηση ή προτίθεται να υποβάλει αίτηση απαλλαγής από την επιβολή προστίμου στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή¹⁶⁹, μπορεί να υποβάλει στην ΕΑ συνοπτική αίτηση¹⁷⁰ για

¹⁶⁹ Εφόσον η Ευρωπαϊκή Επιτροπή «ενδείκνυται όλως ιδιαιτέρως» να επιληφθεί μιας υπόθεσης σύμφωνα με την παράγραφο 14 της Ανακοίνωσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με την συνεργασία στο πλαίσιο του Δικτύου των Αρχών Ανταγωνισμού [Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τη συνεργασία στο πλαίσιο του δικτύου των αρχών ανταγωνισμού, ΕΕ C 101 της 27/04/2004 σ. 43-53] «Η Επιτροπή ενδείκνυται όλως ιδιαιτέρως όταν μια ή περισσότερες συμφωνίες ή πρακτικές, περιλαμβανομένων των δικτύων παρόμοιων συμφωνιών ή πρακτικών, παράγουν συνέπειες για τον ανταγωνισμό σε περισσότερα από τρία κράτη μέλη (διασυνοριακές αγορές οι οποίες εκτείνονται σε περισσότερα από τρία κράτη μέλη ή περισσότερες εθνικές αγορές)».

¹⁷⁰ Οι συνοπτικές αιτήσεις λογίζονται ως «αιτήσεις επιείκειας» κατά την έννοια της παραγράφου 41 σημείο (1) της Ανακοίνωσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με τη συνεργασία στο πλαίσιο του Δικτύου των Αρχών Ανταγωνισμού [Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τη συνεργασία στο πλαίσιο του δικτύου των αρχών ανταγωνισμού, ΕΕ C 101 της 27/04/2004 σ. 43-53]. Σύμφωνα με την

απαλλαγή από τα πρόστιμα Τύπου 1Α ή 1Β, εφόσον θεωρεί ότι η ΕΑ είναι «κατάλληλη» να ενεργήσει βάσει της Ανακοίνωσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με τη συνεργασία στο πλαίσιο του Δικτύου των Αρχών Ανταγωνισμού.¹⁷¹

Προκειμένου καταστεί δυνατός ο προσδιορισμός από την ΕΑ, της πλήρωσης των προϋποθέσεων περί χορήγησης απαλλαγής των υποβαλλομένων συνοπτικών αιτήσεων, αυτές θα πρέπει να περιλαμβάνουν και περιγραφή του πιθανολογούμενου καρτέλ και κυρίως στοιχεία των άλλων μερών του πιθανολογούμενου καρτέλ, του/ των επηρεαζόμενου/ -ων προϊόντος/ -ων, της/ των επηρεαζόμενης/ -ων περιοχής/ -ών, της διάρκειας και της φύσης του πιθανολογούμενου καρτέλ, του/ των κράτους/ -ων μέλους/ -ων όπου είναι πιθανό να βρίσκονται τα αποδεικτικά στοιχεία και τέλος τυχόν πληροφορίες σχετικά με άλλες παρελθούσες ή πιθανές μελλοντικές αιτήσεις για εφαρμογή καθεστώτος επιείκειας σε σχέση με το πιθανολογούμενο καρτέλ.

Στην περίπτωση που η ΕΑ αποφασίσει να επιληφθεί της υπόθεσης, προσδιορίζει τη χρονική περίοδο εντός της οποίας η αιτούσα πρέπει να καταθέσει τα πλήρη αποδεικτικά στοιχεία και τις πληροφορίες για την κάλυψη των ελάχιστων απαιτήσεων παροχής αποδεικτικών στοιχείων για την απαλλαγή από το πρόστιμο. Οι πληροφορίες θεωρείται ότι κατατέθηκαν την ημερομηνία

ανωτέρω παράγραφο 41». Κατά παρέκκλιση των παραπάνω, η έγκριση του αιτούντος για τη διαβίβαση πληροφοριών σε άλλη αρχή κατ' εφαρμογή του άρθρου 12 του κανονισμού του Συμβουλίου δεν απαιτείται σε καμία από τις ακόλουθες περιπτώσεις: 1 Δεν απαιτείται έγκριση όταν η παραλαμβάνουσα αρχή έχει επίσης παραλάβει αίτηση επιείκειας η οποία αφορά την ίδια παράβαση και προέρχεται από τον ίδιο αιτούντα ο οποίος έχει υποβάλει αίτηση και στη διαβιβάζουσα αρχή, υπό την προϋπόθεση ότι, κατά τον χρόνο διαβίβασης των πληροφοριών, ο αιτών δεν έχει το δικαίωμα να ανακαλέσει τις πληροφορίες που έχει υποβάλει στην παραλαμβάνουσα αρχή

¹⁷¹ Σύμφωνα με την παράγραφο 8 της Ανακοίνωσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με τη συνεργασία στο πλαίσιο του Δικτύου των Αρχών Ανταγωνισμού [Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τη συνεργασία στο πλαίσιο του δικτύου των αρχών ανταγωνισμού, ΕΕ C 101 της 27/04/2004 σ. 43 - 53] «Μία αρχή μπορεί να θεωρηθεί κατάλληλη για να επιληφθεί δεδομένης υπόθεσης εάν συντρέχουν οι ακόλουθες τρεις σωρευτικές προϋποθέσεις: 1. η συμφωνία ή πρακτική έχει σημαντικές άμεσες, πραγματικές ή προβλέψιμες, συνέπειες για τον ανταγωνισμό εντός των ορίων της επικράτειας της αρχής, εφαρμόζεται στο εσωτερικό της επικράτειας ή προέρχεται από αυτήν-2. η αρχή είναι ικανή να θέσει τέλος αποτελεσματικά στην όλη παράβαση, δηλαδή, αφενός, μπορεί να εκδώσει διαταγή παύσης και παράλειψης το αποτέλεσμα της οποίας να αρκεί για τον τερματισμό της παράβασης και, αφετέρου, έχει την εξουσία, οσάκις ενδείκνυται, να επιβάλει την κατάλληλη κύρωση έναντι της παράβασης-3. η αρχή είναι σε θέση να συγκεντρώσει, ενδεχομένως με τη συνδρομή άλλων αρχών, τα αποδεικτικά στοιχεία που χρειάζονται προκειμένου να αποδειχθεί η παράβαση.»

υποβολής της συνοπτικής αίτησης, εφόσον υποβληθούν από τον αιτούντα εντός του ως άνω καθοριζόμενου χρονικού διαστήματος κατάθεσης.

3.2 Μείωση ύψους προστίμου – Τύπος 2.

3.2.1 Προϋποθέσεις μείωσης του ύψους του προστίμου.

Οι επιχειρήσεις και τα φυσικά πρόσωπα που έχουν υποβάλει αίτημα για απαλλαγή από πρόστιμα, των οποίων οι αιτήσεις δεν πληρούν τις ανωτέρω αναφερόμενες προϋποθέσεις (παρ. 2.3.3.1), δύνανται να τύχουν μείωσης του προστίμου που θα τους επιβαλλόταν σε διαφορετική περίπτωση.

Βασική προϋπόθεση για να χορηγηθεί σε επιχείρηση ή/ και φυσικό πρόσωπο το ευεργέτημα της μείωσης του προστίμου, η επιχείρηση ή/ και το φυσικό πρόσωπο πρέπει να παράσχει στην ΕΑ αποδεικτικά στοιχεία για πιθανολογούμενο καρτέλ. Τα αποδεικτικά στοιχεία θα πρέπει να έχουν σημαντική επιπρόσθετη αποδεικτική αξία σε σχέση με τα αποδεικτικά στοιχεία που έχει ήδη στην κατοχή της η ΕΑ.

Η έννοια της επιπρόσθετης αποδεικτικής αξίας αποσαφηνίζεται στην παρ. 14 της Απόφασης της ΕΑ και αφορά στο βαθμό ενίσχυσης, που παρέχουν τα πρόσθετα αποδεικτικά στοιχεία λόγω της φύσης τους ή της έκτασης των λεπτομερειών τους, της δυνατότητας της ΕΑ να αποδείξει τα κρίσιμα περιστατικά βάσει των οποίων στοιχειοθετείται η παράβαση. Περαιτέρω διευκρινίζεται από την ΕΑ, ότι τα γραπτά αποδεικτικά στοιχεία της ίδιας χρονικής περιόδου με τα υπό κρίση πραγματικά περιστατικά έχουν μεγαλύτερη αξία από μεταγενέστερα αποδεικτικά στοιχεία. Είναι προφανές ότι, μεγαλύτερη αξία έχουν τα αποδεικτικά στοιχεία που σχετίζονται άμεσα με τα πραγματικά περιστατικά, από εκείνα που αναφέρονται μόνο έμμεσα σε αυτά. Στην αξία των προσκομιζόμενων στοιχείων συνυπολογίζεται και ο βαθμός στον οποίο μπορούν αυτά να επιβεβαιωθούν/διασταυρωθούν από άλλες πηγές.

Στην Απόφαση που λαμβάνει η ΕΑ σχετικά με την πιθανολογούμενη παράβαση, προσδιορίζεται ο βαθμός που τα αποδεικτικά στοιχεία που παρέσχε μια επιχείρηση σε συγκεκριμένη χρονική στιγμή, παρείχαν σημαντική επιπρόσθετη αξία σε σύγκριση με τις μέχρι τότε αποδείξεις που είχε στην

κατοχή της η ΕΑ. Στην Απόφαση αυτή προσδιορίζεται το επίπεδο της μείωσης του προστίμου, το οποίο θα επιβληθεί σε μια επιχείρηση ή και φυσικό πρόσωπο, λαμβάνοντας υπόψη τα πρόστιμα που θα είχαν επιβληθεί υπό κανονικές συνθήκες, δηλαδή χωρίς την εφαρμογή του προγράμματος επιείκειας¹⁷². Η μείωση προστίμων σε μία επιχείρηση που έχει υποβάλει αίτηση Τύπου 2 δεν θα υπερβαίνει το 50% των προστίμων που θα της είχαν επιβληθεί σε διαφορετική περίπτωση, ενώ η μείωση προστίμων σε φυσικό πρόσωπο δεν θα υπερβαίνει το 70% των προστίμων που θα του είχαν επιβληθεί.

Προκειμένου η Επιτροπή Ανταγωνισμού να προσδιορίσει το επίπεδο της μείωσης του προστίμου εντός των ορίων που τέθηκαν ανωτέρω, λαμβάνει υπόψη της τη χρονική στιγμή κατά την οποία υποβλήθηκαν τα αποδεικτικά στοιχεία (περιλαμβανομένης και της σειράς της αιτούσας επιχείρησης ή και φυσικού προσώπου, δηλαδή, εάν υπέβαλε την αίτηση πρώτη/-ο, δεύτερη/-ο, τρίτη/-ο κ.τ.λ.), καθώς επίσης το βαθμό της επιπρόσθετης αξίας, την οποία τα στοιχεία αυτά ενσωματώνουν. Παρατηρείται δηλαδή ένας συνδυασμός του ποιοτικού με το χρονικό κριτήριο¹⁷³. Η ΕΑ μπορεί, επίσης, να λάβει υπόψη της την έκταση και τη συνέπεια της συνεργασίας της επιχείρησης ή/ και του φυσικού προσώπου μετά την ημερομηνία υποβολής των αποδεικτικών στοιχείων.

Τέλος, στην περίπτωση που επιχείρηση ή φυσικό πρόσωπο παράσχει αποδεικτικά στοιχεία σχετικά με πραγματικά περιστατικά που αγνοούσε προηγουμένως η ΕΑ και τα οποία έχουν άμεση σχέση με τη βαρύτητα ή τη διάρκεια της πιθανολογούμενης παράβασης, η ΕΑ δεν θα λάβει υπόψη τα στοιχεία αυτά ως προς τον καθορισμό του ύψους του προστίμου το οποίο θα επιβάλλει στην επιχείρηση ή στο φυσικό πρόσωπο που παρέσχε τα εν λόγω αποδεικτικά στοιχεία.

¹⁷² Ζευγώλης Ν., οπ.π., σελ.113

¹⁷³ Ζευγώλης Ν., οπ.π., σελ.113

3.2.2 Διαδικασία μείωσης των προστίμων

Μια επιχείρηση ή φυσικό πρόσωπο που επιθυμεί να τύχει μείωσης προστίμου, πρέπει να παράσχει στην ΕΑ αποδεικτικά στοιχεία υπό τους όρους και προϋποθέσεις που αναφέρθηκαν ανωτέρω.

Επί της αιτήσεως για μείωση του προστίμου, ο Πρόεδρος της ΕΑ δεν αποφαινεται, προτού αποφανθεί επί τυχόν αιτήσεων για υπό όρους απαλλαγή από το πρόστιμο που έχουν ήδη υποβληθεί και αφορούν στο ίδιο πιθανολογούμενο κατέλ.

Ο Γενικός Διευθυντής παρέχει, με εντολή του Προέδρου της ΕΑ, μετά από σχετικό αίτημα της επιχείρησης ή του φυσικού προσώπου, βεβαίωση παραλαβής της αίτησης και των στοιχείων που υποβλήθηκαν, στην οποία πιστοποιείται η ημερομηνία και η ώρα υποβολής.

Εφόσον εξακριβωθεί ότι τα αποδεικτικά στοιχεία και οι πληροφορίες που υποβλήθηκαν έχουν σημαντική επιπρόσθετη αποδεικτική αξία σε σχέση με τα αποδεικτικά στοιχεία που είχε ήδη στην κατοχή της η ΕΑ και ανταποκρίνονται στις ελάχιστες απαιτήσεις παροχής στοιχείων για τη χορήγηση μείωσης προστίμου, καθώς επίσης ότι πληρούνται οι προϋποθέσεις που αναφέρονται ανωτέρω, ο Πρόεδρος της ΕΑ χορηγεί έγγραφη βεβαίωση για την προσωρινή υπαγωγή της επιχείρησης ή του φυσικού προσώπου στο Πρόγραμμα Επιείκειας, το αργότερο κατά την ημερομηνία κοινοποίησης της εισήγησης στην αιτούσα επιχείρηση ή φυσικό πρόσωπο.

Παρά τη χορήγηση της ανωτέρω βεβαίωσης, το ευεργέτημα μείωσης του προστίμου μπορεί να απωλεσθεί, με πράξη του Προέδρου της ΕΑ, αν διαπιστωθεί ότι η αιτούσα ή ο αιτών την μείωση δεν εκπλήρωσε όλες τις προϋποθέσεις που συνδέονται με το καθεστώς επιεικούς μεταχείρισης, όπως επίσης και σε περίπτωση υποβολής, σε οποιοδήποτε στάδιο της διαδικασίας, ψευδούς, ανακριβούς ή παραπλανητικής δήλωσης από μέρους της επιχείρησης ή του φυσικού προσώπου.

Στην περίπτωση που δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις για προσωρινή υπαγωγή στο Πρόγραμμα Επιεικίας, ο αιτών ενημερώνεται εγγράφως από τον Πρόεδρο της ΕΑ. Παρέχεται η δυνατότητα ανάκλησης της σχετικής αίτησης, τα δε αποδεικτικά στοιχεία που προσκόμισε η επιχείρηση ή το φυσικό πρόσωπο στο πλαίσιο της ανακληθείσας αίτησης δεν χρησιμοποιούνται από την ΕΑ ως προς τη θεμελίωση της παράβασης στο πρόσωπό της/-ου, εκτός εάν τα στοιχεία αυτά υπήρχαν ήδη στην κατοχή ή διάθεση της ΕΑ. Αυτό δεν εμποδίζει την ΕΑ να χρησιμοποιήσει τις συνήθεις εξουσίες έρευνάς της για να συγκεντρώσει τα στοιχεία αυτά.

Η τυχόν χορήγηση μείωσης προστίμου καθώς και το ύψος αυτής προσδιορίζονται με την απόφαση της ΕΑ επί της υπόθεσης.

Συνοπτική αίτηση για μείωση προστίμου δεν είναι δυνατή.

3.3 Καινοτομίες του νέου προγράμματος

Όπως προαναφέραμε το νέο πρόγραμμα επιεικίας εξειδικεύει τις αλλαγές που εισήγαγε ο νέος νόμος για την προστασία του ανταγωνισμού και εναρμονίζεται πλήρως με το πρόγραμμα μοντέλο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Συνοψίζοντας οι αλλαγές που εισάγονται είναι οι ακόλουθες:

- Καταργείται η προϋπόθεση ότι για να τύχει πλήρους απαλλαγής μια επιχείρηση δεν πρέπει να έχει καταδικαστεί για καρτέλ στο παρελθόν, να είναι δηλαδή υπότροπος. Η αλλαγή αυτή ήταν σημαντική για την πλήρη εναρμόνιση των προϋποθέσεων του Ελληνικού Προγράμματος με το Πρόγραμμα μοντέλο της ΕΕ. Υπενθυμίζεται ωστόσο, ότι η υποτροπή συνιστά επιβαρυντικό παράγοντα κατά την επιμέτρηση του προστίμου στην περίπτωση που μια επιχείρηση δεν τύχει της πλήρους απαλλαγής της.
- Στην περίπτωση απαλλαγής Τύπου 2 (μερική απαλλαγή), αλλάζουν τα ποσοστά μείωσης των προστίμων για τις επιχειρήσεις. Σύμφωνα

με το παλαιό Πρόγραμμα, η πρώτη επιχείρηση (για Απαλλαγή Τύπου 2) δικαιούταν μείωση από 30% έως 50%, η δεύτερη 20% έως 30% και όλες οι επόμενες επιχειρήσεις μείωση έως 20%. Σύμφωνα με το νέο Πρόγραμμα, η μείωση προστίμων σε μια επιχείρηση δεν θα υπερβαίνει γενικώς το 50% (χωρίς να προβλέπονται οι παλαιότερες διαβαθμίσεις).

Ως προς τα φυσικά πρόσωπα, για τα οποία δεν υπήρχε πρόβλεψη στο παλαιό Πρόγραμμα, η μείωση του προστίμου δεν θα υπερβαίνει το 70%.

- Ακολουθώντας τα όσα ορίζει ο Ν.3959/2011, το νέο Πρόγραμμα Επιείκειας προβλέπει πλέον την δυνατότητα αίτησης υπαγωγής σε επιείκεια και σε φυσικά πρόσωπα που δρουν αυτοτελώς, δηλαδή ανεξάρτητα από την επιχείρηση στην οποία ανήκουν ή άνηκαν. Επίσης, η υπαγωγή της οικείας επιχείρησης σε αυτό και η πλήρης απαλλαγή της από την επιβολή προστίμου αίρει το αξιόποινο για τα υπεύθυνα φυσικά πρόσωπα¹⁷⁴. Η επιβολή μειωμένου προστίμου δε, θεωρείται ελαφρυντική περίπτωση¹⁷⁵ τόσο για τις επιχειρήσεις όσο και για τα φυσικά πρόσωπα.

Με την εισαγωγή της προφορικής δήλωσης και τις διατάξεις που την συνοδεύουν οι αιτούντες έχουν μεγαλύτερη ασφάλεια ως προς τις πιθανές μετέπειτα αγωγές ενώπιον πολιτικών δικαστηρίων¹⁷⁶.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο ΑΞΙΩΣΕΙΣ ΤΡΙΤΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ ΤΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

4.1 Η πρόταση Οδηγίας

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον, κατά την άποψη της γράφουσας, έχουν οι εξελίξεις που αφορούν στις αγωγές αποζημίωσης για παραβιάσεις των διατάξεων της

¹⁷⁴ Η διάταξη αυτή προϋπήρχε σε τροποποίηση του νόμου 703/77 αλλά δεν είχε αποτυπωθεί στο παλαιό Πρόγραμμα Επιείκειας

¹⁷⁵ κατ' άρθρο 84 Ποινικού Κώδικα και επιβάλλεται μειωμένη ποινή κατ' άρθρο 83 ΠΚ.

¹⁷⁶ Δρακάκης Στ. όπ.π.

νομοθεσίας περί ανταγωνισμού. Όπως ήδη αναφέρθηκε η πρώτη αστική συνέπεια της εφαρμογής των κανόνων που θέτουν το άρθρο 101 ΣΛΕΕ και το άρθρο 1 του Ν. 3959/2011, είναι η αυτοδίκαιη και απόλυτη ακυρότητα των συμφωνιών, ή αποφάσεων, δηλαδή δεν απαιτείται δικαστική απόφαση για την κήρυξη της ακυρότητας, ούτε να εκδοθεί ειδικό μέτρο για τη άρση της απαγόρευσης, η οποία πρέπει να λαμβάνεται αυτεπάγγελα υπόψη από τα εθνικά δικαστήρια όταν απορρέουν από παράβαση διατάξεων της οικονομικής δημόσιας τάξης της Ένωσης, όπως έχει νομολογήσει το Δικαστήριο¹⁷⁷. Σχετικά με τις αξιώσεις αδικοπρακτικής φύσης εκ μέρους των θυμάτων μιας αντιανταγωνιστικής πρακτικής δεν υπάρχει ρητή πρόβλεψη¹⁷⁸. Η άσκηση αγωγών αποζημίωσης από ιδιώτες θεωρείται ως ένας σημαντικός τρόπος αποκατάστασης των συνθηκών ανταγωνισμού και ένα χρήσιμο εργαλείο τόσο για την εφαρμογή της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας αλλά και την αποκατάσταση της ζημίας που υπέστησαν οι καταναλωτές¹⁷⁹.

Είχε διαπιστωθεί η κατάσταση «υπανάπτυξης» στην οποία βρισκόταν, σε όλα τα κράτη μέλη, ο μηχανισμός ιδιωτικής επιβολής επιβολής, μέσω της ενεργοποίησης αστικών κυρώσεων και κυρίως της αξίωσης αποζημίωσης. Αυτό κρίθηκε ως μη ανεκτό αφενός λόγω της διεύρυνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και του αποκεντρωμένου συστήματος που εισήχθη με τον Κανονισμό 1/2003. Η ανάδειξη της ανάγκης ενεργοποίησης του μηχανισμού ιδιωτικής εφαρμογής εκδηλώθηκε παράλληλα με τον προβληματισμό για τον περιορισμό των μέσων που διαθέτουν η Επιτροπή αλλά και οι εθνικές αρχές ανταγωνισμού¹⁸⁰.

Το έναυσμα¹⁸¹ στην Επιτροπή προκειμένου προβεί σε μελέτη σχετικά με τις προϋποθέσεις άσκησης αγωγής αποζημίωσης για παραβιάσεις των

¹⁷⁷ Καρύδης Γ., οπ.π.σελ. 277

¹⁷⁸ Παπαδέλη Α., "Αγωγές αποζημίωσης λόγω παράβασης της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας της Ε.Ε. Από τη Λευκή Βίβλο στην ανεπίσημη πρόταση Οδηγίας" ΔΕΕ τ. 6/2010, σελ 662

¹⁷⁹ Μικρουλέα Α., «Τάσεις ποινικοποίησης παραβάσεων στο δίκαιο του ελεύθερου ανταγωνισμού» ΔΕΕ5/2009,σελ.538

¹⁸⁰ Αθανασίου Λ. «Ο ρόλος των αγωγών αποζημίωσης στην καταπολέμηση των αντιανταγωνιστικών πρακτικών» ΔΕΕ4/2008 σελ. 394

¹⁸¹ Β. Δούβλης - Α. Μπώλος "Δίκαιο προστασίας καταναλωτών", εκδόσεις Σάκκουλα Α.Ε Αθήνα - Θεσ/νικη 2008, σελ. 1547

αντιμονοπωλιακών κανόνων του ενωσιακού δικαίου έδωσε η νομολογία του Δικαστηρίου στην υπόθεση *Courage/Crehan*¹⁸². Συγκεκριμένα με την εν λόγω απόφαση υπενθυμίζεται το σκεπτικό προγενέστερων αποφάσεων¹⁸³, με τις οποίες κτίστηκε «ένα κοινοτικό σύστημα αστικής ευθύνης»¹⁸⁴, σύμφωνα με το οποίο οι ιδιώτες είναι υποκείμενα της ενωσιακής εννόμου τάξεως και αναγνωρίζονται σ' αυτούς, όχι μόνο υποχρεώσεις, αλλά και δικαιώματα τα οποία γεννώνται όχι μόνον όταν τούτο προβλέπεται ρητά στη Συνθήκη, αλλά και λόγω σαφών υποχρεώσεων που η Συνθήκη επιβάλλει τόσο στους ιδιώτες όσο και στα κράτη μέλη και στα κοινοτικά όργανα.

Περαιτέρω κατά το Δικαστήριο, η αδυναμία κάθε υποκείμενο δικαίου να ζητήσει αποκατάσταση της ζημίας που του προξένησε σύμβαση ή συμπεριφορά δυνάμενη να περιορίσει ή να νοθεύσει τον ανταγωνισμό, θα διακινδύνευε την αποτελεσματικότητα του άρθρου 101 (τότε 85) της Συνθήκης. Ενώ παράλληλα, ένα τέτοιου είδους δικαίωμα ενισχύει την αποτελεσματική λειτουργία των κοινοτικών κανόνων του ανταγωνισμού και μπορεί να αποθαρρύνει τις συχνά κεκαλυμμένες συμφωνίες ή πρακτικές δυνάμενες να περιορίσουν ή να νοθεύσουν τον ανταγωνισμό, έτσι οι αγωγές αποζημιώσεως ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων μπορούν να συμβάλλουν σημαντικά στη διατήρηση της αποτελεσματικότητας του ανταγωνισμού εντός της Κοινότητας.

Τέλος, δεδομένου ότι δεν υφίσταται σχετική ρύθμιση στο ενωσιακό δίκαιο, εναπόκειται στην εσωτερική έννομη τάξη κάθε κράτους μέλους να ορίσει τα αρμόδια δικαιοδοτικά όργανα και να ρυθμίσει τις δικονομικές προϋποθέσεις ασκήσεως των ενδίκων βοηθημάτων που αποσκοπούν στην κατοχύρωση της προστασίας των δικαιωμάτων τα οποία τα υποκείμενα δικαίου αντλούν από το δίκαιο της Ένωσης. Αναγνωρίζεται ότι τελικά το ζήτημα ανήκει στην κυριαρχία του μη εναρμονισμένου εθνικού δικαίου, να αντιμετωπίσει την

¹⁸² ΔΕΚ.ΥΠ. C-453/99

¹⁸³ ΔΕΚ υπ. 26/62, *Van Gend en Loos*, 6/64, *Costa*, C-6/90 και C-9/90, *Francovich* κ.λπ

¹⁸⁴ Μπουχαγιάρ Α., «Αστική ευθύνη για παραβάσεις του κοινοτικού δικαίου του ανταγωνισμού». εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη 2009, σελ.28

αποζημίωση ως μέσο ιδιωτικής επιβολής του δικαίου κατά των περιορισμών του ανταγωνισμού¹⁸⁵.

Αν και η ως άνω απόφαση του Δικαστηρίου χαρακτηρίστηκε ως «υβριδική που κινήθηκε μεταξύ δικαστικού ακτιβισμού και μη παρεμβατισμού», επειδή δεν τέθηκαν οι ουσιαστικές προϋποθέσεις για την επέλευση του «κοινοτικού δικαιώματος προς αποζημίωση»¹⁸⁶, αναδείχθηκε όμως μια τάση σε Ευρωπαϊκό επίπεδο για την ενίσχυση των αξιώσεων αποζημίωσης ιδιωτών για παραβάσεις του δικαίου του ανταγωνισμού¹⁸⁷.

Με μεταγενέστερη απόφαση¹⁸⁸ του το Δικαστήριο καθόρισε ότι κάθε υποκείμενο δικαίου μπορεί να ζητήσει αποκατάσταση της ζημίας που υπέστη από απαγορευμένη σύμπραξη ή πρακτική, όταν υφίσταται αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ της εν λόγω συμπτράξεως ή πρακτικής και της προκληθείσας ζημίας.

Επίσης, επειδή δεν υφίσταται σχετική κοινοτική ρύθμιση, τα κράτη μέλη θα πρέπει να καθορίσουν τον τρόπο ασκήσεως του δικαιώματος αυτού, συμπεριλαμβανομένου και του τρόπου ερμηνείας της έννοιας «αιτιώδης συνάφεια», τηρουμένων των αρχών της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας, να οριστούν τα δικαστήρια που είναι αρμόδια για την εκδίκαση αγωγών αποζημιώσεως, να θεσπίσουν τους δικονομικούς κανόνες ασκήσεως των εν λόγω αγωγών, εφόσον οι οικείες διατάξεις δεν είναι λιγότερο ευνοϊκές από εκείνες που αφορούν παρόμοιες αγωγές αποζημιώσεως στηριζόμενες σε παράβαση κοινοτικών κανόνων περί ανταγωνισμού και εφόσον οι εν λόγω εθνικές διατάξεις δεν καθιστούν πρακτικώς αδύνατη ή εξαιρετικώς δυσχερή την προβολή της αξιώσεως αποκαταστάσεως της ζημίας που προκλήθηκε από απαγορευόμενη από το άρθρο 81 ΕΚ σύμπραξη ή πρακτική.

¹⁸⁵ Μαρίνος Μ., Παρατηρήσεις επί της από 13-07-2006 Απόφασης ΔΕΚ υπ C-295/04 Έως C-298/04, Χρ.ΙΔ, ΣΤ/2006,σελ.833

¹⁸⁶ Μπουχαγιάρ Α., οπ.π, σελ.33

¹⁸⁷ Δ-Π.Α.ΤΖΑΚΑΣ "Αξιώσεις αποζημίωσης λόγω παράβασης του Κοινοτικού Δικαίου Ανταγωνισμού υπό το φως νομολογίας υπόθεση Courage/ Crehan, ΔΕΕ τ. 1/2006, ΣΕΛ 53

¹⁸⁸ ΔΕΚ,υπ. C-295/04 έως C-298/04, Manfredi

Τέλος, στην εσωτερική έννομη τάξη κάθε κράτους μέλους απόκειται να θέσει τα κριτήρια καθορισμού της εκτάσεως της αποκαταστάσεως της ζημίας που προκλήθηκε από απαγορευμένη σύμπραξη ή πρακτική απαγορευμένη κατά το τότε άρθρο 81, τηρουμένων των αρχών ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας. Ως εκ τούτου ότι οι ζημιωθέντες πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να ζητήσουν την αποκατάσταση τόσο της θετικής ζημίας (*damnum emergens*) όσο και του διαφυγόντος κέρδους (*lucrum cessans*), καθώς και την καταβολή τόκων.

Από τις ανωτέρω αποφάσεις είναι εμφανής η πρόθεση του Δικαστηρίου να ενισχύσει τη νομική θέση των θυμάτων των αντισταγωνιστικών πρακτικών¹⁸⁹.

Το Δεκέμβριο του 2005 η Επιτροπή δημοσίευσε την Πράσινη Βίβλο¹⁹⁰ που είχε ως σκοπό τη διαπίστωση των βασικών εμποδίων για την καθιέρωση ενός πιο αποτελεσματικού συστήματος αγωγών αποζημίωσης και να εκτεθούν διάφορες εναλλακτικές δυνατότητες για περαιτέρω μελέτη και δράση, προκειμένου να βελτιωθεί η άσκηση αγωγών αποζημίωσης τόσο παρεπόμενων (π.χ. περιπτώσεις που ασκείται αστική αγωγή μετά τη διαπίστωση παράβασης από την αρχή ανταγωνισμού) καθώς και αυτοτελών. Στην Πράσινη Βίβλο του 2005, η Επιτροπή είχε καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η αποκατάσταση των θυμάτων παραβίασης της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας της ΕΚ για τη βλάβη που υπέστησαν είναι σπάνια και οφείλεται εν πολλοίς σε διάφορα νομοθετικά και διαδικαστικά εμπόδια των κανόνων των κρατών μελών που διέπουν τις αγωγές αποζημίωσης ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων για παραβίαση της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας.

Τον Απρίλιο του 2008 δημοσιεύεται η Λευκή Βίβλος¹⁹¹, με κύριο στόχο τη βελτίωση των νομικών προϋποθέσεων ώστε τα θύματα να ασκούν το, παρεχόμενο από τη Συνθήκη, δικαίωμα για αποκατάσταση όλων των ζημιών

¹⁸⁹ Παπαδέλη Α., "Αγωγές αποζημίωσης λόγω παράβασης της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας της Ε.Ε. Από τη Λευκή Βίβλο στην ανεπίσημη πρόταση Οδηγίας" ΔΕΕ τ. 6/2010, σελ. 663

¹⁹⁰ ΠΡΑΣΙΝΟ ΒΙΒΛΙΟ της 19-12-2005 "Αγωγές αποζημίωσης για παράβαση των αντιμονοπωλιακών κανόνων της ΕΚ" COM(2005) 672 τελικό

¹⁹¹ ΛΕΥΚΗ ΒΙΒΛΟΣ της 2.4.2008 «Σχετικά με τις αγωγές αποζημίωσης για παραβίαση της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας της ΕΚ», COM(2008) 165 τελικό

που έχουν υποστεί λόγω παραβίασης της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας της ΕΚ. Τα θέματα που επεξεργάζεται η Λευκή Βίβλος αφορούν όλες τις κατηγορίες θυμάτων, όλα τα είδη παραβάσεων των (τότε) άρθρων 81 και 82 καθώς και όλους τους τομείς της οικονομίας¹⁹² και βάση αυτών προτάθηκε η λήψη συγκεκριμένων νομοθετικών μέτρων, προκειμένου καταστεί δυνατή η ανταπόκριση των εθνικών δικαίων αδικοπρακτικής ευθύνης στις ιδιαιτερότητες των αγωγών αποζημίωσης για παραβάσεις του κοινοτικού δικαίου του ανταγωνισμού¹⁹³. Στη διαβούλευση που ακολούθησε σχετικά με τις προτάσεις που έθεσε η Επιτροπή στη Λευκή Βίβλο, εκφράστηκε από θεσμικούς φορείς όπως το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο¹⁹⁴ και η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή¹⁹⁵ η επιθυμία για θέσπιση ειδικής νομοθεσίας της Ε.Ε για τις αγωγές αποζημίωσης για παράβαση της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας¹⁹⁶.

Τον Ιούνιο του 2013 εκδόθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή Πρόταση Οδηγίας¹⁹⁷, σχετικά με ορισμένους κανόνες που διέπουν τις αγωγές αποζημίωσης βάσει του εθνικού δικαίου για παραβάσεις των διατάξεων της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού των κρατών μελών και της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ο πρώτος κύριος στόχος της πρότασης είναι η βελτίωση της αλληλεπίδρασης μεταξύ της επιβολής των κανόνων ανταγωνισμού της ΕΕ από δημόσιους και από ιδιωτικούς φορείς, διασφαλίζοντας ότι η Επιτροπή και οι ΕΑΑ θα καταφέρουν να διατηρήσουν μια πολιτική ισχυρής επιβολής της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού από δημόσιους φορείς, ενώ τα θύματα παραβάσεων της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού θα μπορούν να λάβουν αποζημίωση για τη ζημία που υπέστησαν. Δεύτερος κύριος στόχος είναι η διασφάλιση ότι τα θύματα των παραβάσεων των κανόνων ανταγωνισμού της

¹⁹² Λευκή Βίβλος, ο.π., σελ. 4

¹⁹³ Μπουχαγιάρ Α., ο.π., σελ. 135

¹⁹⁴ Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 26ης Μαρτίου 2009 σχετικά με τη Λευκή Βίβλο για τις αγωγές αποζημίωσης για παραβίαση της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας της ΕΚ (2008/2154(INI)).

¹⁹⁵ Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής της 25ης Μαρτίου 2009 με θέμα: «Λευκή Βίβλος σχετικά με τις αγωγές αποζημίωσης για παραβίαση της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας της ΕΚ», ΕΕ C 228 της 22.9.2009, σ. 40

¹⁹⁶ Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 2ας Φεβρουαρίου 2012 σχετικά με την ετήσια έκθεση για την πολιτική ανταγωνισμού της ΕΕ (2011/2094(INI)).

¹⁹⁷ Πρόταση της 11-06-2013 "Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με ορισμένους κανόνες με ορισμένους κανόνες που διέπουν τις αγωγές αποζημίωσης βάσει του εθνικού δικαίου για παραβάσεις των διατάξεων της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού των κρατών μελών και της Ευρωπαϊκής Ένωσης" COM (2013) 404 final

ΕΕ θα μπορούν να λαμβάνουν αποζημίωση για τη ζημία που έχουν υποστεί.

Την 17-04-2014 εγκρίθηκε σε πρώτη ανάγνωση, με ορισμένες τροποποιήσεις, από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο¹⁹⁸ και την 10^η Νοεμβρίου εγκρίθηκε τελικά από το Συμβούλιο¹⁹⁹. Όπως τόνισε ο κ. J. Almunia²⁰⁰ η πολιτική συμφωνία που επιτεύχθηκε εννέα μήνες μετά την κατάθεση της πρότασης από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, αποτελεί ένα εξαιρετικό παράδειγμα συνεργασίας μεταξύ των θεσμικών οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και θα εκδημοκρατίσει την επιβολή του δικαίου ανταγωνισμού. Η οδηγία θα εξαλείψει τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν κυρίως οι ΜΜΕ και οι απλοί καταναλωτές να ασκήσουν το δικαίωμα προς αποζημίωση, για βλάβη που υπέστησαν από παραβιάσεις της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας. Η πρόταση δίνει την ευκαιρία να τελειοποιηθεί η αλληλεπίδραση μεταξύ του ιδιωτικού και του δημόσιου δικαίου επιβολής του ανταγωνισμού, μεταξύ δικαστικών ενεργειών και του έργου των εθνικών και ευρωπαϊκών υπηρεσιών ανταγωνισμού.

Η προτεινόμενη οδηγία αποσκοπεί στη βελτίωση των όρων σύμφωνα με τους οποίους μπορεί να ληφθεί αποζημίωση για ζημία που προκλήθηκε από α) παραβιάσεις των κανόνων ανταγωνισμού της ΕΕ και β) παραβιάσεις των διατάξεων της εθνικής νομοθεσίας περί ανταγωνισμού, όπου οι τελευταίες εφαρμόζονται από μια εθνική αρχή ανταγωνισμού ή ένα εθνικό δικαστήριο στην ίδια υπόθεση παράλληλα με τους κανόνες ανταγωνισμού της ΕΕ. Θεσπίζονται κανόνες (i) για τη διασφάλιση ότι σε κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο που υπέστη ζημία από παραβίαση των κανόνων ανταγωνισμού

¹⁹⁸ Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο είχε εγκρίνει ένα συμβιβαστικό κείμενο της αρχικής πρότασης της Επιτροπής η θέση του καθορίστηκε σε πρώτη ανάγνωση στις 17 Απριλίου 2014, διατιθέμενη στην ηλεκτρονική διεύθυνση <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P7-TA-2014-0451&language=EL>

¹⁹⁹ Σύμφωνα με την από 10-11-2014 Ανακοίνωση Ευρωπαϊκής Επιτροπής «Η οδηγία αναμένεται να υπογραφεί επίσημα κατά τη διάρκεια της ολομέλειας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στα τέλη του Νοεμβρίου» δημοσιευμένη στην ηλεκτρονική διεύθυνση http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-1580_en.htm

²⁰⁰ Ομιλία της 10-4-2014 για την Ευρωπαϊκή Ημέρα Ανταγωνισμού στην ιστοσελίδα http://www.epant.gr/img/File/Joaquin_Almunia.pdf

παρέχεται ισοδύναμη προστασία σε ολόκληρη την Ένωση και τα εν λόγω πρόσωπα είναι σε θέση να ασκήσουν με αποτελεσματικό τρόπο το ενωσιακό δικαίωμά τους για πλήρη αποζημίωση μέσω αγωγών αποζημίωσης ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων και (ii) για τη βελτιστοποίηση της αλληλεπίδρασης μεταξύ των εν λόγω αγωγών αποζημίωσης και της επιβολής των κανόνων περί ανταγωνισμού από δημόσιους φορείς.

Περαιτέρω, τίθεται ένα σύστημα κοινολόγησης αποδεικτικών στοιχείων, το οποίο αποσκοπεί να διασφαλίσει ότι σε όλα τα κράτη μέλη υπάρχει ένα ελάχιστο επίπεδο αποτελεσματικής πρόσβασης στα αποδεικτικά στοιχεία που απαιτούνται από τους ενάγοντες και/ή τους εναγόμενους προκειμένου να αποδείξουν τις αγωγές αποζημίωσης για παραβίαση της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας και/ή το σχετικό μέσο άμυνας. Επίσης θεσπίζονται κοινά όρια σε όλη την ΕΕ για την κοινολόγηση στοιχείων που τηρούνται στον φάκελο της αρχής ανταγωνισμού, ώστε να μη τεθεί σε κίνδυνο τη δημόσια επιβολή των κανόνων ανταγωνισμού από μια αρχή ανταγωνισμού.

Όσον αφορά στις προθεσμίες παραγραφής για την άσκηση αγωγών αποζημίωσης, θα πρέπει να παρέχεται στα θύματα επαρκής χρόνος (τουλάχιστον πέντε έτη) για την άσκηση αγωγής αφού λάβουν γνώση της παραβίασης, της ζημίας που αυτή προκάλεσε, καθώς και την ταυτότητας της παραβάτριας επιχείρησης.

Στις περιπτώσεις όπου πολλές επιχειρήσεις παραβιάζουν τους κανόνες ανταγωνισμού από κοινού (όπως για παράδειγμα στην περίπτωση συμπράξεων), προβλέπεται ότι θα ευθύνονται εις ολόκληρον για το σύνολο της ζημίας που προκλήθηκε από την παραβίαση, ο δε ζημιωθείς διάδικος έχει δικαίωμα να απαιτήσει πλήρη αποζημίωση από οποιαδήποτε απ'αυτές έως ότου αποζημιωθεί πλήρως.

Σύμφωνα με συνέντευξη του Προέδρου της Ελληνικής Επιτροπής Ανταγωνισμού Δημήτριου Κυριτσάκη στο Κανάλι 1 «Είναι πολύ σημαντικές προβλέψεις που θα βοηθήσουν και τους παθόντες, ενώ θα βάλουν φραγμό και στα καρτέλ, όταν γνωρίζουν ότι θα υποστούν συνέπειες από αυτή τους την

ενέργεια, οι συμφωνίες αυτές που δυστυχώς είναι δυσαπόδεικτες θα περιοριστούν. Θα γνωρίζουν ότι στην περίπτωση που αποδειχθεί ότι είναι καρτέλ οι συνέπειες θα είναι καθοριστικές και πολύ επιβαρυντικές οικονομικά, καθώς εκτός από τις κυρώσεις που θα επιβάλλει το δημόσιο μέσω της Επιτροπής Ανταγωνισμού, πλέον και οι ιδιώτες-παθόντες θα μπορούν να διεκδικήσουν αποζημίωση»²⁰¹.

4.2 Προγράμματα επιείκειας και αγωγές αποζημίωσης τρίτων

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, αποτελούν σημαντικά εργαλεία για τη δημόσια επιβολή της ενωσιακής νομοθεσίας περί ανταγωνισμού, τόσο τα προγράμματα επιεικούς μεταχείρισης όσο και οι διαδικασίες διακανονισμού, επειδή συμβάλλουν στον εντοπισμό, την αποτελεσματική δίωξη και την επιβολή κυρώσεων για τις σοβαρότερες παραβιάσεις της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού.

Επιπλέον, τα προγράμματα επιείκειας είναι σημαντικά για την αποτελεσματική άσκηση αγωγών αποζημίωσης σε υποθέσεις συμπράξεων, επειδή πολλές αποφάσεις των αρχών ανταγωνισμού σε υποθέσεις που αφορούν συμπράξεις βασίζονται σε αίτηση επιείκειας και οι αγωγές αποζημίωσης σε υποθέσεις συμπράξεων είναι κατά κανόνα αγωγές που ασκούνται στη συνέχεια.

Είναι εμφανής λοιπόν μια «υφέρπουσα δυσαρμονία» μεταξύ των Προγραμμάτων επιείκειας με τις αγωγές αποζημίωσης, διότι η επιχείρηση που τυχόν υποβάλει αίτηση για επιεική μεταχείριση είναι πιο πιθανό να εναχθεί από τρίτους ζημιωθέντες²⁰². Συνεπώς, μπορεί να αποθαρρυνθούν οι επιχειρήσεις, από τη συνεργασία σε αυτό το πλαίσιο σε περίπτωση κοινοποίησης δηλώσεων περί επιείκειας ή υπομνημάτων διακανονισμού, τα οποία προσκομίζονται αποκλειστικά για τους σκοπούς της συνεργασίας αυτής.

²⁰¹ Από το 28-03-2004 άρθρο της Κ. Πετούση, «Αποζημίωση στα «θύματα» των καρτέλ σύμφωνα με Κοινοτική Οδηγία»τικά διαθέσιμο στην ηλεκτρονική δ/ση <http://e-kanaliena.gr/%CE%B1%CF%80%>

²⁰² Ε.Ι.Κινίνη, «Η σύγκρουση των μηχανισμών επιβολής των κανόνων ανταγωνισμού με μέσα του δημοσίου και του ιδιωτικού δικαίου κατά τη λειτουργία των προγραμμάτων επιείκειας»ΕΕμπ.Δ τεύχος4/2012,σελ.828

Περαιτέρω, υφίσταται ο κίνδυνος έκθεσης των συνεργαζόμενων επιχειρήσεων ή των διοικητικών τους στελεχών, σε αστική ή ποινική ευθύνη, με δυσμενέστερους όρους από αυτούς που ισχύουν για τους άλλους παραβάτες που δεν συνεργάζονται με τις αρχές ανταγωνισμού. Προκειμένου, εξακολουθήσουν οι επιχειρήσεις να υποβάλλουν, αυτοβούλως, δηλώσεις επιείκειας ή υπομνήματα διακανονισμού, κρίθηκε ότι τα έγγραφα αυτά θα πρέπει να εξαιρούνται από την κοινοποίηση αποδεικτικών στοιχείων²⁰³, καθώς επίσης και η παράθεση αυτούσιων χωρίων από δήλωση για επιείκεια ή υπόμνημα διακανονισμού που περιέχονται σε άλλα έγγραφα, χωρίς όμως να περιορίζεται αδικαιολόγητα το δικαίωμα αποζημίωσης των ζημιωθέντων

Επίσης, με τους κανόνες που τίθενται για πρόσβαση των ζημιωθέντων σε άλλα έγγραφα, εξασφαλίζεται η δυνατότητα αυτών να αποκτούν αναγκαία αποδεικτικά στοιχεία για προετοιμασία των αγωγών τους για αποζημίωση.

Όπως προβλέπεται λοιπόν στην παρ. 6 του άρθρου 6 της υπό έκδοση Οδηγίας «Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι, για το σκοπό των αγωγών αποζημίωσης, τα εθνικά δικαστήρια δεν μπορούν οποτεδήποτε να απαιτήσουν από διάδικο ή τρίτο να κοινοποιήσει οιαδήποτε από τις ακόλουθες κατηγορίες αποδεικτικών στοιχείων:

- α) εταιρικές δηλώσεις περί επιεικούς μεταχείρισης και
- β) υπομνήματα για διακανονισμό.»

Περαιτέρω, επειδή οι συνεργαζόμενες επιχειρήσεις στα πλαίσια ενός προγράμματος επιεικούς μεταχείρισης διαδραματίζουν βασικό ρόλο στον εντοπισμό μυστικών παραβιάσεων της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας από συμπράξεις και στον τερματισμό των εν λόγω παραβιάσεων, προβλέπεται ότι οι επιχειρήσεις που έχουν εξασφαλίσει ασυλία όσον αφορά την επιβολή προστίμων, να προστατεύονται από αδικαιολόγητη έκθεση σε αγωγές αποζημίωσης. Τούτο κρίθηκε σκόπιμο διότι η απόφαση της αρχής

²⁰³ Σκέψη 26 προοιμίου, σύμφωνα με το διορθωτικό του κειμένου της οδηγίας που εγκρίθηκε στις 21 του Οκτώβρη του 2014 χωρίς ψηφοφορία στην ολομέλεια του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, πριν από την τελική έγκριση από το Συμβούλιο στις 10-11-2014, δημοσιευμένη στην ηλεκτρονική διεύθυνση http://ec.europa.eu/competition/antitrust/actionsdamages/damages_directive_corrigendum_el.pdf

ανταγωνισμού που διαπιστώνει την παραβίαση μπορεί να καταστεί τελεσίδικη για την επιχείρηση που εξασφάλισε ασυλία πριν τελεσιδικήσει για τις άλλες επιχειρήσεις οι οποίες δεν καλύπτονται με ασυλία, και επομένως να αποτελέσει δυνητικά τον προτιμώμενο στόχο για άσκηση αγωγής.

Έτσι στην παρ. 3 του άρθρου 11 προβλέπεται ότι η επιχείρηση που έχει εξασφαλίζει ασυλία θα ευθύνεται εις ολόκληρον για τη ζημία που προκλήθηκε στους δικούς της άμεσους ή έμμεσους αγοραστές, ή, στην περίπτωση σύμπραξης αγορών, στους δικούς της άμεσους ή έμμεσους προμηθευτές, επίσης θα είναι πλήρως υπεύθυνη έναντι των λοιπών ζημιωθέντων πλην των άμεσων ή έμμεσων αγοραστών ή προμηθευτών της, μόνο στις περιπτώσεις που αδυνατούν να λάβουν πλήρη αποζημίωση από τους λοιπούς παραβάτες που συμμετείχαν στη σύμπραξη.

Σε περίπτωση δε, που μια σύμπραξη προκάλεσε ζημία σε άλλους εκτός από τους πελάτες/προμηθευτές των παραβατριών επιχειρήσεων, η συνεισφορά του δικαιούχου ασυλίας, θα καθορίζεται σε συνάρτηση με τη σχετική ευθύνη του για την εν λόγω ζημία.

Πρέπει να σημειωθεί ο σκεπτικισμός, ως προς τη «λυσιτέλεια και την πραγματική αξία» της ρύθμισης, περί περιορισμού της αστικής ευθύνης των προσώπων στα οποία έχει χορηγηθεί ασυλία στα πλαίσια ενός Προγράμματος Επιεικούς μεταχείρισης, διότι η επιβολή διοικητικών προστίμων αφορά ρύθμιση διοικητικού δικαίου, ενώ η αποζημίωση αφορά την αποκατάσταση μιας ζημίας που υπέστησαν τα θύματα μιας παράνομης συμπεριφοράς και ως εκ τούτου τα τελευταία στερούνται τη δυνατότητα ακρόασης. Επιπρόσθετα η σχετική ρύθμιση χαρακτηρίστηκε ως «ατελής», διότι ο περιορισμός της αστικής ευθύνης δεν περιλαμβάνει και όσους έχουν ενταχθεί σε Πρόγραμμα επιεικούς μεταχείρισης και έχουν τύχει μείωσης του επιβαλλόμενου προστίμου.²⁰⁴

²⁰⁴ Παπαδέλη Α., "Αγωγές αποζημίωσης λόγω παράβασης της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας της Ε.Ε. Από τη Λευκή Βίβλο στην ανεπίσημη πρόταση Οδηγίας" ΔΕΕ τ. 6/2010, σελ. 671

Συναφώς, «έκπληξη» και «σκεπτικισμό»²⁰⁵ έχουν προκαλέσει οι ρυθμίσεις που εισάγονται με την πρόταση Οδηγίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, σχετικά με τον πλήρη αποκλεισμό της κοινολόγησης των δηλώσεων επιείκειας, υπό το φως της απόφασης του Δικαστηρίου επί της υπόθεσης *Pfleiderer*²⁰⁶, κυρίως δε τούτο μετά την έκδοση της απόφασης του Δικαστηρίου επί της υπόθεσης *Donau Chemie*²⁰⁷, λίγες μέρες πριν η Επιτροπή εκδώσει την πρόταση Οδηγίας.

Συγκεκριμένα στην υπόθεση *Pfleiderer*, το Δικαστήριο έπρεπε να αποφανθεί επί προδικαστικού ερωτήματος που υπέβαλε το *Amtsgericht Bonn* (Γερμανία), σχετικά με άρνηση της Γερμανικής Αρχής Ανταγωνισμού να παρέχει πλήρη πρόσβαση σε φάκελο διαδικασίας για την επιβολή προστίμου, (λόγω συνάψεως συμφωνιών σε θέματα τιμών και αδρανοποίησης των ικανοτήτων παραγωγής), σε επιχείρηση που επιδίωκε να προετοιμαστεί για την άσκηση αγωγών αποζημιώσεως.

Μετά τις διαπιστώσεις που γίνονται από το Δικαστήριο ότι, δεν υφίστανται κοινοί κανόνες επιείκειας ή κοινοί κανόνες σχετικά με το δικαίωμα προσβάσεως στα έγγραφα που αφορούν διαδικασία επιείκειας, τόσο στο πρωτογενές όσο και στο παράγωγο δίκαιο της Ένωσης, αλλά και περί της μη δεσμευτικότητας των Ανακοινώσεων της Επιτροπής²⁰⁸, διατυπώνεται η θέση ότι εναπόκειται στα κράτη μέλη να θεσπίσουν και να εφαρμόζουν τους εθνικούς κανόνες σχετικά με το δικαίωμα προσβάσεως των ζημιωθέντων από σύμπραξη στα έγγραφα που αφορούν διαδικασίες επιείκειας, μεριμνώντας παράλληλα ώστε οι κανόνες που θεσπίζουν ή εφαρμόζουν να μη θίγουν την αποτελεσματική εφαρμογή των κανόνων του ανταγωνισμού της Ένωσης(άρθρα 101 και 102 ΣΛΕΕ).

Επίσης, αναγνωρίζεται από το Δικαστήριο ότι, το δικαίωμα για

²⁰⁵ Παπαδέλη Α., «Ο απόρρητος χαρακτήρας δηλώσεων επιείκειας. Η σύγκρουση της αρχής της αποτελεσματικότητας των αρχών ανταγωνισμού με την ιδιωτική κατάρτιση της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας υπό το πρίσμα του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ», ΔΕΕ 12/2013, σελ. 1130

²⁰⁶ ΔΕΕ, υπ. C-360/2009

²⁰⁷ ΔΕΚ, υπ. C-536/2011

²⁰⁸ Σχετικά με τη συνεργασία στο πλαίσιο του δικτύου των αρχών ανταγωνισμού και περί μη επιβολής και τη μείωση των προστίμων σε υποθέσεις συμπράξεων.

αποζημίωση, αφενός ενισχύει, την αποτελεσματική λειτουργία των κανόνων ανταγωνισμού της ΕΕ, αφετέρου δε, αποθαρρύνει τις συχνά κεκαλυμμένες συμφωνίες ή πρακτικές που ενδέχεται να περιορίζουν ή να νοθεύουν τον ανταγωνισμό.

Τέλος, διατυπώνεται η υποχρέωση των εθνικών δικαστηρίων, να σταθμίζουν ανά περίπτωση, τα συμφέροντα που δικαιολογούν, αφενός, την κοινοποίηση και, αφετέρου, την προστασία των πληροφοριών που έχουν παρασχεθεί εκουσίως από τον αιτούντα την υπαγωγή του σε καθεστώς επιείκειας, αφού λαμβάνουν υπόψη όλα τα στοιχεία της συγκεκριμένης υπόθεσης.

Η «ιδιαιτερότητα» της απόφασης αυτής έγκειται στο γεγονός ότι, μεταθέτει στα εθνικά διακαιοδοτικά όργανα τη «δυσχερή δοκιμασία» στάθμισης των μηχανισμών, επιβολής των ενωσιακών κανόνων αντιμονοπωλιακής πολιτικής, υποδηλώνοντας παράλληλα την αποστροφή του Δικαστηρίου για οριζόντιες λύσεις²⁰⁹, οι οποίες θα ακύρωναν το δικαίωμα πρόσβασης στα σχετικά έγγραφα.

Με την Απόφαση επί της υπόθεσης *Donau Chemie*, το Δικαστήριο κλήθηκε να γνωμοδοτήσει επί προδικαστικού ερωτήματος που υπέβαλε το *Oberlandesgericht Wien* (Αυστρία), σχετικά με ρύθμιση της αυστριακής νομοθεσίας που προέβλεπε ότι για την πρόσβαση ζημιωθέντων από τους αντιμονοπωλιακούς κανόνες, σε έγγραφα του αρμόδιου για θέματα ανταγωνισμού δικαστηρίου, απαιτείτο άνευ εξαιρέσεως η σύμφωνη γνώμη όλων των μετεχόντων στη δίκη, χωρίς να παρέχεται στο δικαστήριο η δυνατότητα να σταθμίσει, κατά περίπτωση, τα προστατευόμενα από το δίκαιο της Ένωσης συμφέροντα, προκειμένου να καθορίσει τους όρους υπό τους οποίους επιτρέπεται ή αποκλείεται η πρόσβαση στα έγγραφα.

Το Δικαστήριο, αφού επισήμανε εκ νέου την αναγκαιότητα στάθμισης από τα εθνικά δικαστήρια των συμφερόντων τα οποία δικαιολογούν, αφενός, τη

²⁰⁹ Παπαδέλη Α., «Ο απόρρητος χαρακτήρας δηλώσεων επιείκειας. Η σύγκρουση της αρχής της αποτελεσματικότητας των αρχών ανταγωνισμού με την ιδιωτική κατάρχηση της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας υπό το πρίσμα του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ», ΔΕΕ 12/2013, σελ. 1127

δημοσιοποίηση και, αφετέρου, την προστασία των πληροφοριών, (όπως είχε γίνει αποδεκτό στην προγενέστερη Απόφαση Pfleiderer), διευκρίνισε ότι αυτό απαιτείται στον τομέα του ανταγωνισμού, προκειμένου εξασφαλισθεί ότι δεν θα θιγούν στην πράξη και στην εφαρμογή, το άρθρο 101 ΣΛΛΕΕ αλλά και τα δικαιώματα που αντλούν οι ιδιώτες από τους εν λόγω κανόνες, στην περίπτωση που θα υιοθετούνταν ένας αυστηρός κανόνας, είτε προς την κατεύθυνση της απόλυτης απαγορεύσεως της προσβάσεως σε τέτοια έγγραφα είτε προς την κατεύθυνση της γενικευμένης προσβάσεως σε αυτά²¹⁰.

Περαιτέρω επανέλαβε την αναγκαιότητα των προγραμμάτων επιείκειας, ως «χρήσιμα μέσα για την αποκάλυψη και πάταξη των παραβάσεων των κανόνων του ανταγωνισμού», καθώς και ότι η αποτελεσματικότητα των εν λόγω προγραμμάτων είναι πιθανό να θιγεί από την κοινοποίηση εγγράφων σχετικών με ορισμένη διαδικασία επιείκειας, τονίζοντας όμως ότι, δεν μπορεί η πρόσβαση αυτή να απαγορεύεται συστηματικά, αλλά κάθε αίτημα πρόσβασης στα οικεία έγγραφα πρέπει να εκτιμάται κατά περίπτωση.

Κατά το Δικαστήριο, στα εθνικά δικαστήρια, τα οποία εξετάζουν σχετικό αίτημα ζημιωθέντος για πρόσβαση σε έγγραφα, εναπόκειται η αξιολόγηση του συμφέροντος του αιτούντος λαμβανομένων ιδίως υπόψη των άλλων εναλλακτικών που έχει ενδεχομένως στη διάθεσή του, σε συνδυασμό με τις επιζήμιες συνέπειες που μπορεί να προκαλέσει η παροχή της προσβάσεως αυτής επί του δημόσιου συμφέροντος ή επί των θεμιτών συμφερόντων άλλων προσώπων.

Ειδικότερα, η μη δημοσιοποίηση εγγράφου είναι δικαιολογημένη, μόνο στην περίπτωση υφίσταται κίνδυνος το εν λόγω έγγραφο να θίγει συγκεκριμένα το δημόσιο συμφέρον για αποτελεσματικά προγράμματα επιείκειας, δεν αρκεί για να δικαιολογηθεί η άρνηση πρόσβασης στα στοιχεία, που περιλαμβάνονται στον φάκελο διαδικασίας επί υποθέσεως ανταγωνισμού, η απλή επίκληση ενός πιθανού κινδύνου να θίξει την αποτελεσματική λειτουργία του προγράμματος επιείκειας στο πλαίσιο του οποίου τα σχετικά έγγραφα διαβιβάστηκαν στην

²¹⁰ ΔΕΕ, υπ. C-536/2011, σκέψη 31

αρμόδια αρχή ανταγωνισμού. Όπως έκρινε το Δικαστήριο, η άρνηση πρέπει να στηρίζεται σε επιτακτικούς λόγους που να συνδέονται με την προστασία του σχετικού συμφέροντος και να συντρέχουν ως προς καθένα από τα έγγραφα στα οποία δεν επιτρέπεται η πρόσβαση, στην περίπτωση μάλιστα που υπάρχει η πιθανότητα με την άρνηση κοινολόγησης εγγράφων, να παρακωλύεται η άσκηση αγωγών αυτού του είδους, με αποτέλεσμα επιχειρήσεις που έχουν ήδη τύχει μερική ασυλία από τις χρηματικές κυρώσεις να απαλλάσσονται και από την υποχρέωση αποκατάστασης ζημιών, εις βάρος των ζημιωθέντων.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Από την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας τέθηκαν ρυθμίσεις για τη δράση της Κοινότητας, όπου προβλεπόταν η εγκαθίδρυση ενός καθεστώτος που θα εξασφαλίζει ανόθευτο ανταγωνισμό εντός της κοινής αγοράς. Στην πορεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης η βασική έννοια του ανταγωνισμού παρέμεινε αναλλοίωτη και υπήρξε η κινητήρια δύναμη, το κύριο ενοποιητικό στοιχείο και η κατευθυντήρια αρχή πολιτικής της, καθώς θεωρείται ότι μπορεί να βοηθήσει την Ένωση να ανορθώσει τις υποτονικές οικονομικές επιδόσεις και να τονώσει τη βιώσιμη ανάπτυξη.

Όσον αφορά στην εθνική έννομη τάξη, με το εφαρμοζόμενο, πανομοιότυπο με το ενωσιακό, νομοθετικό πλαίσιο για την προστασία του ανταγωνισμού, ενσωματώνεται όπως φαίνεται, η ελληνική, ευρωπαϊκή και διεθνής εμπειρία αλλά και η επιστημονική εξέλιξη στον τομέα της προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού.

Οι οριζόντιες συμπράξεις (καρτέλ) είναι συμφωνίες ή και εναρμονισμένες πρακτικές μεταξύ δύο ή περισσότερων νομικά αυτόνομων και οικονομικά ανεξάρτητων επιχειρήσεων που βρίσκονται στο ίδιο στάδιο της παραγωγικής διαδικασίας. Οι επιχειρήσεις που συμμετέχουν σε καρτέλ για τον έλεγχο των τιμών και την κατανομή των αγορών μεταξύ τους, προστατεύονται από τις πιέσεις των ανταγωνιστών όσον αφορά την

προώθηση νέων προϊόντων, τη βελτίωση της ποιότητας και τη μείωση των τιμών. Έτσι, οι καταναλωτές καταλήγουν να πληρώνουν ακριβότερα για χαμηλότερη ποιότητα. Οι εν λόγω πρακτικές συγκαταλέγονται μεταξύ των σοβαρότερων παραβιάσεων του άρθρου 101 της ΣΛΕΕ και του άρθρου 1 του Ν. 3959/2011.

Τόσο η Ευρωπαϊκή Επιτροπή όσο και η εθνική Επιτροπή Ανταγωνισμού, μπορούν με απόφασή, να επιβάλουν πρόστιμα σε επιχειρήσεις και ενώσεις επιχειρήσεων, σε περίπτωση που αυτές, εκ προθέσεως ή εξ αμελείας, παραβιάζουν τους κανόνες που τίθενται με τις ως άνω διατάξεις.

Προκειμένου να ενισχυθεί η αποτελεσματικότητα του δικαίου του ελεύθερου ανταγωνισμού, ως προς την έγκαιρη εξιχνίαση των καρτελικών συμπράξεων θεσπίστηκαν τα Προγράμματα Επιείκειας, τα οποία αποτελούν χρήσιμα μέσα για την αποτελεσματική αποκάλυψη και πάταξη των παραβάσεων των κανόνων του ανταγωνισμού. Αποτελούν ενός είδους ανταμοιβή των επιχειρήσεων που εμπλέκονται σε καρτέλ και οι οποίες είναι πρόθυμες να θέσουν τέλος στη συμμετοχή τους και να συνεργασθούν σε έρευνα της Επιτροπής, ανεξάρτητα από τις υπόλοιπες επιχειρήσεις που εμπλέκονται στο καρτέλ.

Τα Προγράμματα Επιείκειας εφαρμόζονται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τις Εθνικές Αρχές Ανταγωνισμού διαδραματίζοντας αποφασιστικό ρόλο στην αποσταθεροποίηση των απαγορευμένων συμπράξεων, δεδομένου ότι παρέχουν κίνητρα για την καταγγελία και τον τερματισμό της μυστικής αυτής συμπεριφοράς. Με τον τρόπο αυτό ενισχύουν τα μέσα εντοπισμού, καταστολής αλλά και πρόληψης των απαγορευμένων συμπράξεων.

Το ισχύον εθνικό πρόγραμμα επιείκειας εκδόθηκε τον Αυγούστου του 2011. Το νέο πρόγραμμα περιλαμβάνει δύο (02) τύπους απαλλαγών ολικής ή μερικής απαλλαγής, ανάλογα με τη βαρύτητα της συνεισφοράς της επιχείρησης ή του φυσικού προσώπου στην αποκάλυψη του καρτέλ. Επίσης, είναι δυνατό να τύχουν μείωσης του προστίμου που θα τους επιβαλλόταν σε διαφορετική

περίπτωση, οι επιχειρήσεις και τα φυσικά πρόσωπα που έχουν υποβάλει αίτημα για απαλλαγή από πρόστιμα, των οποίων οι αιτήσεις δεν πληρούν τις απαιτούμενες προϋποθέσεις.

Η πρόταση Οδηγίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, σχετικά με ορισμένους κανόνες που διέπουν τις αγωγές αποζημίωσης βάσει του εθνικού δικαίου για παραβιάσεις των διατάξεων της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού των κρατών μελών και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία αναμένεται να ψηφιστεί στο τέλος Νοεμβρίου από την ολομέλεια του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, έχει ως κύριο στόχο τη βελτίωση της αλληλεπίδρασης μεταξύ της επιβολής των κανόνων ανταγωνισμού της ΕΕ από δημόσιους και από ιδιωτικούς φορείς, διασφαλίζοντας ότι η Επιτροπή και οι ΕΑΑ θα καταφέρουν να διατηρήσουν μια πολιτική ισχυρής επιβολής της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού από δημόσιους φορείς, ενώ τα θύματα παραβιάσεων της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού θα μπορούν να λάβουν αποζημίωση για τη ζημία που υπέστησαν.

Στο υπό ψήφιση σχέδιο Οδηγίας υπάρχουν προβλέψεις εξαίρεσης από την κοινοποίηση αποδεικτικών στοιχείων, των δηλώσεων επιείκειας και των υπομνημάτων διακανονισμού, ώστε οι επιχειρήσεις να μην αποθαρρυνθούν από τη συνεργασία με τις αρχές ανταγωνισμού. Επίσης, προβλέπεται ότι οι επιχειρήσεις που έχουν εξασφαλίσει ασυλία όσον αφορά την επιβολή προστίμων, να προστατεύονται από αδικαιολόγητη έκθεση σε αγωγές αποζημίωσης.

Τέλος, η Οδηγία αναμένεται να υπογραφεί επίσημα κατά τη διάρκεια της ολομέλειας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στα τέλη του Νοεμβρίου, τα δε κράτη μέλη θα έχουν περιθώριο δύο ετών για την εφαρμογή της. Εφόσον κριθεί απαραίτητο η Επιτροπή θα αναθεωρήσει την οδηγία και θα υποβάλει έκθεση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο σε έξι χρόνια από την έναρξη ισχύος της.

Βιβλιογραφία

- ❖ Αυγερινός Β. , «Εισαγωγή στο δίκαιο ανταγωνισμού της ΕΕ», εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, 2011
- ❖ Δαγτόγλου Π., « Η ελευθερία ανταγωνισμού στο Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Δίκαιο», εκδ. Άντ.Ν. Σάκκουλα 1996
- ❖ Δελούκα -Ιγγλέση Κ., "Εισαγωγή στο δίκαιο του ανταγωνισμού" , εκδ. Άντ. Ν. Σάκκουλα , Αθήνα – Κομοτηνή 1994
- ❖ Δούβλης Β.- Α.Μπώλος "Δίκαιο προστασίας καταναλωτών ", εκδ. Σάκκουλα Α.Ε Αθήνα -Θεσ/νικη 2008
- ❖ Ζευγώλης Ν. «Το Καρτέλ στο Δίκαιο του Ανταγωνισμού», εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη 2008
- ❖ Καλαβρός Γ-Ε –Γεωργόπουλος Θ «Το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης . Ουσιαστικό δίκαιο.» τόμος ΙΙ, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, 2010
- ❖ Καρύδης Γ, «Ευρωπαϊκό Δίκαιο συναλλαγών», εκδ.Νομική Βιβλιοθήκη, 2012
- ❖ Καρύδης Γ. «Ευρωπαϊκό δίκαιο επιχειρήσεων και ανταγωνισμού . Ι. Θεμελιώδεις ελευθερίες, ανταγωνισμός – κρατικές ενισχύσεις», εκδ. Άντ. Ν.Σάκκουλα Αθήνα-Κομοτηνή 2004
- ❖ Κοτσίρης Λ, «Δίκαιο Ανταγωνισμού» Τρίτη έκδοση, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσ/νικη, 2001
- ❖ Κοτσίρης Λ.,«Δίκαιο Ανταγωνισμού. Αθέμιτου και Ελεύθερου», έκτη έκδοση, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσ/νικη, 2011
- ❖ Μούσης Ν., «Ευρωπαϊκή Ένωση Δίκαιο-Οικονομία-Πολιτική», 14η ενημερωμένη έκδοση, εκδ. Παπαζήση ,Αθήνα 2013
- ❖ Μπουχαγιάρ Α., «Αστική ευθύνη για παραβάσεις του κοινοτικού δικαίου του ανταγωνισμού». εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη 2009
- ❖ Παπαγιάννης Δ., " Ευρωπαϊκό Δίκαιο", τέταρτη έκδοση, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 2011

- ❖ Πλιακόσ Α., «Πολιτική Ανταγωνισμού Ι :Ο έλεγχος της συμπεριφοράς των επιχειρήσεων» στο «Εισαγωγή στις Ευρωπαϊκές Σπουδές, οικονομική ολοκλήρωση και πολιτικές το ρυθμιστικό πλαίσιο, τόμος Γ΄, εκδ. Ελληνική Πανεπιστημιακή Ένωση Ευρωπαϊκών Σπουδών(ΕΠΕΕΣ) Ι. Σιδέρης, Αθήνα,2006
- ❖ Πλιακόσ Α, «Εισαγωγή στο Οικονομικό Δίκαιο» , εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, 2011
- ❖ Ρόκας Κ., «Εμπορικό Δίκαιο. Γενικό Μέρος Έμποροι, Εμπορικές Συναλλαγές, Αξιόγραφα, Βιομηχανική Ιδιοκτησία, Ανταγωνισμός»^{4η} έκδοση , εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη,2011
- ❖ Τζουγανάτος Δ. «Οι συμφωνίες αποκλειστικής και επιλεκτικής διανομής στο δίκαιο του ανταγωνισμού. (Ελεύθερου και Αθέμιτου)»,εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη,2001
- ❖ Τραγάκης Γ., "Οι κανόνες του ανταγωνισμού στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, εκδ. Άντ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1993
- ❖ Τριανταφυλλάκης Γ., "Δίκαιο του ελεύθερου ανταγωνισμού" , 2η έκδοση, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη 2012

Αρθρογραφία

- ❖ Αθανασίου Λ. «Ο ρόλος των αγωγών αποζημίωσης στην καταπλέρωση των αντι-ανταγωνιστικών πρακτικών» ΔΕΕ 4/2008
- ❖ Αποστολόπουλος Χ. "Ο Κανονισμός 772/2004/3Κ σχετικά με τις συμβάσεις μεταφοράς τεχνολογίας στο πλαίσιο των νέων κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού», ΔΕΕ 2/2010
- ❖ Γκίνη Ε., «Η μέθοδος υπολογισμού και το ύψος του επιβαλλόμενου προστίμου στο κοινοτικό και εθνικό δίκαιο του ανταγωνισμού», ΕΕΕυρΔ 3/2007
- ❖ Γκολφινόπουλος Χ., «Το Πρόγραμμα της Επιτροπής Ανταγωνισμού για την απαλλαγή ή μείωση των προστίμων και οι αδυναμίες του», ΔΕΕ 10/2006
- ❖ Δρακακάκης Στ., «Νέο Πρόγραμμα Επιείκειας από την Επιτροπή Ανταγωνισμού» όπως δημοσιεύτηκε την 1/12/2011 στην ηλεκτρονική διεύθυνση <http://www.naftemporiki.gr/printStory/312460>

- ❖ Ζευγώλης Ν. , «Εναρμονισμένες πρακτικές:Το ζήτημα της οικονομικής ανάλυσης και η ανάγκη συνδυασμού νομικής -οικονομικής σκέψης», ΔΕΕ1/2004
- ❖ Καλαφάτης Α- Τζάκας Δ., «Το ελληνικό πρόγραμμα επιείκειας υπό το πρίσμα της προσφάτως θεσπισθείσας κοινοτικής ανακοίνωσης και της αμερικάνικης πρακτικής»ΔΕΕ2/2007
- ❖ Κινίνη Ι., «Η σύγκρουση των μηχανισμών επιβολής των κανόνων ανταγωνισμού με μέσα του δημοσίου και του ιδιωτικού δικαίου κατά τη λειτουργία των προγραμμάτων επιείκειας » ΕΕμπ.Δ τεύχος4/2012
- ❖ Λιάσκος Ε. , σχολιασμός της από 04-06-2009 απόφασης ΔΕΚ επί της αριθμ. C-8/08 , Χρ.Ι.Δ ,Ι/2010
- ❖ Monti M. εισήγηση «Fightiting Cartels Why and How?” στο 3rd Nordic Competition Policy Conference (Στοκχόλμη ,11-Σεπτεμβρίου 2000) διαθέσιμο στην ιστοσελίδα europa. eu.int/comm./competition/speeches
- ❖ Μαρίνος Μ., παρατηρήσεις επί της από 13-07-2006 Απόφασης ΔΕΚ υπ C-295/04 Έως C-298/04, Χρ.ΙΔ, ΣΤ/2006,
- ❖ Μικρουλέα Α.«Η διάκριση της εναρμονισμένης πρακτικής από την παράλληλη συμπεριφορά σε ολιγοπωλιακές αγορές» ΔΕΕ4/2008
- ❖ Μικρουλέα Α , «Τάσεις ποινικοποίησης παραβάσεων στο δίκαιο του ελεύθερου ανταγωνισμού» ΔΕΕ5/2009
- ❖ Παπαδέλη Α. "Αγωγές αποζημίωσης λόγω παράβασης της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας της Ε.Ε. Από τη Λευκή Βίβλο στην ανεπίσημη πρόταση Οδηγίας" ΔΕΕ τ. 6/2010
- ❖ Παπαδέλη Α. « Ο απόρρητος χαρακτήρας δηλώσεων επιείκειας . Η σύγκρουση της αρχής της αποτελεσματικότητας των αρχών ανταγωνισμού με την ιδιωτική κατίσχυση της αντιμονοπωλιακης νομοθεσίας υπό το πρίσμα του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ», ΔΕΕ 12/2013
- ❖ Πιλαφας Χ., «Η προστασία του απόρρητου της επικοινωνίας με έμμισθους δικηγόρους και η αποτελεσματική αντιμετώπιση παραβάσεων του δικαίου ανταγωνισμού» ΔΕΕ 10/2011

- ❖ Τζάκας Δ-Π "Αξιώσεις αποζημίωσης λόγω παράβασης του Κοινοτικού Δικαίου Ανταγωνισμού υπό το φως νομολογίας υπόθεση Courage/ Crehan, ΔΕΕ τ. 1/2006
- ❖ Πετούση Κ, «Αποζημίωση στα «θύματα» των καρτέλ σύμφωνα με Κοινοτική Οδηγία» 28-03-2014 διαθέσιμο στην ηλεκτρονική δ/ση <http://e-kanaliena.gr/%CE%B1%CF%80%>

ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

Ευρωπαϊκή νομοθεσία- κείμενα τεκμηρίωσης

Συνθήκη Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

Συνθήκη Ευρωπαϊκής Ένωσης

Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Ευρωπαϊκή Επιτροπή ,Κατευθυντήριες γραμμές για τον υπολογισμό των προστίμων που επιβάλλονται δυνάμει του άρθρου 15 παράγραφος 2 του κανονισμού αριθ. 17, και του άρθρου 65 παράγραφος 5 της Συνθήκης ΕΚΑΧ(ΕΕ C 9 της 14.1.1998)

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ανακοίνωση σχετικά με τις συμφωνίες ήσσονος σημασίας οι οποίες δεν περιορίζουν σημαντικά τον ανταγωνισμό σύμφωνα με το άρθρο 81 παράγραφος 1 της συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (de minimis)(ΕΕ 2001/C 368/07 / 22.12.2001).

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ανακοίνωση σχετικά με τη μη επιβολή και τη μείωση των προστίμων σε περιπτώσεις συμπράξεων (καρτέλ),(ΕΕ C 45 /19-02-2002)

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ανακοίνωση σχετικά με τη συνεργασία στο πλαίσιο του δικτύου των αρχών ανταγωνισμού,(ΕΕ C 101/ 27-04-2004)

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή του άρθρου 81 παράγραφος 3 της συνθήκης (ΕΕ 2004/C 101/08)

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την έννοια του επηρεασμού του εμπορίου των άρθρων 81 και 82 της Συνθήκης, (ΕΕ 2004 C101/81)

Ευρωπαϊκή Επιτροπή ,Πράσινο Βιβλίο "Αγωγές αποζημίωσης για παράβαση των αντιμονοπωλιακών κανόνων της ΕΚ",19-12-2005 , COM(2005) 672 τελικό

Ευρωπαϊκή Επιτροπή , Ανακοίνωση σχετικά με τη μη επιβολή και τη μείωση των προστίμων σε περιπτώσεις συμπράξεων (καρτελ), (ΕΕ C298 /08-12-2006)

Ευρωπαϊκή Επιτροπή , Κατευθυντήριες γραμμές για τη μέθοδο υπολογισμού των προστίμων που επιβάλλονται κατ' εφαρμογή του άρθρου 23 παράγραφος 2 σημείο α) του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1/2003(ΕΕ 2006/C 210/02 /1.9.2006.)

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Λευκή Βίβλος, «Σχετικά με τις αγωγές αποζημίωσης για παραβίαση της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας της ΕΚ», 2.4.2008 , COM(2008) 165 τελικό.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή του άρθρου 101 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις συμφωνίες οριζόντιας συνεργασίας(ΕΕ 2011/c11/01)

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Πρόταση της 11-06-2013“Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με ορισμένους κανόνες με ορισμένους κανόνες που διέπουν τις αγωγές αποζημίωσης βάσει του εθνικού δικαίου για παραβιάσεις των διατάξεων της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού των κρατών μελών και της Ευρωπαϊκής Ένωσης” COM (2013) 404 final

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γενική Έκθεση για τη Δραστηριότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης 2013, δημοσιευμένη στην ηλεκτρονική δ/νση http://europa.eu/publications/reports-booklets/general-report/index_el.htm

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο , Ψήφισμα της 26ης Μαρτίου 2009 σχετικά με τη Λευκή Βίβλο για τις αγωγές αποζημίωσης για παραβίαση της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας της ΕΚ (2008/2154(INI)).

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ,Ψήφισμα της 2ας Φεβρουαρίου 2012 σχετικά με την ετήσια έκθεση για την πολιτική ανταγωνισμού της ΕΕ (2011/2094(INI)).

Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή , Γνωμοδότηση της 25ης Μαρτίου 2009 με θέμα: «Λευκή Βίβλος σχετικά με τις αγωγές αποζημίωσης για παραβίαση της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας της ΕΚ», ΕΕ C 228 της 22.9.2009,

Συμβούλιο, Κανονισμός της 17/62, για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα 81και 82 της Συνθήκης, ΕΕ L 1 της 4.1.2003

Συμβούλιο, Κανονισμός της 16ης Δεκεμβρίου 2002, για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα 81και 82 της Συνθήκης, ΕΕ L 1 της 4.1.2003

Εθνική Νομοθεσία - κείμενα τεκμηρίωσης

Ν.703/1977 «Περί ελέγχου μονοπωλίων και ολιγοπωλίων και προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού» (ΦΕΚ 278 Α' /1977)

Ν.3959/2011 «Προστασία του ελεύθερου ανταγωνισμού» (ΦΕΚ 93 Α' /2011)

Επιτροπή Ανταγωνισμού, Ανακοίνωση σχετικά με τις συμφωνίες ήσσονος σημασίας οι οποίες δεν περιορίζουν σημαντικά τον ανταγωνισμό σύμφωνα με το άρθρο 1 παράγραφος 1 του ν. 703/1977 όπως ισχύει (de minimis) (02-03-2006), δημοσιευμένη στην ηλεκτρονική δ/ση http://www.epant.gr/img/x2/categories/ctg250_3_1200308071.pdf

Επιτροπή Ανταγωνισμού, Απόφαση αριθμ.299/Υ/2006 «Λήψη απόφασης, σύμφωνα με το άρ.9 παρ.4ν.703/77, για τους όρους και τις προϋποθέσεις απαλλαγής ή μείωσης των προστίμων που επιβάλλονται σε βάρος επιχειρήσεων οι οποίες συμβάλλουν στη διερεύνηση παραβάσεων των διατάξεων του ίδιου νόμου» (ΦΕΚ 370 Β/28-3-2006)

Επιτροπή Ανταγωνισμού, Ανακοίνωση «Κατευθυντήριες γραμμές για τον υπολογισμό των προστίμων που επιβάλλονται δυνάμει του άρθρου 9 του ν. 703/1977, όπως ισχύει» (12 -05- 2006) δημοσιευμένη στην ηλεκτρονική δ/ση www.epant.gr/img/x2/categories/ctg253_3_1193315361.pdf

Επιτροπή Ανταγωνισμού Ερμηνεία αναφορικά με το εύρος των ακαθαρίστων εσόδων από προϊόντα ή υπηρεσίες που καθορίζουν το βασικό ποσό προστίμου σε περίπτωση παράβασης των άρθρων 1, 2 και 2α του ν. 703/77 και 81, 82 ΣυνΕΚ.(17-09-2009) δημοσιευμένη στην ηλεκτρονική δ/ση http://www.epant.gr/img/x2/categories/ctg299_3_1247826428.pdf

Επιτροπή Ανταγωνισμού Απόφαση αριθμ. 526/ΥΙ/2011 «Λήψη απόφασης, σύμφωνα με τα άρθρα 14 παρ.2 περ ιδ) υποπερ. Ββ) και 25 παρ. 8 του ν. 3959/2011, όπως ισχύει, για τους όρους και τις προϋποθέσεις απαλλαγής ή μείωσης των προστίμων που επιβάλλονται σε βάρος επιχειρήσεων και φυσικών προσώπων που συμβάλλουν στη διερεύνηση οριζόντιων συμπράξεων του άρθρου 1 του ίδιου νόμου ή του άρθρου 101 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (εφεξής «ΣΛΕΕ») «Πρόγραμμα Επιείκειας» (ΦΕΚ 2473Β' /2011)

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

1. ΠΙΝΑΚΑΣ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΣ ΔΕΚ / ΔΕΕ

A/A	Αριθ. Υπόθεσης	Ονομασία υπόθεσης	Έτος έκδοσης Απόφασης	Ημ/νία έκδοσης	Δημ/ση
1.	C-26/62	Van Gend en Loos κατά Administratie der Belastingen	1963	5 ^η Φεβρουα ρίου	Συλλογή 1963,
2.	C-6/64	Flaminio Costa κατά E.N.E.L.	1964	15ης Ιουλίου -	1964
3.	Συν. υπ. C-6/90 και C-9/90.	Francovich και Bonifaci κατά Ιταλίας	1991	19 ^{ης} Νοεμβρίο υ	Συλλογή 1991 I-05357
4.	Συν. υπ. 56/64 και 58/64,	Consten και Grundig κατά Επιτροπής	1966	13ης Ιουλίου	Συλλογή 1966
5.	5/69	Völk κατά Vervaecke.	1969.	9ης Ιουλίου	1969 00295
6.	C-41/69	Chemiefarma κατά Επιτροπής	1970	15ης Ιουλίου	1970 00661
7.	C-22/71	Béguelin Import κατά G.L. Import Export	1971	25ης Νοεμβρίο υ	1971 00949
8.	C-8/72	Vereeniging van Cementhandelare η κατά Επιτροπής	1972	17ης Οκτωβρίο υ	1972 00977
9.	Συν. Υπ.. υπ.40- 48/73,50/7 3 , 54- 56/73111/7 3,113	"Suiker Unie" UA και λοιποί κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.	1975	16ης Δεκεμβρί ου	1975 01663

	και 114/73				
10	127/73	BRT κατά SABAM και FONIOR	1974.	21 ^{ης} Μαρτίου	1974 00313
11	Συν. Υπ.. 100 έως 103/80.	Musique Diffusion française κατά Επιτροπής	1983.	7ης Ιουνίου 1983.	1983 01825
12	C-66/86	Ahmed Saeed Flugreisen κ.λπ. κατά Zentrale zur Bekämpfung unlauteren Wettbewerbs	1989.	11ης Απριλίου	1989 00803
13	C-234/89	Δηλιμίτης κατά Henninger Bräu AG.	1991.	28ης Φεβρουαρίου	1991 I-00935
14	C-41/90 -	Höfner και Elser κατά Macrotron	1991.	23ης Απριλίου	1991 I-01979
15	C-199/92	P - Hüls κατά Επιτροπής	1999.	8ης Ιουλίου	1999 I-04287
16	Συν. Υπ. T-25/95, T-26/95, T-30/95, έως T-32/95, κ.λ.π	Cimenteries CBR κατά Επιτροπής	2000.	Πρωτοδικείο 15ης Μαρτίου	2000 II-00491
17	Συν. Υπ. T-213/95 και T-18/96.	Stichting Certificatie Kraanverhuurbedrijf (SCK) και Federatie van Nederlandse	1997	Πρωτοδικείο 22ας Οκτωβρίου	1997 II-01739

		Kraanbedrijven (FNK) κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.			
18	Συν. υπ. C-180/98 έως C-184/98.	Pavel Pavlov κ.λπ. κατά Stichting Pensioenfonds Medische Specialisten.	2000	12ης Σεπτεμβρίου	2000 I-06451
19	C-453/99	Courage και Crehan	2001	20ής Σεπτεμβρίου	2001 I-06297
20	T-15/02	BASF κατά Επιτροπής	2006.	15ης Μαρτίου	2006 II-00497
21	Συν. υπ. C-95/04 - C-298/04.	Manfredi	2006	13ης Ιουλίου	2006 I-06619
22	Συν. υπ. T-456/05 και T-457/05.	Gütermann και Zwicky κατά Επιτροπής	2010.	ΓΕΝ. ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ 28ης Απριλίου	2010 II-01443
23	C-3/06 P -	Groupe Danone κατά Επιτροπής	2007	8ης Φεβρουαρίου	2007 I-01331
24	Συν. Υπ. T-117/07 και T-121/07	Areva κ.λπ. κατά Επιτροπής	2011	3ης Μαρτίου	2011 II-00633
25	C-8/08,	T-Mobile Netherlands BV, KPN Mobile NV, Orange	2009	4ης Ιουνίου	2009 I-04529

		Nederland NVVodafone Libertel NV, κατά Raad van bestuur van de Nederlandse Mededingingsaut oriteit,			
26	C-97/08 P -	Akzo Nobel κ.λπ. κατά Επιτροπής	2009.	10ης Σεπτεμβρί ου	2009 I-08237
27	C-360/09 -	Pfleiderer	2011.	14ης Ιουνίου	2011 I-05161
28	C-536/11	C-536/11 - Donau Chemie κ.λπ.	2013	6ης Ιουνίου 2013.	Δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη (Γενική Συλλογή)

2. ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

A/A	ΑΡΙΘ. ΑΠΟΦ.	ΗΜ/ΝΙΑ	ΕΙΔΟΣ ΥΠΟΘΕΣΗΣ	ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΜΕΝΑ ΜΕΡΗ
1.	277/IV/2005	01/04/2005	Αυτεπάγγελτος έλεγχος αρθ.1,2	Αυτεπάγγελη έρευνα στον κλάδο επιχειρήσεων λιανικής πώλησης ειδών σούπερ μάρκετ για πιθανές παραβάσεις του άρθρου 1 του ν. 703/77, όπως ισχύει και του άρθρου 81 ΕΚ
2.	292/IV/2005	12/09/2005	Αυτεπάγγελτος έλεγχος αρθ.1,2	Παραπομπή, κατόπιν αυτεπάγγελτου ελέγχου, της Ελληνικής Οδοντιατρικής Ομοσπονδίας και των Οδοντιατρικών Συλλόγων Αττικής, Πειραιώς, Αχαΐας, Ηρακλείου, Σερρών, Μαγνησίας και Θεσσαλονίκης για την, κατά το άρθρο 9 παρ. 1 ν.703/77, έκδοση απόφασης. για

				παράβαση του άρθρου 1 παρ. 1 του ίδιου νόμου
3.	429/VII/2009	29/01/2009	Καταγγελία αρ. 1,2,2α	Καταγγελία της ανώνυμης εταιρείας με την επωνυμία "ΤΕΧΝΟΠΟΛΙΣ CINE ΤΣΑΓΚΚΑΡΑΚΗΣ Α.Ε.Ε." κατά της ανώνυμης εταιρείας με την επωνυμία "ΟΔΕΟΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΘΕΑΜΑΤΩΝ Α.Ε.", σύμφωνα με τα άρθρα 2 και 2α του ν.703/77, όπως ισχύει.
4.	547/VII/2012	21/09/2012	Αυτεπάγγελτος έλεγχος αρθ.1,2	Αυτεπάγγελτος έλεγχος στην αγορά «παραγωγής και εμπορίας ετοίμου σκυροδέματος» στην Περιφέρεια Κρήτης για διαπίστωση ενδεχόμενης παράβασης των άρθρων 1, 2 του νόμου 703/1977, ως ίσχυε.
5.	571/VII/2013	29/07/2013	Αυτεπάγγελτος έλεγχος αρθ.1,2	Λήψη απόφασης επί της αυτεπάγγελτης έρευνας σε επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον κλάδο των σχολών υποψηφίων οδηγών, για τη διαπίστωση τυχόν παραβάσεων των διατάξεων των άρθρων 1 του ν.703/1977, 3959/2011 & 101 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της ΕΕ.

Πηγές από το διαδίκτυο

1. <http://europa.eu>
2. <http://curia.europa.eu>
3. <http://epant.gr>
4. <http://eur-lex.europa.eu>
5. <http://ec.europa.eu>